

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Lapsi-, nuoriso ja perhetyö
2011

Jaana Karjala, Outi Koskinen & Maria Sinkko

MAAHANMUUTTAJA- PERHEIDEN JA PÄIVÄKODIN HENKILÖKUNNAN VÄLISEN KASVATUKUMPPANUUDEN TUKEMINEN

– Opas perheille päiväkodista

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali-alan koulutusohjelma | Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

Marraskuu 2011 | 84+22

Outi Arvola

Jaana Karjala, Outi Koskinen & Maria Sinkko

MAAHANMUUTTAJAPERHEIDEN JA PÄIVÄKODIN HENKILÖKUNNAN VÄLISEN KASVATUSKUMPPANUUDEN TUKEMINEN – Opas perheille päiväkodista

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen, kehittämistyönä toteutettu opinnäytetyö, jossa tuotos muodostuu kahdesta osasta. Kehittämistehtävänä työssä oli selkeän päiväkodin arjesta kertovan oppaan tuottaminen maahanmuuttajavanhemmille sekä infotilaisuuksien järjestäminen päiväkotien työntekijöille ja maahanmuuttajavastaaville. Oppaan avulla haluttiin selvittää päiväkodin merkitystä ja roolia perheille ja infotilaisuuksissa puolestaan tuoda näkyväksi maahanmuuttajavanhempien kokemuksia ja toiveita suomalaisesta päivähoitosta. Tavoitteena on oppaan ja infotilaisuuksien avulla helpottaa arjen työtä sekä tukea maahanmuuttajaperheiden ja päivähoiton välistä kasvatuskumppanuutta. Kehittämistyö tehtiin Turun kaupungin Varhaiskasvatukseen, Varissuo-Lausteen palvelualueelle ja toimeksiannon toteutumisesta sekä etenemisestä vastasi kaksi maahanmuuttajatyöhön resursoitua lastentarhanopettajaa.

Kehittämistyössä kerättiin konkreettisten tuotosten pohjaksi aineistoa teemahaastatteluilla sekä lomakekyselyin. Teemahaastattelut tehtiin yhdeksälle maahanmuuttajavanhemmalle ja kyselyt 12 päiväkodin työntekijälle. Haastattelut ja kyselyt toteutettiin Varissuon alueen päiväkodeissa. Haastatteluilla ja kyselyillä kerättiin oppaan ja infotilaisuuksien pohjaksi kokemuksia muun muassa arjessa kohdatuista haasteista sekä vanhempien ennakkoluuloista ja odotuksista päivähoitoa kohtaan.

Oppaan aihevalinnat tehtiin haastatteluissa ja kyselyjen vastauksissa esille tulleiden tarpeiden pohjalta ja oppaassa annetaan tietoa niistä asioista, jotka olivat erityisesti aiheuttaneet haasteita. Infotilaisuuksien kohdalla haastatteluilla ja kyselyillä pyrittiin vastaamaan toimeksiantajan toiveisiin tilaisuuksien sisällöstä. Toiveena oli, että infotilaisuuksissa tuotaisiin esille erityisesti vanhempien kokemuksia päiväkodin toiminnasta sekä arjessa esiintyvistä haasteista. Infotilaisuudessa tuotiin ilmi myös haastatteluissa esille nousseita perheiden omassa kulttuurissa vallitsevia kasvatuksen ja lastenhoidon käytäntöjä.

ASIASANAT:

Maahanmuuttajat,

Varhaiskasvatus,

Päiväkodit,

Kasvatuskumppanuus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Social services | Child-, youth- and familywork

November 2011 | 84+22

Outi Arvola

Jaana Karjala, Outi Koskinen & Maria Sinkko

SUPPORTING EDUCATIONAL PARTNERSHIP BETWEEN IMMIGRANT FAMILIES AND DAY CARE CENTER WORKERS – Guide book to families about day care

This functional thesis has been carried out as a functional development work, in which the output consists of two parts. Our development task was to produce an articulate guidebook for immigrant families that tells about day care centers every day life and to organize information occasions to day care center workers and persons in charge of immigration. The purpose of the guidebook was to clarify the meaning and role of day care centre to families. In the information occasions we wanted to bring up immigrant families experiences and wishes about Finnish day care. Our goal was to ease the every day work and to support educational partnership between immigrant families and day care. The development work was carried out to Turku's early childhood services, Varissuo-Lauste service area. Our mentors in this work were two immigration work resourced kindergartner teachers.

We collected material for our guidebook and information occasions by theme interviews and form questionnaires. We interviewed nine immigrant parents and send out questionnaires to 12 day care centre workers. Interviews and questionnaires were carried out in Varissuo area's day care centers. We wanted to aggregate experiences about challenges encountered in every day life and parents prejudices and expectations towards day care.

Guidebooks' topic selections were based on the needs that appeared on interviews and questionnaires. It provides information on issues that specifically pose challenges in educational partnership. Information occasions on the other hand were designed to bring up immigrant families' experiences about day care centers' activities and partnership. Occasions also adduced educational practices that are common in families own cultures.

KEYWORDS:

Immigrants, Early childhood education, Day care centers, Educational partnership

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTAA JA KEHITTÄMISTEHTÄVÄT	9
3 MAAHANMUUTTAJAPERHEET SUOMESSA	12
3.1 Taustatilasto	12
3.2 Maahanmuuttajaperheiden kotoutuminen	13
3.3 Toimintaympäristö - maahanmuuttajaperheet Varissuo-Lausteen palvelualueella	18
4 MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS	20
4.1 Kulttuuri ja monikulttuurisuus	20
4.2 Varhaiskasvatus	21
4.3 Monikulttuurista varhaiskasvatusta ohjaavat säädökset	22
5 MAAHANMUUTTOTYÖ PÄIVÄKODISSA	28
5.1 Monikulttuurisuuskasvatuksen lähtökohdat	28
5.2 Maahanmuuttajalapsen kaksikulttuurisen identiteetin tukeminen	29
5.3 Päiväkoti uuden maahanmuuttaja-asiakasperheen tukena	34
6 KULTTUURIEN VÄLINEN KOHTAAMINEN PÄIVÄKODISSA	37
6.1 Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen haasteet	37
6.2 Kasvatuskumppanuus maahanmuuttajaperheiden kanssa	38
6.3 Menetelmiä kasvatuskumppanuuden tukemiseen	40
7 OPPAAN JA INFOMATERIAALIN KEHITTÄMISTYÖ	42
7.1 Kehittämistyön rakentuminen ja prosessin eteneminen	42
7.2 Tutkimuksellinen osuus	46
7.3 Muut kehittämismenetelmät osana työskentelyä	54
8 TUOTOSTEN MUODOSTAMINEN	59
8.1 Tutkimusaineistojen yhteenveto	59
8.2 Opas	61
8.3 Infotilaisuudet	69

9 ARVIOINTI	71
9.1 Tutkimuksellisen osuuden arviointi	71
9.2 Kehittämistyön arviointi	73
9.3 Oman työskentelyn ja työnjaon arviointi	74
9.4 Jatkotyöskentelymahdollisuudet	75
10 POHDINTA	77
LÄHTEET	80

LIITTEET

- Liite 1. Teemahaastattelurunko.
- Liite 2. Työntekijöiden kyselylomake.
- Liite 3. Saatekirje vanhemmille.
- Liite 4. Esimerkki palaverimuistiosta.
- Liite 5. Kutsu infotilaisuuteen.
- Liite 6. PowerPoint-esitys infotilaisuuteen.
- Liite 7. Päiväkoti tutuksi! – Opas perheille.

KUVAT

Kuva 1. Aivoriihi.	49
Kuva 2. Miellekartta aivoriihen pohjalta.	50
Kuva 3. Oppaan sisällön järjestelyä seinäjärjestelytekniikalla.	57
Kuva 4. Lapsilla piirätettyjä kuvia.	57
Kuva 5. Oppaan kuvituksen piirtämistä.	68
Kuva 6. Oppaan viimeisin versio.	68
Kuva 7. Infotilaisuus Koukkarinkadun päiväkodissa.	70

KUVIOT

Kuvio 1. Ulkomaan kansalaisten määrä 1990-2010.	12
Kuvio 2. Oleskelulupahakemusten perusteet vuonna 2010.	13
Kuvio 3. Lapsen kaksikulttuurisen identiteetin kehittyminen, mukaeltu Mikkolan (2001) kuviosta.	30
Kuvio 4. Kehittämistyön muodostuminen ja käytetyt kehittämismenetelmät.	43
Kuvio 5. Kehittämisprosessin eteneminen vaiheittain.	45
Kuvio 6. Aineistojen yhteenveto teemoittain.	60

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena oli maahanmuuttajavanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välisen kasvatuskumppanuuden parantaminen yhteistä ymmärrystä lisäämällä. Opinnäytetyömme oli kehittämistyönä toteutettu toiminnallinen opinnäytetyö, jossa tarkoituksena oli tehdä konkreettinen tuote työelämän käyttöön. Kehittämistehtävänä työssämme oli muodostaa maahanmuuttajavanhemmille opas haastattelu- ja kyselyaineistoa hyväksi käyttäen sekä tuoda työntekijöille vanhempien kokemuksia näkyväksi infotilaisuuksissa. Oppaan tarkoituksena on selventää maahanmuuttajavanhemmille päiväkodin arkea sekä käytäntöjä ja siten helpottaa päiväkodin henkilökunnan sekä vanhempien välistä yhteistyötä.

Opinnäytetyömme toteutettiin vuoden 2011 aikana. Teimme kehittämistyömme Turun kaupungin varhaiskasvatukseen, Varissuo-Lausteen palvelualueelle ja työelämän yhteistyökumppaneinamme toimi kaksi maahanmuuttajatyöhön resursoitua lastentarhanopettajaa, joista käytämme raportissamme toimeksiantajat nimitystä. Koska sekä Varissuo että Lauste ovat hyvin monikulttuurisia lähiöitä, oli kyseinen toimintaympäristö otollinen tämän kaltaisen työn toteuttamiselle ja siellä työllemme koettiin olevan tarvetta.

Emme halunneet lähteä kehittämään opasta ainoastaan omien kokemustemme ja ennako-oletustemme pohjalta, joten halusimme ennen oppaan kokoamista selvittää vanhemmilta ja työntekijöiltä heidän kokemuksiaan kohtaamistaan haasteista. Oppaan sisältövalinnat tehtiin haastatteluissa ja kyselyissä esiintyneiden tarpeiden pohjalta. Koska myös toimeksiantajiemme toiveet kohdistuivat kokemuksellisen tiedon hankintaan infotilaisuuden pohjaksi, suoritimme kehittämistyötämme varten hieman laajemman tutkimuksellisen osuuden. Tutkimuksellisessa osuudessa haastattelimme maahanmuuttajavanhempia teemahaastatteluin sekä keräsimme työntekijöiden kokemuksia kyselylomakkeiden avulla. Haastattelut ja kyselyt suoritettiin Varissuon alueen päiväkodeissa. Kehittämistyössämme teimme yhteistyötä Turun kaupungin Varissuo-Lausteen palvelu-

alueen päällikön, maahanmuuttajatyöhön resursoitujen lastentarhaopettajien sekä alueen päiväkotien kanssa.

Opinnäytetyö raporttimme muodostuu kahdesta erillisestä osasta. Ensimmäisenä osana on työn tietoperusta, jonka jälkeen kuvaamme kehittämisprosessiamme. Raportin loppuun esitämme vielä arviointia ja pohdintaa työskentelyyn liittyen. Tietoperustassa pyrimme perustelemaan oppaan tarvetta sekä tutkimuksellista osuutta. Koska lähtökohtana oli luoda opas todellisten olemassa olevien tarpeiden pohjalta, teoretieto pohjaa haastatteluissa ja kyselyissä selvitettäviin asioihin, päivähoidossa tehtävään maahanmuuttajatyöhön sekä siihen vaikuttaviin tekijöihin. Varsinaisesti oppaan asiasisältöjä emme siis käsittele teoriaosuudessa. Koska oppaan on tarkoitus olla väline kasvatuskumppanuuden ja kotoutumisen tukemiseksi päiväkotiympäristössä, käsittelemme myös näihin liittyvää taustateoriaa tietoperustassamme.

Tietoperustassamme johdattelemme aiheeseen ja sen tarpeellisuuteen käsittelemällä aluksi tilastotiedon valossa maahanmuuton nykytilannetta Suomessa sekä toimintaympäristömme alueelle kohdennettuna. Käymme läpi myös maahanmuuttajaperheiden kotoutumisprosessia. Monikulttuurinen varhaiskasvatus luvussa avaamme keskeiset taustalla vaikuttavat kulttuurin ja monikulttuurisuuden käsitteet sekä tuomme esille varhaiskasvatuksen teoriaa maahanmuuttajalapsen näkökulmasta. Osuudessa käymme läpi myös päiväkodissa toteutettavaa monikulttuurista varhaiskasvatusta ohjaavia säädöksiä.

Johdattelevan osuuden jälkeen kohdennamme teorian tarkemmin varsinaiseen aiheeseemme, maahanmuuttotyöhön päiväkodissa. Tarkoituksena on tuoda esille, mitä maahanmuuttotyö päiväkodissa on ja mikä vaikutus sillä on lapseen ja perheeseen. Koska oleellinen osa työssämme oli nimenomaan myös arjen vuorovaikutuksen haasteiden selvittäminen ja tukeminen, käymme läpi kulttuurien välistä kohtaamista päiväkodissa omassa luvussaan. Haasteiden lisäksi käsittelemme luvussa kasvatuskumppanuutta maahanmuuttajaperheiden kanssa.

Kehittämistyön toteuttamiseen ja kehittämisprosessiin liittyvässä osuudessa kuvaamme, kuinka opinnäytetyömme on muodostunut ja mikä merkitys tutkimuksellisella osuudella on ollut muiden kehittämismenetelmien rinnalla. Koska tutkimuksellisella osuudella oli työssämme niin suuri rooli, olemme selkeyttämisen vuoksi käsitelleet sekä tutkimuksellista osuutta että sen pohjalta tehtyä kehittämistyötä omina alalukuinaan. Vaikka infotilaisuudet olivat työmme kokonaisuuden kannalta tärkeä tuotos, ei niiden luonteen vuoksi niiden muodostumista käsitellä työssämme niin laajasti kuin oppaan kehittämistä. Infotilaisuudessa oli toimeksiantajien toiveen vuoksi tarkoitus tuoda esille haastattelujen ja kyselyjen tuloksia, joten materiaalin luomisessa ei tarvittu samanlaista kehittämistyötä kuin opasta tehdessä.

2 KEHITTÄMISTYÖN TAUSTAA JA KEHITTÄMISTEHTÄVÄT

Alkusyksystä 2010 opinnäytetyön tullessa ajankohtaiseksi, keskustelimme yhdessä omista kiinnostuksen kohteistamme ja havaitsimme meillä kaikilla olevan yhteinen kiinnostus päivähoitoa ja maahanmuuttajatyötä kohtaan. Kävimme läpi omia kokemuksiamme työelämästä ja tulimme siihen tulokseen, että jokainen meistä oli havainnut jonkinlaisia haasteita ja ristiriitoja maahanmuuttajaperheiden ja päivähoidon välisessä yhteistyössä. Lähdimme pohtimaan mahdollisuuksia yhteistyöhön sekä kaikkien osaamisen hyödyntämiseen. Pohdimme kehittämistyöllemme aihetta, joka olisi sekä ajankohtainen, työelämälähtöinen että omia kiinnostuksenkohteitamme vastaava.

Aiheeksi työllemme muodostui maahanmuuttajaperheiden ja päivähoidon välisen kasvatuskumppanuuden tukeminen. Otimme yhteyttä Turun kaupungin varhaiskasvatukseen, Varissuo-Lausteen palvelualueen päällikköön, joka näki työllemme olevan tarvetta ja lähti työstämään ideaa kanssamme. Saimme opinnäytetyömme ohjaajiksi kaksi maahanmuuttajatyöhön resursoitua lastentarhanopettajaa, jotka vastasivat toimeksiannon toteutumisesta ja etenemisestä.

Kehittämistyönä toteutetun opinnäytetyömme tavoitteena oli:

1. maahanmuuttajaperheiden ja päivähoidon välisen kasvatuskumppanuuden tukeminen.
2. yhteistyössä esiintyvien haasteiden esille tuominen.
3. päiväkodin merkityksen ja roolin selventäminen maahanmuuttajaperheille.

Toteutustapa opinnäytetyössämme oli toiminnallinen ja tavoitteli ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista sekä opastamista (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9). Toiminnallinen opinnäytetyö eroaa tutkimuksellisesta siinä, että työn tavoitteena on luoda jokin konkreettinen tuote työelämän käyttöön. Kohde-

ryhmän mukaan toiminnallisen opinnäytetyön toteutustapana voi olla joko kirja, kansio, opas, vihko, portfolio, kotisivut tai jokin tapahtuma. (Vilka & Airaksinen 2003, 51.)

Omassa opinnäytetyössämme tuotos muodostui kaksiosaiseksi. Idea kaksiosaiseen tuotokseen lähti ajatuksesta, että toimivan vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi kasvatuskumppanuuden molemmat osapuolet tulee ottaa huomioon. Jotta työstä muodostuisi sekä henkilökuntaa että perheitä parhaiten palveleva kokonaisuus, koimme tarkoituksenmukaiseksi laatia kaksi erillistä tuotosta. Tuotosten muotoa visioimme yhdessä toimeksiantajiemme kanssa ideapiirissä. Aihe maahanmuuttajaperheiden ja päivähoiton kasvatuskumppanuuden tukemisesta sekä päiväkodin merkityksen selventämisestä perheille oli tällöin jo olemassa mutta pohdimme, mikä olisi järkevin tapa tuoda nämä asiat esille mahdollisimman käytettävässä ja hyödyllisessä muodossa.

Ideapiirissä toimimme esille erilaisia variaatioita tuotoksesta ja arvioimme niiden hyödyllisyyttä. Aluksi pohdimme yhden yhteisen oppaan luomista, joka palvelisi sekä henkilökuntaa että perheitä. Tulimme kuitenkin hyvin nopeasti siihen tulokseen, että kumpaakin näkökulmaa ei voida yhdistää täysin yhteiseen tuotokseen, joten päädyimme kahteen erilliseen. Ensin tarkoituksenamme oli muodostaa kaksi erillistä opasta, mutta toimeksiantajiemme ehdotuksesta ja heidän näkemistään tarpeista johtuen, päädyimme tuottamaan oppaan ainoastaan maahanmuuttajavanhemmille. Toimeksiantajamme kokivat, että työntekijöille puolestaan olisi eniten hyötyä infotilaisuudesta, jossa tuotaisiin esille vanhempien ja työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä.

Tämän myötä kehittämistehtäviksemme muodostui:

1. selkeän, päiväkodin arjesta kertovan oppaan tuottaminen maahanmuuttajavanhemmille.
2. vanhempien ja työntekijöiden kokemuksiin perustuvien infotilaisuuksien järjestäminen päiväkotien työntekijöille ja maahanmuuttajavastaaville.

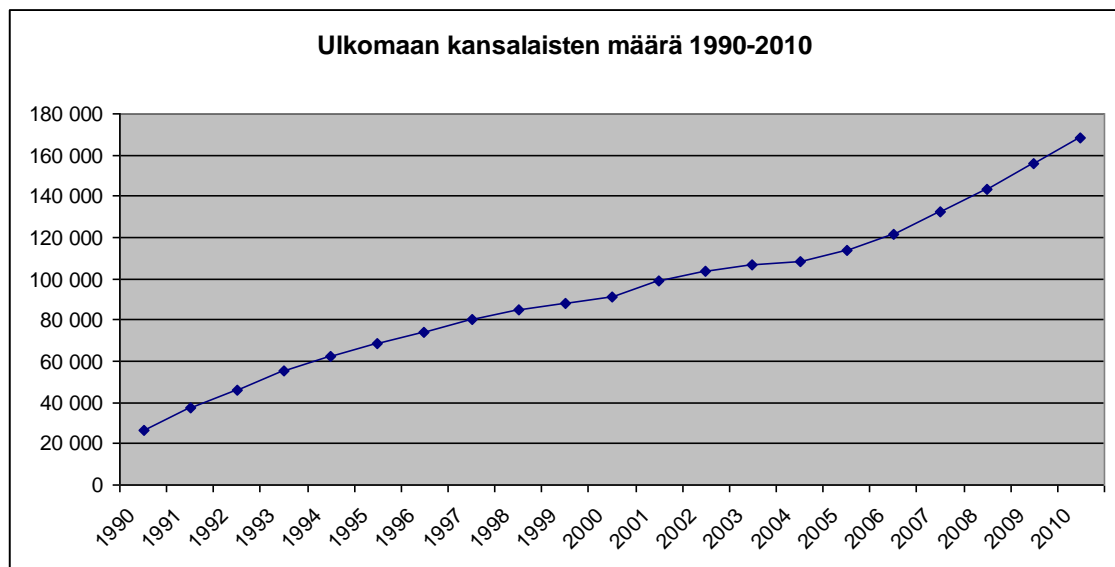
Tarkoituksena oli, että oppaan ja infotilaisuuksien avulla voitaisiin helpottaa arjen työtä sekä tukea maahanmuuttajaperheiden ja päivähoidon välistä kasvatuskumppanuutta. Sekä opas että infotilaisuuteen tarkoitettu materiaali jäävät Turun kaupungin käyttöön ja hyödynnettäväksi myös Varissuo-Lausteen palvelualueen ulkopuolella.

Jo alusta asti oli selvää, ettemme halunneet lähteä kehittämään opasta ainoastaan omien kokemustemme ja ennakko-oletustemme pohjalta. Tästä johtuen halusimme ennen oppaan kokoamista selvittää sisältövalintoja varten vanhemmilta ja työntekijöiltä heidän kokemuksiaan kohtaamistaan haasteista. Koska myös toimeksiantajiemme toiveet kohdistuivat erityisesti kokemuksellisen tiedon hankintaan infotilaisuuden pohjaksi, päätimme hyödyntää kehittämisessä tutkimuksellisia menetelmiä.

3 MAAHANMUUTTAJAPERHEET SUOMESSA

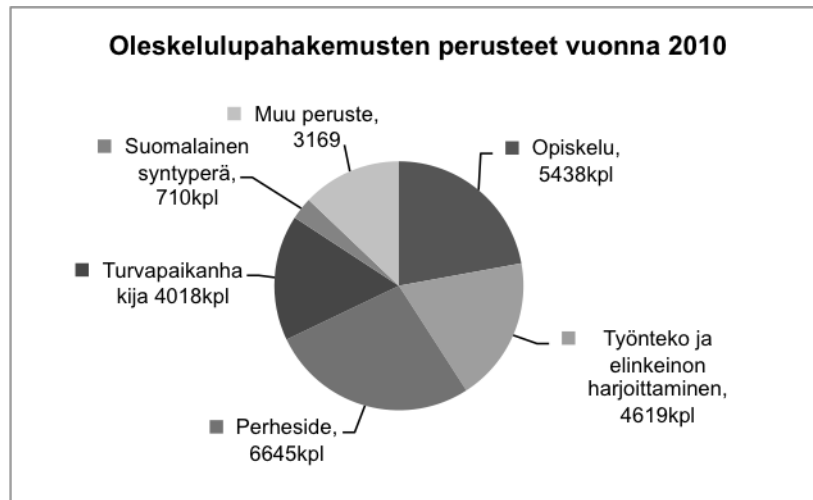
3.1 Taustatilastoa

Jotta voitaisiin hahmottaa maahanmuuton nykyistä tilannetta ja muutoskehitystä Suomessa, on sitä hyvä tarkastella tilastojen valossa. Saadakseen kuvan työmme ajankohtaisuudesta ja tarpeellisuudesta olemme aluksi tarkastelleet ulkomaan kansalaisten määrän kasvukehitystä ja maahanmuuton syitä. Lopuksi käymme vielä lyhyesti läpi suurimpia vieraskielisiä kieliryhmiä, jotka olivat myös hyvin edustettuina toimintaympäristömme päiväkodeissa.

Kuvio 1. Ulkomaan kansalaisten määrä 1990-2010.

Vuoden 2010 lopussa 167 954 henkeä (3,1%) Suomen väestöstä oli ulkomaiden kansalaisia ja samana vuonna Suomeen muutti ulkomailta yhteensä 26 650 ihmistä. Ulkomaan kansalaisten määrä on ollut tasaisessa nousussa viime vuosikymmenet, kun taas maahanmuutto Suomeen on kääntynyt laskuun vuoden 2009 jälkeen. Vuonna 1990 26 255 henkeä (0,5%) väestöstä oli ulkomaiden kansalaisia, kun taas vuonna 2000 määrä oli noussut jo 91 074 henkeen (1,8%). (Tilastokeskus 2011a.)

Kuvio 2. Oleskelulupahakemusten perusteet vuonna 2010.

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan maasta toiseen muuttavaa henkilöä ja se on yleiskäsite, joka koskee kaikkia maahan eri perustein muuttavia henkilöitä. Suomeen muuton syy voi olla esimerkiksi työ, opiskelu, avioliitto tai perheen yhdistäminen. Vuonna 2010 oleskelulupahakemuksia tuli vireille yhteensä 24 547 ja yleisimmät syyt oleskeluluvan hakuun olivat opiskelu, työnteko ja perheside. (Maahanmuuttovirasto 2011a, Maahanmuuttovirasto 2011b.) Oleskelulupahakemusten määrä on noussut viimeisen viiden vuoden aikana 65,7% (Maahanmuuttovirasto 2011c).

Vuonna 2010 Suomessa oli yhteensä 224 388 vieraskielistä asukasta. Suurimmat vieraskieliset ryhmät olivat venäjä, viro, somali, englantia ja arabia. Vuonna 1990 viisi suurinta kieliryhmää puolestaan olivat venäjä, englantia, saksa, vietnam ja viro. (Tilastokeskus 2011b.) Vuonna 2000 suurimmat kieliryhmät olivat venäjä, viro, somali, englantia ja arabia (Tilastokeskus 2011c).

3.2 Maahanmuuttajaperheiden kotoutuminen

Hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman yksi tärkeimmistä tavoitteista on maahanmuuttajien kotouttaminen Suomeen sekä kattavan opastusjärjestelmän luominen kaikille maahan tuleville (Työministeriö 2006, 11). Kotoutumisella pyritään siihen, että maahanmuuttajat osallistuvat yhteiskunnan taloudelliseen, po-

liittiseen sekä sosiaaliseen elämään yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä, säilyttäen kuitenkin oman kielensä ja kulttuurinsa. Heillä tulee olla samat oikeudet kunnan ja valtioiden palveluiden käyttöön kuin valtaväestöllä. Samalla heitä koskevat myös samat velvollisuudet kuin valtaväestöön kuuluvilla. (Paavola & Talib 2000, 29; Rätty 2002, 120-122; Martikainen & Tiilikainen 2007, 19.)

Maahanmuuttajien kotoutumisprosessia ohjataan lainsäädännön avulla. Kotouttamislain mukaan kunnan on järjestettävä kotoutumista tukevia toimenpiteitä sekä palveluja maahanmuuttajille ja ne tulee kirjata kuntien kotouttamisohjelmaan. Ohjelman tulee sisältää suunnitelma tavoitteista, toimenpiteistä, voimavaroista sekä yhteistyöstä eri tahojen välillä maahanmuuttajien kotouttamisessa (Uusikylä ym. 2005, 17.) Kuntien työvoimatoimisto vastaa yhdessä työvoima- ja elinkeinokeskuksen kanssa maahanmuuttajien kotoutumista edistävien työvoimapalvelujen, luku- ja kirjoitustaidon opetuksen sekä perusopetuksen järjestämisestä. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta 1215/2005; Työministeriö 2006, 11.)

Kotouttamislaissa on myös määritelty, että jokaiselle oleskeluluvan saaneelle tulisi muodostaa oma kotoutumissuunnitelma. Henkilökohtaiseen kotoutumissuunnitelmaan merkitään toimenpiteet ja palvelut, jotka edistävät maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Suunnitelmassa on otettava myös huomioon koko perheen kotoutumista edistävät ja tukevat toimenpiteet (Kivijärvi 2011, 248). Kunta vastaa kotoutumissuunnitelman laatimisesta ja työvoimatoimisto yhdessä muiden viranomaisten kanssa sen toimeenpanosta. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta 1215/2005; Uusikylä ym. 2005, 18-20.)

Kotoutumisprosessi ja kulttuurishokki

Kotoutumisprosessia voidaan tarkastella yksilön, perheen, yhteisön tai yhteiskunnan tasolla ja sen onnistumiseen vaikuttavat monet tekijät (Martikainen & Tiilikainen 2007, 24). Muuttaminen vieraaseen maahan ja kulttuuriin koetaan

aluksi raskaana sekä stressaavana ja maahanmuuttaja tarvitsee paljon aikaa oppiakseen oman elämänsä hallintaa uudessa ympäristössä (Alitolppa-Niitamo 1993, 24-25; Ting-Toomey 1999, 233). Muuton seurauksena jotkut elinolosuhteet saattavat parantua, mutta kaikilta osin muutokset eivät välttämättä vastaa odotuksia. Monille Suomeen tulleille esimerkiksi vaikea työllistyminen ja kanta-väestön asenteet, jotka saattavat olla vihamielisiä ja rasistisia aiheuttavat pettymyksen. Myös nopeaa sosiokulttuurista muutosta ja sopeutumisen haasteita perhe-elämässä ei ymmärretä ennen muuttoa. (Alitolppa-Niitamo ym. 2005, 44; Bailey 2008, 20.)

Kotoutuminen uuteen maahan ja vieraaseen kulttuuriin on aina pitkäaikainen prosessi ja saattaa herättää maahanmuuttajassa monia tunteita. Usein vieraaseen kulttuuriin tultaessa totutut toimintamallit eivät enää päde ja sosiaalinen kanssakäyminen sekä päivittäisten rutiinien hoitaminen muuttuvat vaikeiksi ympäristössä, jota ei tunne. Ihminen turhautuu ja saattaa kokea, ettei kykene hallitsemaan kunnolla elämäänsä. Tällaisen poikkeavan ympäristön kohtaamisen herättämistä tunteista voidaan käyttää käsitettä kulttuurishokki. (Forsander ym. 1994, 27-29; Martikainen & Tiilikainen 2007, 24.)

Sopeutumisprosessi on maahanmuuttajalle erittäin stressaava ja hän saattaa projisoida omat vaikeutensa ympäristöstä johtuvaksi, jolloin henkilö on erittäin epäluuloinen ja negatiivinen ympäristöään kohtaan (Räty 2002, 120-123; Ward yms. 2001, 38). Muuton aiheuttamat paineet yhdistettynä kotimaassa käytyihin asioihin ovat riskitekijä myös psyykkisten häiriöiden syntymiselle (Malmö högskola 2008, 15). Tästä johtuen maahanmuuttajien kanssa työskentelevien on hyvä tunnistaa kriisin vaiheet, jotta he voivat ymmärtää asiakkaan ehkä yllättävääkin käyttäytymistä. Työntekijän on myös hyvä tunnistaa joitakin puolustusmekanismeja, joilla ihminen saattaa reagoida kulttuurishokin aiheuttamaan stressiin. Regressio eli psyykkinen taantuminen on tyypillinen reaktio silloin, kun ympäristön vaatimukset ovat liian kovia. Maahanmuuttajasta tulee muista riippuvainen, eikä hän uskalla enää ottaa vastuuta omata tilanteestaan. Myös menetysten ja vaikeuksien kieltäminen on tyypillistä, kun menneisyydestä aiheutuva suru on liian suuri. Tällöin henkilö saattaa vaikuttaa ylioptimistiselta ja todelli-

set tunteet ilmenevät esimerkiksi psykosomaattisina oireina. (Räty 2002, 120-123.)

Kulttuurishokkia voidaan tarkastella vaiheittain etenevänä. Uuteen maahan muuttaessa ihminen saattaa kokea innostusta uudesta ja on kiinnostunut uuden maan tavoista. Toisaalta hän on myös tietoinen erilaisista sosiaalista kanssakäymistä rajoittavista kulttuurieroista. Tätä ensimmäistä vaihetta kutsutaan kuherruskuukausivaiheeksi. Asuttuaan maassa hieman pidempään on tavallista, että vihamielisyyden ja turhautumisen tunteet alkavat nousta pintaan. Maahanmuuttaja hakee tässä tilanteessa turvaa omasta kulttuuristaan sekä pyrkii vahvistamaan lähtökulttuurinsa arvoja. Tätä vaihetta kutsutaan torjuntavaiheeksi. (Forsander ym. 1994, 36-38; Räty 2002, 120-122.)

Vasta suurimman vastustusvaiheen jälkeen kotoutuminen voi todella alkaa ja maahanmuuttajan kokema jännitystila laskee. Hän hakee elämässään tasapainoa kahden kulttuurin välillä ja kotoutumisprosessin onnistuessa, hän kykenee omaksumaan kahden kulttuurin kielen, arvot ja tavat. Joskus olosuhteista riippuen kotoutumisprosessi ei kuitenkaan onnistu ja maahanmuuttaja saattaa kokea olevansa ulkopuolinen tuntemissaan kulttuureissa, kun uusi kulttuuri etäännyttää hänet vanhasta. (Forsander ym. 1994, 36-38; Räty 2002, 120-122.)

Perhe voi toimia maahanmuuttajan tärkeimpänä kotoutumisen resurssina, silloin kun se pysyy riittävän eheänä ja toimivana maahanmuuttoon liittyvistä muutoksista huolimatta (Alitolppa-Niitamo ym. 2005, 44-45). Kotoutuva perhe joutuu monien muutospainoiden kohteeksi, kun esimerkiksi perheenjäsenten roolit, arvostus ja kasvatusperiaatteet kyseenalaistuvat. Perhedynamiikan muutokset voivat näkyä niin sukupolvien kuin sukupuoltenkin välisissä suhteissa, jonka seurauksen perheen perusasetelma kääntyy pääläelleen. (Talib 2002, 23; Väestöliitto 2006.)

Uudessa maassa vanhemmat joutuvat kasvattamaan lapsiaan tilanteessa, jossa heiltä puuttuu aikaisemman kokemuksen ”kartta”. He ohjaavat lapsiaan ja tekevät valintoja tilanteessa, jossa aiemmat käsitykset rooleista ja normeista eivät välttämättä toimi. On tavallista, että maahanmuuton myötä vanhemmat

kokevat vaikutusvaltansa vähentyneen niin omaan elämäänsä kuin lapsiinsakin ja he kokevat lasten liukuvan pois heidän ulottuviltaan yhteiskuntaan, jota he eivät tunne. (Alitolppa-Niitamo ym. 2005, 44-45; Väestöliitto 2006; Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 36-37.)

Perhedynamiikan muutosten lisäksi myös eritahtinen kotoutuminen, kielitaidon karttuminen ja uuden kulttuurin tapojen oppiminen voivat tuoda jännitteitä perhe-elämään. Näin tapahtuu helposti esimerkiksi parisuhteissa, joissa toinen puoliso on muuttanut maahan aiemmin kuin toinen. Tällöin toisen suurempi kosketuspinta yhteiskuntaan ja sen sosiaalisiin verkostoihin sekä parempi kielitaito saattaa puoliset keskenään epätyytyttävään valta-riippuvuus-suhteeseen. (Alitolppa-Niitamo ym. 2005, 46-47; Väestöliitto 2006; Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 41-42.)

Eritahtista kotoutumista tapahtuu myös silloin, kun perheen lapset menevät kouluun, mutta vanhemmat jäävät esimerkiksi työttömyyden vuoksi eristykseen muusta yhteiskunnasta. Lapset oppivat uutta kieltä ja yhteiskunnan toimintaperiaatteita nopeammin kuin vanhempansa, jolloin vanhempien ja lasten roolit voivat kääntyä ylösalaisin. Lapset ottavat liiaksi vastuuta ja ohjailevat vanhempiaan uudessa yhteiskunnassa, jonka seurauksena vanhemmat menettävät auktoriteettinsa ja lapset huolettoman lapsuutensa. (Alitolppa-Niitamo ym. 2005, 46-47; Väestöliitto 2006; Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 41-42.)

Monet maahanmuuton kokeneet perheet kokevat juurettomuutta ja kärsivät suuresti sosiaalisten tukiverkostojen hajoamisesta. Myös kielen ja yhteiskunnan tuntemuksen puute sekä etniseen identiteettiin liittyvä hämmennys lisäävät osaltaan psykososiaalisia ongelmia. Väestöliiton (2006) mukaan useat tekijät muodostavat riskitekijöitä perheen tasapainoiselle kotoutumiselle, etenkin jos yksi seuraavista tekijöistä osuu samanaikaisesti tietyn perheen kohdalle: yksinhuoltajuus, luku- ja kirjoitustaidottomuus, vanhempien eristäytyneisyys ja masentuneisuus, monilapsisuus sekä erityistarve vammaisuuden tai muun seikan vuoksi. Perheen onnistuneen kotoutumisen takaamiseksi nämä tekijät tulisi tunnistaa kunnissa jo kotoutumisen alkuvaiheessa ja muodostaa henkilökohtaisten kotoutumissuunnitelmien lisäksi koko perhettä koskevaa tehostettua tukea ja

ohjausta. (Alitolppa-Niitamo ym. 2005, 46-48; Väestöliitto 2006; Sektoritutkimuksen neuvottelukunta 2009, 41-42, 45-46.)

3.3 Toimintaympäristö - maahanmuuttajaperheet Varissuo-Lausteen palvelualueella

Teimme opinnäytetyömme Turun kaupungin Varissuo-Lausteen palvelualueen päiväkoteihin, joissa suoritimme vanhempien ja työntekijöiden haastatteluja. Alueen päiväkodit ovat erittäin monikulttuurisia ja Turun kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden teettämän tutkimuksen mukaan lähes puolet kaupungin vieras- ja kaksikielisistä lapsista ovat päivähoitossa Varissuo-Lausteen palvelualueella. Vuonna 2009 Turun päivähoitossa oli yhteensä 726 vieras- tai kaksikielistä lasta, joista 303 lasta oli hoidossa kyseisellä alueella. Samana vuonna esiopetukseen osallistui yhteensä 158 vieraskielistä lasta, joista 64 kävi esikoulua Varissuo-Lausteen palvelualueella. Tutkimuksen mukaan myös palvelualueen päivähoiton henkilökunta on monikulttuurista ja vuonna 2009 päiväkodeissa työskenteli yhteensä 24 maahanmuuttajataustaista työntekijää, joko vakinaisessa työsuhteessa tai sijaisena, työllistettynä tai harjoittelijana. (Turun kaupunki 2011a.)

Varissuo-Lausteen suuralueella asui vuonna 2010 yhteensä 18 006 asukasta (Turun kaupunki 2011b). Varissuo on yksi Turun suurimmista lähiöistä, jossa asuu yhteensä 8 701 henkeä ja alueen asukasrakenne on poikkeuksellisen kirjava (Turun kaupunki 2011c). Varissuolla on paljon eläkkeellä ja eläkeiän kynnyksellä olevia asukkaita ja monet heistä ovat alkuperäisiä varissuolaisia. Uudempia varissuolaisia puolestaan edustavat maahanmuuttajataustaiset asukkaat. Suhteellisesti mitaten Varissuo on Suomen monikulttuurisin lähiö ja asukkaat puhuvat kymmeniä eri kieliä sekä edustavat kymmeniä eri kansalaisuuksia. (Kivilaakso 2009, 19-21, 44.)

Vuonna 2010 Lausteella oli 3 218 asukasta (Turku 2011c). Alueen asukasrakenne on paljon samoja piirteitä kuin Varissuolla, mutta pienemmässä mitakaavassa. Vuoden 2008 lopussa kaupungin teettämän tutkimuksen mukaan

Varissuolla puhuttiin yhteensä 59 kieltä, joista suurimpia kieliryhmiä olivat venäjä, albania, arabia ja kurdi. Lausteen suurimmat kieliryhmät puolestaan olivat venäjä, somali, kurdi ja albania. (Kivilaakso 2009, 19-21, 44.)

Varissuo-Lausteen palvelualue on tyypillinen esimerkki maahanmuuttajien alueellisesta eriytymisestä eli segregaatiosta, jolla tarkoitetaan vieraskielisen väestön keskittymistä tiettyihin lähiöihin. Eriytymisessä on nähty sekä kielteisiä että myönteisiä piirteitä. Keskittymisen myönteisinä piirteinä on pidetty sitä, että vähemmistöryhmien jäsenet kykenevät ylläpitämään keskinäisiä sosiaalisia verkostojaan. Kielteisiä piirteitä puolestaan ovat alueen maineen ja palvelutason heikkeneminen sekä slummiutuminen, kun maahanmuuttajat ja väestön huonosuus kuormittavat erityisesti sosiaali- ja terveystalvija. Myös asukkaiden suomalaiseseen yhteiskuntaan integroituminen ja kielen oppiminen hidastuvat, mikä saattaa johtaa tunteeseen eristäytymisestä sekä lisätä alueen levottomuutta (Froy 2006, 31). Monikulttuurisissa lähiöissä ongelmia tuottavat yllä olevien lisäksi asumisen ahtaus, asuntojen soveltumattomuus eri kulttuureista tuleville henkilöille sekä asumisen tilapäisyys. (Vilkama 2006, 22-23; Sektoritutkimuksen neuvottelulautakunta 2009, 56-60.)

Turun kaupunki on pyrkinyt ehkäisemään eriytymisestä johtuvia ongelmia kotoutumista edistävillä palveluilla. Varissuo-Lausteen terveystalvija kuuluiat terveystasema, lastenneuvola, äitiystneuvola sekä hammashuolto. Lasten ja nuorten terveydenhoidosta vastaavat puolestaan ensisijaisesti kouluterveydenhuolto. Alueen sosiaalipalveluihin kuuluiat sosiaalitoimisto, kahdeksan kunnallista päiväkotia, kolme koulua sekä liikuntapaikat ja nuorisotalot. Alueen hyvinvoinnista vastaavat myös aluepoliisi sekä erilaiset järjestöt, joilla on suuri merkitys moniarvoisuuden edistämisessä, kotoutumisen tukemisessä ja maahanmuuttajien työllisyyden parantamisessa. (Kivilaakso 2009, 31-40, Sektoritutkimuksen neuvottelulautakunta 2009, 75-84.)

4 MONIKULTTUURINEN VARHAISKASVATUS

4.1 Kulttuuri ja monikulttuurisuus

Puhuttaessa monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta, tulee ensin määritellä, mitä kulttuurilla tarkoitetaan. Sille on esitetty lukuisia eri määritelmiä ja kapeimmillaan se voidaan tulkita niin sanotuksi korkeakulttuuriksi, jolla tarkoitetaan erilaisia taidemuotoja. (Räty 2002, 42; Frisk & Tulkki 2005, 6.) Toinen tapa on nähdä kulttuuri jonkun ryhmän yhteisenä käyttäytymismallina (Räty 2002, 42). Yleisimmillään kulttuuri tarkoittaa jotakin yhteisön piirissä omaksuttua elämäntapaa. Siihen liittyy tapa hahmottaa maailmaa ja kokea se mielekkääksi sekä tarkoituksen mukaiseksi. Kulttuuri on keino tuntea, ajatella sekä reagoida ja se opitaan aiemmilta sukupolvilta symbolien muodossa. Kulttuurin olennaisin osa koostuu perinteisistä mielipiteistä tai ajatuksista sekä erityisesti niihin liittyvistä arvoista. (Alitolppa-Niitamo 1993, 18-20; Paavola & Talib 2000, 77; Järvinen 2004, 30-32.)

Ihminen ei synny tietyn kulttuurin jäseneksi, vaan hänet kasvatetaan omaan kulttuuriinsa kuuluvaksi. Tätä kulttuuristen käyttäytymismallien, arvojen sekä normien oppimista kutsutaan sosialisatioprosessiksi. Perheellä ja suvulla on suuri merkitys kulttuurin siirtämisessä jälkipolville, mutta myös yhteiskunnalla on tärkeä rooli lasten sosiaalisatioprosessissa. Yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä onkin tutustuttaa maahanmuuttajalapsen suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin. (Saaristo & Jokinen 2004, 78; Frisk & Tulkki 2005, 42-43.)

Monikulttuurisuus käsitteenä voidaan kulttuurin lailla ymmärtää monin eri tavoin ja sitä voidaan käyttää kahdessa päämerkityksessä, kuvailevana tai normatiivisena käsitteenä (Forsander ym. 2001, 43-44). Kuvailevana käsitteenä monikulttuurisuudella voidaan tarkoittaa eri kulttuurien olemassaoloa tai yhteiskuntaa, jossa eri kulttuurit sekä niiden edustajan elävät rinnakkain. Tällöin viitataan ainoastaan kulttuuriseen moninaisuuteen eikä puhuta kulttuuristen ryhmien väli-

sistä suhteista. (Paavola & Talib 2000, 26; Forsander ym. 2001, 43, 44; Rätty 2002, 46-48.)

Puhuttaessa monikulttuurisuudesta normatiivisena käsitteenä, se voidaan ymmärtää poliittiseksi toiminnaksi, jonka päämääränä on tasa-arvoinen, erilaisten ihmisten tarpeisiin vastaamaan kykenevä yhteiskunta (Rätty 2002, 46-48). Opin- näytetyömme yhteydessä monikulttuurisuudella tarkoitetaan päiväkotien työ- kentely-ympäristön tilannetta kuvaavaa käsitettä. Monikulttuurisuus muodostuu päiväkodissa olevista eri kieli- ja kulttuuritaustaisista lapsista sekä heidän vanhemmistaan. Lisäksi monikulttuuriseen työympäristöön kuuluvat maahanmuut- tajataustaiset työntekijät. (Savolainen 2008, 10-11.)

4.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusta järjestetään valtakunnallisten linjausten mukaisesti varhais- kasvatuspalveluissa, jotka kunnalla on mahdollisuus järjestää kuntakohtaisesti perheitä parhaiten palvelevalla tavalla. Varhaiskasvatusta tuottavat kunta, yksi- tyiset palveluiden tuottajat, järjestöt sekä seurakunnat. Keskeisimmät varhais- kasvatuspalveluista ovat päiväkodit, perhepäivähoito ja avoin toiminta. (Stakes 2005, 11; Reunamo 2007, 101.)

Laadukas varhaiskasvatus perustuu laaja-alaiseen monitieteelliseen tietoon, tutkimuksiin sekä pedagogisten menetelmien hallintaan. Lähtökohtana on lisäk- si kokonaisvaltainen näkemys ja ammatillinen osaaminen lasten kasvusta, kehi- tyksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatus on määritelty lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudeksi, jossa leikillä on keskeinen merkitys. (Heinämäki 2004, 9; Stakes 2005, 11; Reunamo 2007, 101). Se on suunnitel- mallista lapsen eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jonka tavoitteena on lapsen tasapainoisen oppimisen, kas- vun ja kehityksen turvaaminen ja edistäminen (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36; Stakes 2005, 11; Reunamo 2007, 101).

Varhaiskasvatus ei siis tarkoita yksin päivähoidon tekemää tavoitteellista kasva- tustyötä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena Suomessa on 0–6-vuotiaiden lasten

kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen, jolloin varhaiskasvatusta toteuttavat kodit, päivähoito ja esiopetus yhdessä. Varhaiskasvatus on kodin ja päivähoiton välinen vuorovaikutustapahtuma, johon kuuluu suunnitelmallinen ja tavoitteellinen vuorovaikutus vanhempien ja kasvatustammattilaisten välillä. (Ojala 1993, 11–12.)

4.3 Monikulttuurista varhaiskasvatusta ohjaavat säädökset

Varhaiskasvatuksen toteuttamista päiväkodissa ohjaavat muun muassa päivähoitolaki (1973), perusopetuslaki (628/1998), Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) sekä Esiopetussuunnitelman perusteet (2010). Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksessa on lisäksi otettava huomioon eri kieli- ja kulttuuritaustaista väestöä koskevat lait ja säädökset, kuten YK:n Lapsen oikeuksien sopimus (YK 1898) ja laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999). (Jauhola ym. 2007, 8; Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 16.) Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja, joka määrittelee varhaiskasvatuksen laatua, perustuu pitkälti erilaisiin keskeisiin lasten oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin sekä muihin ohjaaviin asiakirjoihin (Stakes 2005, 12; Reunamo 2007, 102).

Varhaiskasvatussuunnitelma

Tavoitteellisen varhaiskasvatuksen perustana on varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelma (VASU) on varhaiskasvatuksen sisällöllisen ohjauksen ja kehittämisen väline, jolla pyritään laadukkaan varhaiskasvatuksen järjestämiseen ja yhdenmukaiseen toteutumiseen koko maassa. (Stakes 2005, 7; Reunamo 2007,101.) Varhaiskasvatussuunnitelmia on eritasoisia ja ne tarkentuvat valtakunnallisen tason suunnitelmasta kohti yksilöllisempää lapsikohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa (Stakes 2005, 9).

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittelevät valtakunnallisesti kunnissa toteutettavan varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua sekä

kuntien varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista (Stakes 2005, 9). Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjana ovat valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksymät Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, joissa määritellään yhteiskunnan valvoman ja järjestämän varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet sekä kehittämisen painopisteet (Stakes 2005, 7; Reunamo 2007,101). Kuntien tehtävänä on arvioida oman kuntansa varhaiskasvatuksen toteutumista varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta sekä konkretisoida omassa kuntakohtaisessa suunnitelmassaan varhaiskasvatuksen tavoitteet ja toimintatavat, joiden mukaan varhaiskasvatusta järjestetään (Stakes 2005, 8). Kunnan laatiman varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtina ovat lisäksi kunnassa tehdyt lapsia ja lapsiperheitä koskevat suunnitelmat, kunnan varhaiskasvatuksen linjaukset sekä esiopetussuunnitelmat (Stakes 2005, 9; Turun kaupunki 2005a, 50).

Yksittäisen lapsen varhaiskasvatus päiväkodissa perustuu henkilöstön ja vanhempien yhdessä hoitosuhteen alussa laatimaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ohjaavat periaatteet ovat: lapsen yksilöllisyyden, taitojen, valmiuksien ja osaamisalueiden huomiointi, kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa sekä kasvattajayhteisön pedagoginen toiminta ja sen arviointi ja seuranta. (Kaskela & Kronqvist 2007, 11.) Lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena ovat vanhempien näkemysten huomioon ottaminen toiminnan järjestämisessä sekä varhaiskasvatuksen järjestäminen lapsen yksilölliset tarpeet ja tavoitteet huomioiden (Heinämäki 2004, 31; Stakes 2005, 32).

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee huomioida lapsen henkilökohtaiset kiinnostuksen kohteet, kokemukset, vahvuudet sekä tuen ja ohjauksen tarpeet sekä sopia yhteistyön toimintatavoista. Vanhempien kanssa suunnitelmaa laadittaessa kiinnitetään erityistä huomiota lapsen kehitystä vahvistaviin myönteisiin puoliin. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan myös mahdolliset lapsen hyvinvointiin liittyvät huolen aiheet ja ongelmat, sekä kuvaus suunnitelluista tukitoimenpiteistä. (Heinämäki 2004, 31; Stakes 2005, 33; Stakes 2005, 36.)

Maahanmuuttajalasten varhaiskasvatus järjestetään Suomessa tavallisten varhaiskasvatuspalveluiden yhteydessä ja se perustuu edellä mainittuihin yleisiin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin sisältäen omat painotuksensa lapsen oman kulttuurin ja äidinkielen tukemisesta. Lapsella tulee olla samanaikaisesti mahdollisuudet sekä oman kulttuurinsa säilyttämiseen että suomalaiseen kulttuuriin kasvamiseen. (Stakes 2005, 39; Turun kaupunki 2005a, 46.) Maahanmuuttajalapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee ottaa huomioon kaksikulttuurisen identiteetin ja kaksikielisyyden tukemisen vaatimukset. Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa keskustellaan vanhempien toiveista oman kulttuurin säilyttämisen suhteen ja sovitaan lapsen oman kielen ja kulttuurin tukemisen tavoista. Myös suomenkielen omaksumiseen ja käyttöön tulee kiinnittää erityistä huomiota. (Stakes 2005, 40; Jauhola ym. 2007, 13; Kaskela & Kronqvist 2007, 13.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista tulee seurata ja arvioida säännöllisesti sekä henkilöstön kesken että vanhempien kanssa (Stakes 2005, 33). Arviointia tehdessä tulee varmistaa myös, että eri tahoilla lapselle laaditut kasvat-, kuntoutus- ja esiopetussuunnitelmat sovitetaan yhtenäiseksi toisiaan tukevaksi kokonaisuudeksi (Stakes 2005, 36). Tällöin pystytään tukemaan lapsen kehitystä kokonaisvaltaisesti.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että esiopetusikäisen maahanmuuttajalapsen opetus on mahdollista järjestää kolmella eri tavalla. Se voidaan toteuttaa muun esiopetuksen yhteydessä, perusopetuksen valmistavana opetuksena tai näiden yhdistelmänä. Yleensä lapsi on lähialueensa päiväkodissa, jossa toteutetaan varhaiskasvatusta sekä esiopetusta. (Kivijärvi 2011.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa lapsille taataan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen sekä koulun aloittamiseen (Eerola-Pennanen 2011, 234). Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon maahanmuuttajataustaisten lasten oma kulttuuri, vaikka opetuksessa toteutetaan Esiopetuksen yleisiä kasvat- ja

oppimistavoitteita. Lisäksi maahanmuuttajataustaisten lapsien opetuksella on erityistavoitteita, joihin pyritään erilaisten ratkaisumallien avulla. (Opetushallitus 2010, 49-50.)

Opetuksella pyritään tukemaan suomen/ruotsin kielen ja mahdollisuuksien mukaan myös lapsen oman äidinkielen kehittymistä sekä mahdollistetaan lapsen kasvaminen kahteen kulttuuriin. Esiopetuksen sisältöalueiden avulla kielen käyttö harjaantuu eri toimintoihin, lapset kotoutuvat suomalaiseen kulttuuriin ja omaksuvat kyvyn vertailla suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Lapsen identiteetin rakentumisen kannalta on merkityksellistä, että hänen kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan ja ne otetaan huomioon esiopetuksen arkipäivässä. (Opetushallitus 2010, 50; Eerola-Pennanen 2011, 234.)

Kotouttamislaki

Alle 18-vuotiaalle lapselle ei aina tehdä henkilökohtaista kotoutumissuunnitelmaa, mutta sitä on tarjottava, mikäli lapsi itse tai hänen vanhempansa sitä vaativat. Suunnitelma voidaan myös laatia, mikäli kunnan viranomaiset katsovat hänen hyötyvän suunnitelmassa sovittavista toimenpiteistä ja palveluista. Päivähoitoikäisen lapsen kotoutumissuunnitelma voidaan tehdä lapselle erikseen. Toinen vaihtoehto on sisällyttää suunnitelma lapsen yksilölliseen varhaiskasvatukseen tai esiopetuksen suunnitelmaan. (Kivijärvi 2011, 248.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen suunnitelmassa tulee kirjata ja huomioida lapsen kulttuurinen ja kielellinen tausta, suomi toisena kielenä-opetus päiväkodissa, vertaissuhteiden tukeminen sekä lapsen elämään kuuluvat perheenjäsenet niin Suomessa kuin muualla. Päiväkodin henkilökunnan on lisäksi hyvä huomioida vanhempien kulttuurinen tausta sekä heidän mielipiteensä toteuttaessaan kasvatusta ja opetusta. Lapsen kotoutuminen alkaa usein päivähoidosta ja kuulumisen lähipäiväkodin lapsiryhmään auttaa häntä kiinnittymään oman asuinympäristönsä kaveripiiriin. Ryhmään kuulumisen ansiosta on myös mah-

dollista harjoitella sosiaalisia taitoja, oppimiseen liittyviä asioita ja suomen kieltä, mikä helpottaa kouluun siirtymistä. (Kivijärvi 2011, 248.)

Turun kaupungin kotouttamisohjelmassa (2005, 7) määritellään päivähoidon yhteistyötahojen tehtäväksi ohjata lapsi varhaiskasvatuspalveluiden piiriin, kun hän sitä kotoutumisensa tueksi tarvitsee. Lapsen tulisi suomen kielen oppimisen alkuun saamiseksi osallistua viimeistään kolmen vuoden iässä päivähoitoon, puistotoimintaan tai muuhun avoimeen toimintaan kuten kerhoihin. Kotouttamisohjelma määrittelee myös päivähoitossa ja esiopetuksessa oman kieli – ja kulttuuritaustan huomioon ottamisesta sekä suomenkielen opetuksesta päivähoitossa. (Turun kaupunki 2005b, 7.)

YK:n lasten oikeuksien sopimus

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa määritellyt oikeudet koskevat kaikkia lapsia ilman minkäänlaista lapsen tai hänen vanhempiansa rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen, syntyperään tai muuhun seikkaan perustuvaa erottelua. Kaikenlaisen syrjinnän kieltäminen ja lasten tasa-arvoisen kohtelun vaatimus on sopimuksen kantava periaate, kuten myös lapsen etu, lapsen oikeus elämään ja täyspainoiseen kehittymiseen sekä lapsen mielipiteen huomioon ottaminen. (Eerola-Pennanen 2011, 233; YK:n Lapsen oikeuksien sopimus, §2.)

Sopimuksessa on myös määritelty erikseen, että lapsen koulutuksen tulee pyrkiä kunnioituksen edistämiseen lapsen vanhempia, omaa sivistyksellistä identiteettiä, kieltä ja arvoja kohtaan sekä lapsen asuin- ja synnyinmaan kansallisia arvoja ja hänen omastaan poikkeavia kulttuureja kohtaan. Tavoitteena on myös valmistaa lapsia vastuulliseen elämään vapaassa yhteiskunnassa ymmärryksen, rauhan, suvaitsevaisuuden, sukupuolten välisen tasa-arvon ja kaikkien kansakuntien, etnisten, kansallisten ja uskonnollisten ryhmien sekä alkuperäiskansoihin kuuluvien henkilöiden välisen ystävyuden hengessä. Sopimuksessa on lisäksi erikseen määritelty, että vähemmistöryhmiin tai alkuperäiskansoihin

kuuluvilta lapsilta ei saa kieltää oikeutta nauttia yhdessä ryhmän muiden jäsenten kanssa omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään. (YK:n Lapsen oikeuksien sopimus, §29-30.)

5 MAAHANMUUTTOTYÖ PÄIVÄKODISSA

5.1 Monikulttuurisuuskasvatuksen lähtökohdat

Monikulttuurisuuskasvatus on olennainen osa päiväkodissa tehtävää maahanmuuttotyötä ja sen tärkein tavoite on mahdollistaa samanarvoinen kasvatus eri etnisille, rodullisille sekä eri sosiaaliluokkia edustaville ryhmille (Talib 2002, 11). Sitä voidaan toteuttaa päiväkodeissa useista erilaisista perusteista ja lähtökohdista käsin, eikä siitä ole yhtenäistä määritelmää (Eerola-Pennanen 2011, 237). Monikulttuurisen kasvatuksen vastakohtana voidaan pitää yksikulttuurista kasvatusta, jossa kasvatuksen sekä opetuksen rakenteet, opetussuunnitelmat, opetusmateriaalit ja pedagogiset käytännöt ovat ensisijaisesti tehty valtakulttuurin näkökulmasta (Nieto 2002, 31, 36).

Monikulttuurisuuskasvatusta pohdittaessa ydinkysymyksenä on se, kenen kulttuuria päiväkodit välittävät, kenen kieltä siellä käytetään sekä kenen uskomuksia, arvoja ja tietoja noudatetaan (Berry 1992, 308). Nieton (2002) mukaan monikulttuurisuuskasvatukselle voidaan määrittää neljä tasoa, jotka mahdollistavat rikkaan kasvuympäristön maahanmuuttajataustaisille lapsille. Kasvatuksen perustana tulee olla suvaitsevaisuus itselle vieraita kulttuureja sekä heidän jäseniään kohtaan. Kun tämä toteutuu, ovat seuraavat tasot toisten ihmisten sekä heidän kulttuurinsa hyväksyminen ja kunnioittaminen. Viimeinen, ylin taso kattaa käsityksen yhteenkuuluvuudesta, yhdenvertaisuudesta sekä kriittisyydestä. (Nieto 2002, 42-46.)

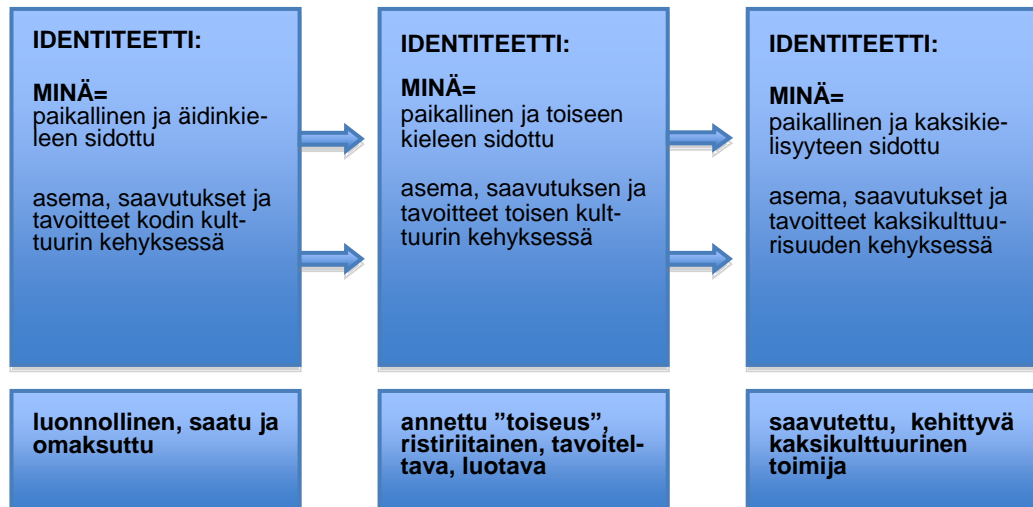
Monikulttuurisuuskasvatus on ensisijaisesti kasvatustilafilosofia ja ajattelutapa eikä mikään tietty yksittäinen opetustapahtuma. Sen lähtökohdat konkretisoituvat opetussuunnitelmassa ja sen toteuttamisessa. (Eerola-Pennanen 2011, 241.) Vaatimattomin tapa toteuttaa monikulttuurisuuskasvatusta on pitää opetussuunnitelma perusrakenteeltaan, tavoitteeltaan ja pääkohdiltaan muuttumattomana, mutta rikastaa opetusta muista kulttuureista otetuilla yksittäisillä aineksilla. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi erilaisia juhlapyyhiä sekä teemapäiviä tai -

viikkoja, joissa käsitellään eri kulttuureita. Tällöin keskitytään kuitenkin ainoastaan etnisten ryhmien eksoottisiin piirteisiin ja ongelmaksi muodostuu toiminnan pirstaleisuus sekä stereotyyppisten käsitysten vahvistuminen. (Banks 2005, 20-25.)

Eksoottisten piirteiden korostamisen sijaan päiväkodeissa olisi hyvä, että lasten kanssa tarkasteltaisiin käsitteitä, kysymyksiä, tapahtumia ja teemoja eri etnisten ja kulttuuristen ryhmien eri näkökulmista. Tällöin tavoitteena on kehittää lasten kriittistä ajattelua sekä kokonaisvaltaista ymmärtämistä, jotta lapset ymmärtävät oman ainutlaatuisuutensa ja osaavat arvostaa sekä omaa että suomalaista kulttuuria. Tämä vaatii päiväkodin henkilökunnalta suurta ymmärrystä kulttuurisista ja sosiaalisista suhteista. (Banks 2005, 20-25; Eerola-Pennanen 2011, 240.)

5.2 Maahanmuuttajalapsen kaksikulttuurisen identiteetin tukeminen

Päiväkodin tärkein tehtävä ja työskentelyn lähtökohta maahanmuuttajalapsen kohdalla on tukea lapsen omaa äidinkieltä ja kulttuuria sekä auttaa kaksikulttuurisen identiteetin rakentumisessa (Kivijärvi 2011, 246). Kaksikulttuurisuudella ja kaksikulttuurisella identiteetillä tarkoitetaan tilannetta, jossa ihminen elää kahden kulttuurin välillä ja hänellä on tällöin käytettävissään samanaikaisesti kaksi kieltä ja kulttuuria (Vuoriheimo 2004, 9). Monikielinen ja –kulttuurinen lapsi elää siis maailmassa, jossa hän ottaa ja saa vaikutteita sekä kodin omasta kulttuurista että päiväkodissa vallitsevasta kulttuurista. Tämä merkitsee voimavaraa, mutta tuo samalla myös haasteita oman elämän hallintaan sekä aiheuttaa jatkuvaa valintaa kumman kulttuurin mukaan elää ja tehdä ratkaisuja. (Jauhola ym. 2007, 15.)

Kuvio 3. Lapsen kaksikulttuurisen identiteetin kehittyminen, mukaeltu Mikkolan (2001) kuviosta.

Yllä olevassa kuviossa on kuvattu lapsen kaksikulttuurisen identiteetin kehittyminen oman kulttuurin ja toisen kulttuurin kautta. Pohja lapsen identiteetin rakentumiselle lähtee kotona opitusta, luonnollisesti saadusta kulttuurista, jonka rinnalle lapsi rakentaa käsityksen myös ympäröivän valtakulttuurin tavoista, aatteista ja periaatteista. (Mikkola 2001, 119-122.) Kaksikulttuurisen identiteetin muodostuminen on pitkä ja haasteellinen prosessi, jossa lapsi käy läpi erilaisia identiteettivaiheita ja saattaa kokea myös ahdistuneisuutta joutuessaan erilaisien valintojen eteen. (Tikka 2004, 15-20.) Koska kieli ja kulttuuri kuuluvat oleellisenä osana kaksikulttuurisen identiteetin rakentumiseen, olemme seuraavaksi käsitelleet erikseen, miten päiväkodin henkilökunta voi tukea lapsen kieltä ja kulttuuria arjen työssä.

Kulttuurin tukeminen

Kaksikulttuurisen identiteetin saavuttaminen ja kahden kulttuurin välillä tasapainotteleminen on lapselle sekä koko perheelle haasteellista. Usein tilanne johtaa siihen, että kahden kulttuurin välillä elävä lapsi joutuu valitsemaan kodin ja valtakulttuurin välillä ja päättämään, kummalta hakee ja saa arvostusta. (Talib

2002, 48-50.) Osa siis valitsee itselleen yhden kulttuurisen identiteetin ja osa puolestaan saattaa jäädä kahden kulttuurin väliin, ilman että kuuluu oikeastaan mihinkään ryhmään (Oksi-Walter ym. 2009, 137).

Toimivan kaksikulttuurisen identiteetin saavuttaminen on kuitenkin mahdollista ja sen avulla lapsi voi kuulua kahteen kulttuuriin ilman, että hän joutuu luopumaan alkuperäisestä kulttuuri-identiteetistään. Lapsen on tärkeää sopeutua, mutta yhtä tärkeää on myös tietää omat juurensa. Identiteetti vahvistuu ja kypsyy lapsuudessa ja nuoruudessa, jolloin kehittyy tunne ja tietämys siitä, kuka minä olen ja kuulun. Tämä vaatii sitä, että koti ja päiväkodin henkilökunta luovat lujan perustan etnisen, kansallisen ja monikulttuurisen identiteetin kerrostumiselle. (Alijoki 1998, 34; Talib 2002, 48-50.) Vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä on ensisijaisesti perheellä, mutta varhaiskasvatuksen työntekijöillä on tiedottamisvelvoite äidinkielen ja oman kulttuurin merkityksestä lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta (Kivijärvi 2011, 250).

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tulee olla tietoisia kahdessa kulttuurissa elämisen haasteista sekä perehtyä eri kulttuureihin, joita heidän asiakasperheensä edustavat. Kulttuurien eri tavoista ja näkemyksistä on myös hyvä keskustella avoimesti yhdessä vanhempien kanssa. (Jauhola 2007, 15.) Tietoisuus eri kulttuureista ja niiden vaikutuksesta luo myönteisen ilmapiirin aikuisten ja lasten välille sekä tukevat lasta ryhmän jäseneksi pääsemisessä (Kivijärvi 2011, 251-252).

Päiväkodissa, jossa on monia eri kulttuureita, tulee pyrkiä luomaan lapsille kokemus ryhmään kuulumisesta sekä tunne hyväksyttynä olemisesta, mikä helpottaa uuden kulttuurin vastaanottamista ja uusien asioiden oppimista. (Kivijärvi 2011, 251-252.) Vähemmistöihin kuuluvien lasten identiteettiä määrittävät usein valtakulttuurin edustajat ja tämä osaltaan vaikuttaa heidän identiteetti-prosessinsa haasteellisuuteen. Lapset ovat usein hyvin tietoisia siitä, mitä heistä ajatellaan. Mikäli vähemmistöryhmä kokee valtaväestön syrjintää, kokemus voi aiheuttaa eristäytymistä ja vetäytymistä valtaväestöstä. (Paavola & Talib 2010, 65–66.)

Henkilökunnan kulttuuritietouden lisäksi paljon maahanmuuttajalapsia sisältävissä ryhmissä olisi hyvä olla mukana myös eri kieli- ja kulttuuritaustaisia työntekijöitä. Tämä auttaa maahanmuuttajalapsen identiteetin muodostumisessa sekä auttaa lasta kasvamaan osaksi niitä kulttuureita, joihin hän kuuluu. Eri kulttuureista tulevat työntekijät toimivat myös siltana suomalaisten työntekijöiden ja eri kulttuureista tulevien perheiden välillä selvittämällä esimerkiksi eri kulttuureissa vallitsevia tapoja ja kasvatuskäytäntöjä. (Kivijärvi 2011, 253-254.)

Lapsen oman kulttuurin tukemisessa olennaista on myös se, että eri kulttuurit näkyvät päiväkodin arjessa eri kielinä, tapoina, tavaroina ja tarinoina (Jauhola 2007, 15). Eri äidinkielet ja kulttuurit tulee huomioida fyysisen ympäristön järjestämisessä ja luomisessa. Päiväkodissa voidaan esimerkiksi pitää esillä eri kulttuureihin ja kieliin liittyviä materiaaleja, kuunnella eri maiden musiikkia sekä järjestää eri kulttuureihin kuuluvia juhlia. Tervehdykset ja erilaiset fraasit, kuten kiitos ja ole hyvä sekä lasten omat nimet omalla äidinkielellä voivat olla esillä yhteisissä tiloissa. Apua kääntämiseen voi pyytää lasten vanhemmilta tai eri kulttuureista tulevilta työntekijöiltä. (Kivijärvi 2011, 254.)

Kielen tukeminen

Kulttuurin tukemisen ohella lapsen kielen tukeminen on oleellinen osa maahanmuuttajalasten kanssa tehtävää työtä. Lapsen joutuessa uuteen ympäristöön, jossa hänen kieltään ei ymmärretä, saattaa lapsi kokea muutoksen hyvinkin voimakkaana. (Alijoki 1998, 33.) Lapsen pitää saada tutustua rauhassa uuteen ympäristöön ja tuntee olonsa turvallisiksi sekä tervetulleeksi, ennen kuin uuden kielen oppiminen voi alkaa. Päiväkodin henkilökunnan tehtävänä on aluksi tukea lasta täydentämällä, laajentamalla sekä ylitulkitsemalla hänen viestejään. (Halme 2011, 87.)

Tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsi pystyy omaksumaan kaksi kieltä rinnakkain eri systeemeinä jo pienestä lähtien. On havaittu, että lapset saattavat jo hyvinkin aikaisin erottaa kielet toisistaan, vaikka se ei puheessa vielä olisi ha-

vaittavissa. Lapsella on taipumus yrittää vastata keskustelukumppanille oikealla kielellä, eikä hänellä ole vielä kehittynyt kielteisiä tai myönteisiä tunteita kaksikielisyteen liittyen. (Hassinen 2005, 64–66.)

Tärkein maahanmuuttajalapsen kielenkehityksessä huomioitava asia on oman äidinkielen merkitys. Oppiessaan oman, kotona puhuttavan äidinkielen lapsi omaksuu kielille yhteisen perustan, joka tukee toisen kielen oppimista. (Immonen-Oikkonen & Leino 2010, 25; Halme 2011, 87.) Lapsen äidinkieltä arvostamalla ja tukemalla varmistetaan se, että hän saa myös valtakielen haltuunsa. Vastuu oman äidinkielen opettamisesta on ensisijaisesti vanhemmilla ja päiväkodin tehtävänä on puolestaan Suomi toisena kielenä –opetus eli S2-opetus. (Kivijärvi 2011, 250.) Vaikka päiväkodin ensisijainen tehtävä onkin suomen kielen opetus, voi henkilökunta tukea lapsen omaa äidinkieltä monin eri tavoin arjen työssä.

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeä osa oman äidinkielen tukemisesta. Henkilökunta voi esimerkiksi antaa päiväkodissa käytyjä harjoitteita kotiin, missä ne voidaan käydä läpi omalla äidinkielellä. Lapsella tulee myös olla oikeus käyttää omaa äidinkieltään leikkiessään saamaa kieltä puhuvien lasten kanssa. Tärkeässä asemassa on lisäksi samaa äidinkieltä puhuvat työntekijät, joiden osaamista tulee hyödyntää esimerkiksi perushoidon tilanteissa. He voivat myös järjestää erillisiä omankielisiä leikki-, satu-, peli- ja laulutuokioita samaa kieltä puhuville lapsille. Pienryhmätoiminnan ohella koko ryhmän kanssa voidaan laulaa eri kulttuurien lauluja sekä harjoitella loruja lasten omalla äidinkielellä. (Halme 2011, 87-88.)

Suomen kielen oppimista päiväkodissa tulee tukea kaikissa arjen tilanteissa ja ne tulisi tiedostaa kasvatuksellisinä sekä oppimisen mahdollistavina tilanteina. Arjen tilanteet tulisikin järjestää niin, että ne tukevat vuorovaikutusta ja lapsen kohtaamista. (Kivijärvi 2011, 250.) Suomi toisena kielenä –opetuksen tulee perustua tietoon siitä, miten pieni lapsi oppii, mitkä taidot ovat tuloillaan sekä minkä oppimisesta hän hyötyy kullakin hetkellä eniten. S2-opetuksen tavoitteet lähtevät aina lapsen kielitasosta, eivät esimerkiksi iästä. Päiväkodissa suomen

kieltä voidaan arjen tilanteiden lisäksi opettaa monin eri menetelmin. Tärkeimpiä näistä ovat laulut, lorut, sadut, kuvakirjat, pelit sekä sadutus. (Halme 2011, 94.)

Vieraskieliseen lapseen kontaktin luominen vaatii aikuiselta eläytymiskykyä, itsensä tuntemista, välittämistä sekä perustietojen ymmärtämistä vieraasta kulttuurista. Lapsen aikaisemmasta kasvuympäristöstä ja kokemuksista on hyvä olla tietoinen, sillä ilman näitä tietoja on vaikea ymmärtää lapsen käyttäytymistä. Kielen oppiminen perustuu niihin kokemuksiin, joita lapsella on. Lasten kokemusmaailman tiedostaminen ja sen edes osittainen tunnistaminen on välttämättömyyttä suunnitellessaan opetusta ja hoitoa valtakielellä. (Alijoki 1998, 34.)

5.3 Päiväkoti uuden maahanmuuttaja-asiakasperheen tukena

Päivähoidolla ja sen henkilökunnalla on suuri merkitys koko maahanmuuttajaperheen kotoutumisen tukemisessa sekä perheen tutustuttamisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Erilaiset perheille tarkoitetut palvelut, varhaiskasvatuksen sisällöt sekä toimintatavat ovat usein vieraita ja uusia, jolloin perhe tarvitsee paljon tukea henkilökunnalta. Jotta perheen ja lapsen kotoutuminen onnistuisi, tulee kiinnittää erityistä huomiota perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön päiväkodin aloittamisessa. Alkuvaiheessa muodostetaan pohja keskinäiselle luottamukselle sekä avoimelle tiedon välitykselle. (Kivijärvi 2011, 249-250.)

Perheen ja lapsen tullessa ensimmäistä kertaa päivähoidon asiakkaaksi, tapahtuu iso muutos sekä lapsen että koko perheen elämässä. Kokemukseen liittyy monenlaisia sekä outoja ja huolestuttavia että riemastuttaviakin tilanteita ja elämyksiä. (Jarasto 1997, 159.) Ennen päivähoidon varsinaista aloittamista lapsen on hyvä totutella rauhassa päiväkodin ympäristöön, lapsiin sekä hoitajiin yhdessä vanhemman kanssa tutustumiskäynneillä, jotta päiväkotielämän aloittaminen olisi helpompaa.

Vaikka lasta valmistellaankin uuteen paikkaan tutustumalla ja keskustelemalla tulevasta muutoksesta, ensimmäisinä päivinä lapsen hoitoon jääminen ja vanhemmasta eroaminen saattaa jokatapauksessa olla vaikeaa. Ensimmäisinä päivinä ikävän tunteet saattavat olla niin voimakkaita, että lapsi ei välttämättä

jaksa kiinnostua toisista. Työntekijä voi omalla turvallisuutta luovalla, ymmärtävällä ja avoimella kohtaamisella auttaa lasta vapautumaan. (Jarasto 1997, 159.) Vaikka lapsen käytös saattaa päiväkodin kannalta olla ongelmallista tulee kuitenkin ymmärtää, että lapsen kannalta ei ole kyse ongelmakäyttäytymisestä tai sopeutumattomuudesta. Tällainen käytös on vain terve osoitus siitä, että lapsi protestoi joutuessaan eroon turvallisesta hänelle tärkeästä vanhemmasta. (Sinkkonen 2001, 131.)

Päiväkodin henkilökunnan on hyvä tukea ja rohkaista myös vanhempaa tässä tilanteessa, joka saattaa tuntua heistäkin vaikealta. Lapsi tarvitsee tässä tilanteessa myötätuntoa ja ymmärrystä vanhemmaltaan sen sijaan, että hänet jätettäisiin yksin ikävän tunteidensa kanssa. (Sinkkonen 2001, 131.) Päiväkotihenkilökunta voi omalta osaltaan tukea vanhempaa ohjeistamalla tätä sanoittamaan tilanteen lapselle rehellisesti ja antamaan tälle mahdollisuuden tunteidensa ilmaisuun. (Sinkkonen 2001, 132). Vanhemman on myös hyvä tietää, että lapsen reaktio on aivan normaali ja tilanne helpottuu ajan myötä.

Monikulttuurisen perheen ollessa kyseessä on myös käytännön asioiden selvittämisellä erityistä merkitystä. Monelle maahanmuuttajaperheelle suomalainen päivähoitojärjestelmä kokonaisuudessaan saattaa olla täysin vieras, sillä kotimaassa päivähoitojärjestelmää ei ole joko ollut lainkaan, tai se on poikennut hyvin paljon suomalaisesta. Tällöin monet perusasiatkin saattavat aiheuttaa ihmettelyä ja myös ristiriitatilanteita arjen työskentelyssä. (Kuusisto 2010, 72.) Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksessa onkin erityisen tärkeää heti alussa tiedottaa vanhempia suomalaisesta varhaiskasvatuksesta, sen käytännöistä ja periaatteista (Turun kaupunki 2005a, 47). Selvitykset ovat lisäksi osoittaneet, että maahanmuuttajavanhemmat haluaisivat enemmän tukea ja tietoa myös palveluihin ja lasten kasvatukseen liittyen (Ikäläinen ym. 2003, 80).

Tiedottaminen on tärkeää myös kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta. Jotta perhe voisi sitoutua päivähoiton kasvatustehtävän tukemiseen sekä hyvään yhteistyöhön, olisi ensiarvoisen tärkeää, että perhe on saanut tarpeeksi tietoa päiväkodin toiminnasta ja kasvatuksen tavoitteista. Yksikköjen varhais-

kasvatussuunnitelmissa tuleekin olla kirjattuna kuvaus siitä, miten maahanmuuttajataustaiset lapset ja heidän vanhempansa perehdytetään suomalaiseen varhaiskasvatukseen (Turun kaupunki 2005a, 48).

6 KULTTUURIEN VÄLINEN KOHTAAMINEN PÄIVÄKODISSA

6.1 Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen haasteet

Yhteiskuntien monikulttuuristuminen ja kulttuurien välisten viestintätilanteiden yleistyminen ovat lisänneet tarvetta ymmärtää ja kehittää kulttuurienvälistä vuorovaikutusosaamista (Valkonen ym. 2009, 48). Kommunikaatio eri kulttuureista tulleiden henkilöiden kanssa saatetaan kokea haasteelliseksi ja monesti vuorovaikutuksessa esiintyy erilaisia konflikteja. Etnisten vähemmistöjen ja kantaväestön kohtaamisista puhutaankin usein ongelmalähtöisesti. (Ekholm & Salmenkangas 2008, 10.)

Usein saatetaan ajatella, että väärinkäsitykset johtuvat ainoastaan yhteisen kielen puutteesta. Eri osapuolet voivat antaa sanoille erilaisia merkityksiä ja tulkin-toja. Viestin tulkintaan vaikuttaa sanallisen asiasisällön lisäksi monet muut asiat, kuten se, miten asia esitetään ja millaista äänenpainoa käytetään. Vaikka kieli-aidon puute onkin suurin syy kulttuurien välisen vuorovaikutuksen haasteisiin, vaatii kahden ihmisen keskinäinen ymmärtäminen muutakin, kuin yhteisen kie-len. Suurin osa viestinnästä on sanatonta oheisviestintää, jolloin ilmeet, eleet, pukeutuminen, etäisyys puhekumppanista ja esimerkiksi äänenkäyttö voivat joko auttaa tai estää ymmärtämistä. (Räty 2002, 66; Koulutuskeskus Salpaus 2007, 21-22.)

Ongelmia ei-verbaalin kommunikaation tulkitsemisessä syntyy, kun kumpikin osapuoli lukee toista omasta kulttuurista oppimiensa merkitysten pohjalta. Itsel-leen tutussa ympäristössä ihmiset osaavat arvioida kehonkielestä, epäsuorista vihjailuista, kielellisistä ilmaisuista sekä sananpainosta, millaisesta erimielisyydestä on kyse. Vieraassa ympäristössä tai kohdattaessa eritaustaisen henkilön, toisen reagoititapa vuorovaikutustilanteessa voi tuntua käsittämättömältä. Vää-rät tulkinnat syntyvät usein tilanteeseen sopimattomasta pukeutumisesta, erilai-

sista käsityksistä siitä, millainen käytös puhetilanteessa on kohteliasta, erilaisesta tavasta käyttää katsekontaktia keskustelutilanteissa sekä tavasta antaa palautetta siitä, onko ymmärtänyt toisen viestin vai ei. (Alitolppa-Niitamo 1993, 155; Koulutuskeskus Salpaus 2007, 21-23; Ekholm & Salmenkangas 2008, 12-14.) Vuorovaikutuksen haasteisiin liittyvät riskit tulee ottaa huomioon päiväkodin henkilökunnan ja maahanmuuttajavanhempien välisen kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa.

6.2 Kasvatuskumppanuus maahanmuuttajaperheiden kanssa

Lasten päivähoidosta annetun lain (19.1.1973/36) mukaan yksi suomalaisen varhaiskasvatuksen ensisijaisista tehtävistä on vanhempien tai huoltajien kotikasvatuksen tukeminen. Tämä sisältyy kasvatuskumppanuuden käsitteeseen, jota käytetään kuvaamaan vanhempien ja päivähoidon henkilöstön välistä yhteistyötä. (Karila & Nummenmaa 2001, 15; Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 18; Karila 2006, 93.)

Kasvatuskumppanuudella on tärkeä rooli koko yhteisen kasvatustehtävän toteuttamisessa. Jotta siitä muodostuu lapselle mielekäs kokonaisuus, tarvitaan kiinteää yhteistyötä perheiden ja päivähoidon henkilökunnan välillä (Stakes 2005, 11; Karila 2006, 91; Reunamo 2007, 101). Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa on vanhempien ja henkilökunnan yhteinen prosessi, jossa tietoisesti sitoudutaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen (Stakes 2005, 31; Kaskela & Kronqvist 2007, 23). Tärkeänä tavoitteena on myös lapsen kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella esiintyvien mahdollisten tuen tarpeiden tunnistaminen mahdollisimman varhain ja lapsen tukemiseksi tehtävän toimintastrategian tekeminen yhdessä vanhempien kanssa (Stakes 2005, 31).

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen edellyttää tasavertaista vuorovaikutusta, jossa osapuolet luottavat toisiinsa ja kunnioittavat toistensa kasvatuksellisia näkemyksiä (Stakes 2005, 31). Erityisen tärkeään rooliin tämä nousee monikulttuuristen perheiden kanssa työskennellessä. Monikulttuurisuuden lisääntyminen

päivähoidossa asettaa tiettyjä vaatimuksia kasvatavuorovaikutuksen syntymiselle. Koska vuorovaikutuksessa ollaan hyvinkin erilaisten perheiden kanssa, työskentely vaatii hyvää kulttuurista lukutaitoa. (Karila & Nummenmaa 2001, 28.) Kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta on tärkeää, että varhaiskasvatuksen henkilöstö osaa kaikissa tapauksissa kunnioittaa vanhempien erilaisista elämänarvoista nousevia kasvatuskäsityksiä ja toiveita sekä pyrkii tukemaan vanhempaa kasvatustavoitteissaan. Myös lapsen ja perheiden arjen kokonaisuuden tuntemus on tärkeää, jotta päiväkotityössä kyetään toimimaan osana tätä kokonaisuutta (Karila & Nummenmaa 2001, 28).

On tärkeää ymmärtää, että kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät kahden lapsen elämän keskeisen tahon kokemukset ja tiedot. Vanhemmilla ja varhaiskasvatuksen kasvattajilla on molemmilla tärkeää osaamista ja kokemuksia, jotka yhdessä luovat parhaat edellytykset lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatustavoite sekä oman lapsensa tuntemus ja henkilöstöllä puolestaan koulutuksensa antama ammatillinen osaaminen sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön edellytysten luomisesta. (Stakes 2005, 31.) Kasvatuskumppanuudesta hyötyvät sekä lapset että koko perhe. Lapset tarvitsevat ympärilleen kasvattajia, ja perheet aidossa yhteistyössä toimivia kasvatuskumppaneita. (Kaskela & Kronqvist 2007, 24.)

Aito yhteistyö edellyttää kuitenkin erilaisten arvojen kasvatuskäsitysten yhteen sulauttamista. Kasvatuskumppanuudessa korostuvat perheen ja päiväkodin erilaiset kulttuurit ja arvot. Vähitellen lapsen tullessa suomalaiseen päivähoidon, hän oppii toimimaan päiväkodin sääntöjen ja toimintamallien mukaan kehittämällä näin itselleen kompetenssia kahden kulttuurin kontekstiin. Päiväkoti saattaa olla monelle maahanmuuttajaperheelle arkielämän keskeisin vuorovaikutusareena, joten on tärkeää, että arjen pienissä kohtaamisissa voidaan kokea hyväksyntää. (Kuusisto 2010, 47 & 66.) Kasvatuskumppanuudessa vanhempia voidaan rohkaista lapsen oman kulttuurin ja erilaisuuksien avoimeen käsittelyyn keskustelemalla lapsen kanssa ja pyrkimällä sanoittamaan syitä esimerkiksi perheen ruokavaliolle ja kulttuuriselle tai uskonnolliselle elämäntavalle. Tätä

kautta voidaan ehkäistä lapsen kokemia ristiriitoja ja ulkopuolisuuden tunteita päiväkodissa. (Kuusisto 2010, 66.)

Kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta on olennaista, että perhe ja päiväkodin henkilökunta ymmärtävät toisiaan. Samalla on tärkeää että kumpikin osapuoli voi ilmaista itseään omalla äidinkielellään, jotta ilmaisu olisi mahdollisimman rikasta. Päivähoidossa tulisikin käyttää tulkia aina päivähoiton alkaessa, varhaiskasvatus- ja esiopetuksen suunnitelmaa vanhempien kanssa tehdessä sekä muutoinkin aina silloin, kun henkilökunta tai vanhemmat sitä tuntevat tarvitsevänsä. (Jauhola ym. 2007, 16.)

Sen lisäksi, että kasvatuskumppanuudessa on kyse vanhempien ja henkilökunnan asennoitumisesta yhteistä kasvatustehtävää kohtaan, on se myös kasvatustehtävän konkreettista organisointia ja sopimista molemmille osapuolille sopivalla tavalla. Vanhemmille tulee järjestää mahdollisuuksia kasvatustilaisuuksiin sekä oman lapsen osalta, että myös yhdessä muiden vanhempien ja koko henkilöstön kanssa esimerkiksi vanhempainilloissa. (Stakes 2005, 31.)

6.3 Menetelmiä kasvatuskumppanuuden tukemiseen

Kasvatustilaisuuksien ja tulkin käytön lisäksi kasvatuskumppanuutta voidaan tukea päiväkodissa monin eri menetelmin. Arjessa tapahtuvien kohtaamisten kautta on tärkeää lisätä vanhempien luottamusta päivähoitoon ja henkilöstöön. Näitä tilanteita helpottamaan voidaan käyttää esimerkiksi kuvataulumenetelmää, monikulttuurisia vanhempainiltoja sekä toimintakauden monikulttuurista tapahtumakalenteria. (Jauhola ym. 2007, 16.)

Kuvataulut on kehitetty apuvälineeksi erityisesti niille maahanmuuttajataustaisille vanhemmille, joiden suomen kieli on vielä puutteellinen. Kuvatauluissa voidaan käyttää kuvia esimerkiksi päivän toiminnoista. Kuvatauluja voidaan käyttää keskustelujen tukena ja niiden avulla vanhempien tuntemus päiväkodin toiminnasta ja arjesta selkiintyy, kun mukana on selkeät kuvat. Näin voidaan vah-

vistaa vanhempien ja henkilöstön välistä vuoropuhelua sekä lisätä vanhempien osallisuutta. (Jauhola ym. 2007, 16.)

Myös erityisesti maahanmuuttajavanhemmille tarkoitetut vanhempainillat ovat tärkeä osa kasvatuskumppanuuden tukemista. Tilaisuuksissa tulee käydä läpi päiväkodin yhteisiä asioita sekä varhaiskasvatussuunnitelma. Hyvin järjestetyissä vanhempainilloissa monikulttuuristen vanhempien on mahdollista osallistua keskusteluihin ja tulla kuulluksi. Tämä lisää kokemusta päiväkodin yhteisöön kuulumisesta. (Jauhola ym. 2007, 23; Ekholm & Salmenkangas 2008, 24.)

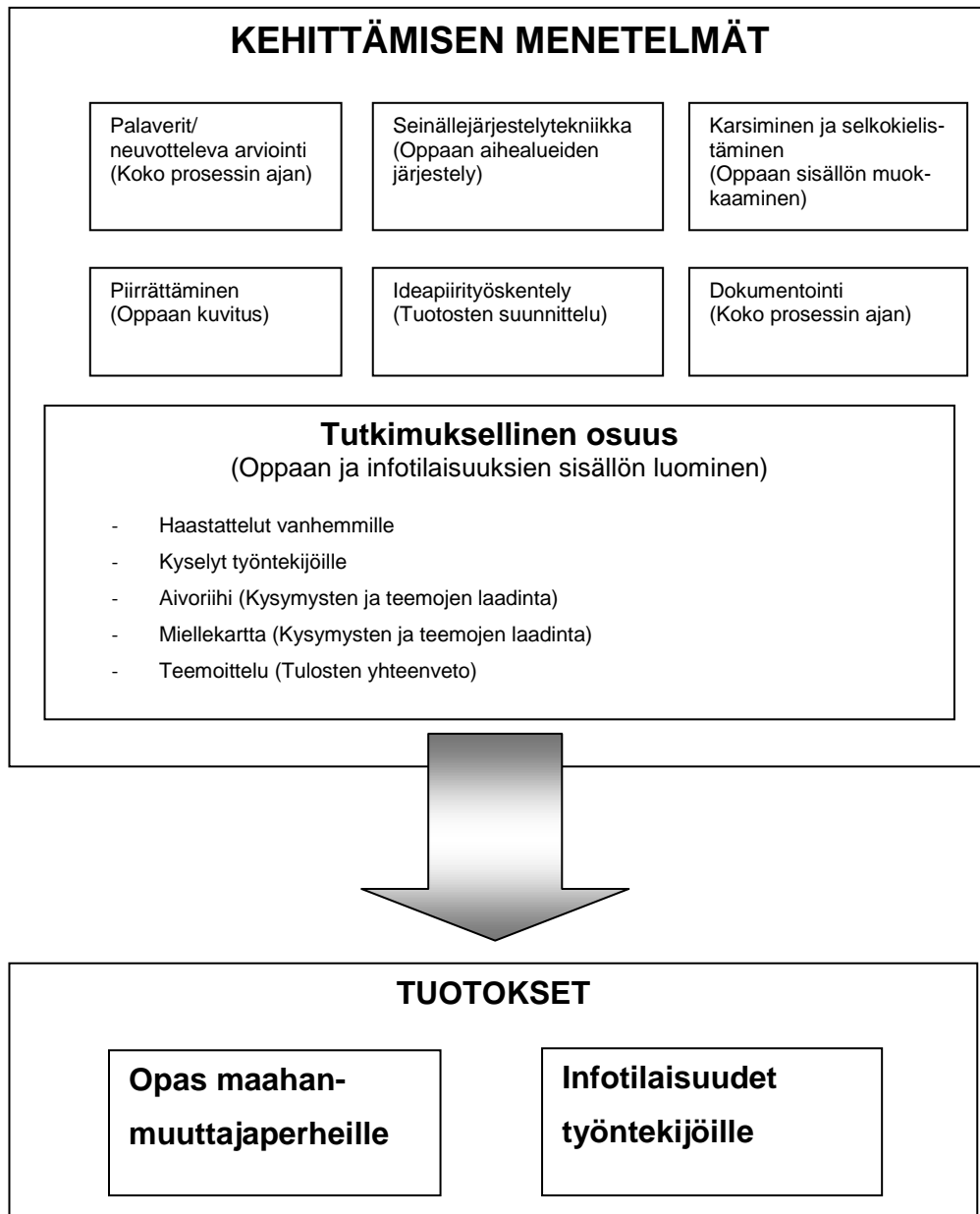
Toimintakauden monikulttuurinen tapahtumakalenteri puolestaan toimii apuna perheen oman kulttuurin huomioimisessa. Henkilökunta voi toimintakauden alussa tehdä päiväkotiin monikulttuurisen tapahtumakalenterin, johon merkitään vuoden aikana vietettävät monikulttuuriset tapahtumat. Vanhemmat voidaan ottaa mukaan kalenterin suunnitteluun, jolloin he saavat ehdottaa omaan kulttuuriinsa liittyviä tärkeitä päivämääriä. Kalenterin avulla voidaan suunnitella toimintaa yhdessä vanhempien kanssa, jolloin he pääsevät rikastuttamaan päiväkodin arkea omalla kulttuurillansa. (Jauhola ym. 2007, 24-25.) Näin pystytään myös lisäämään vanhempien tunnetta siitä, että heidän omaa kulttuuriaan arvostetaan ja sitä halutaan tuoda esille.

7 OPPAAN JA INFOMATERIAALIN KEHITTÄMISTYÖ

7.1 Kehittämistyön rakentuminen ja prosessin eteneminen

Vaikka toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimus ei olekaan pääroolissa, kuuluu tutkimuksellisten selvitysten käyttö usein olennaisena osana toiminnallisessa opinnäytetyössä luotavan tuotteen toteutukseen (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56). Tutkimuksellisten menetelmien käyttö toiminnallisen opinnäytetyön teossa on väljempää ja sitä on luonnehdittu selvityksen tekemisenä ja tiedonhankinnan apuvälineenä (Vilkkä & Airaksinen 2003, 57). Koska toimeksiantajamme toiveet kuitenkin kohdistuivat erityisesti kokemuksellisen tiedon hankintaan, päätimme tehdä kehittämisen esivaiheessa hieman laajemman tutkimuksellisen osuuden. Tutkimuksellisessa osuudessa haastattelimme sekä maahanmuuttajavanhempia että järjestimme kyselyn päiväkotien työntekijöille.

Kehittämistyömme koostui sekä tutkimuksellisesta osuudesta että oppaan ja infotilaisuuden luomisessa käytetyistä muista kehittämisen menetelmistä. Koska tutkimuksellisella osuudella oli työssämme kuitenkin niin suuri rooli, olemme selkeyttämisen vuoksi käsitelleet sekä tutkimuksellista osuutta että muita kehittämistyössä käytettyjä menetelmiä omina alalukuinaan. Tutkimuksellinen osuus kuului oppaan kehittämistyöhön pohjustavana työskentelynä, josta saatua tietoa hyödynsimme oppaan sisältövalinnoissa. Infotilaisuuden kehittämisessä tutkimuksellisella osuudella oli puolestaan vielä suurempi merkitys, sillä sen sisältö pohjautui täysin tutkimuksesta saatuihin tuloksiin.

Kuvio 4. Kehittämistyön muodostuminen ja käytetyt kehittämismenetelmät.

Jotta työmme muodostuminen eri osista olisi helpompi ymmärtää, olemme kuvanneet sen yllä olevaan kuvioon. Tutkimuksellinen osuus ja muut kehittämisen menetelmät toimivat toistensa rinnalla oppaan ja infotilaisuuden luomiseksi. Tutkimuksellista osuutta ei pidä ymmärtää erillisenä osanaan vaan yhtenä suurempana kehittämisen menetelmänä. Seuraavassa kuviossa olemme lisäksi kuvanneet kehittämisprosessimme etenemisen vaiheittain.

Joulukuu 2010

- Yhteydenotto Varissuo-Lausteen palvelualuepäällikölle
- Palaveri: idean esittely palvelualuepäällikölle → muistio
- Toimijat: opiskelijat ja Varissuo-Lausteen palvelualuepäällikkö

Tammikuu 2011

- Idean työstäminen
- Lupien hankkiminen Turun kaupungilta
- Toimijat: opiskelijat, Varissuo-Lausteen palvelualuepäällikkö, Varhaiskasvatuksen tulosalueen johtaja

Helmikuu

- Ideapiiri: toimeksiantajien toiveista keskustelu, suunnitelman ja tuotosten työstäminen yhdessä → muistio
- Lähdekirjallisuuden hankinta
- Tietoperustan kirjoittaminen
- Toimijat: opiskelijat, toimeksiantajat

Maaliskuu

- Opinnäytetyösuunnitelman laatiminen
- Palaveri ohjaavan opettajan kanssa, tarkennetun opinnäytetyösuunnitelman läpikäyminen ja hyväksyntä → muistio
- Lähdekirjallisuuden hankinta
- Tietoperustan kirjoittaminen
- Tutkimuksellisen osuuden metodien valinta
- Toimijat: opiskelijat, toimeksiantajat, ohjaava opettaja

Huhtikuu

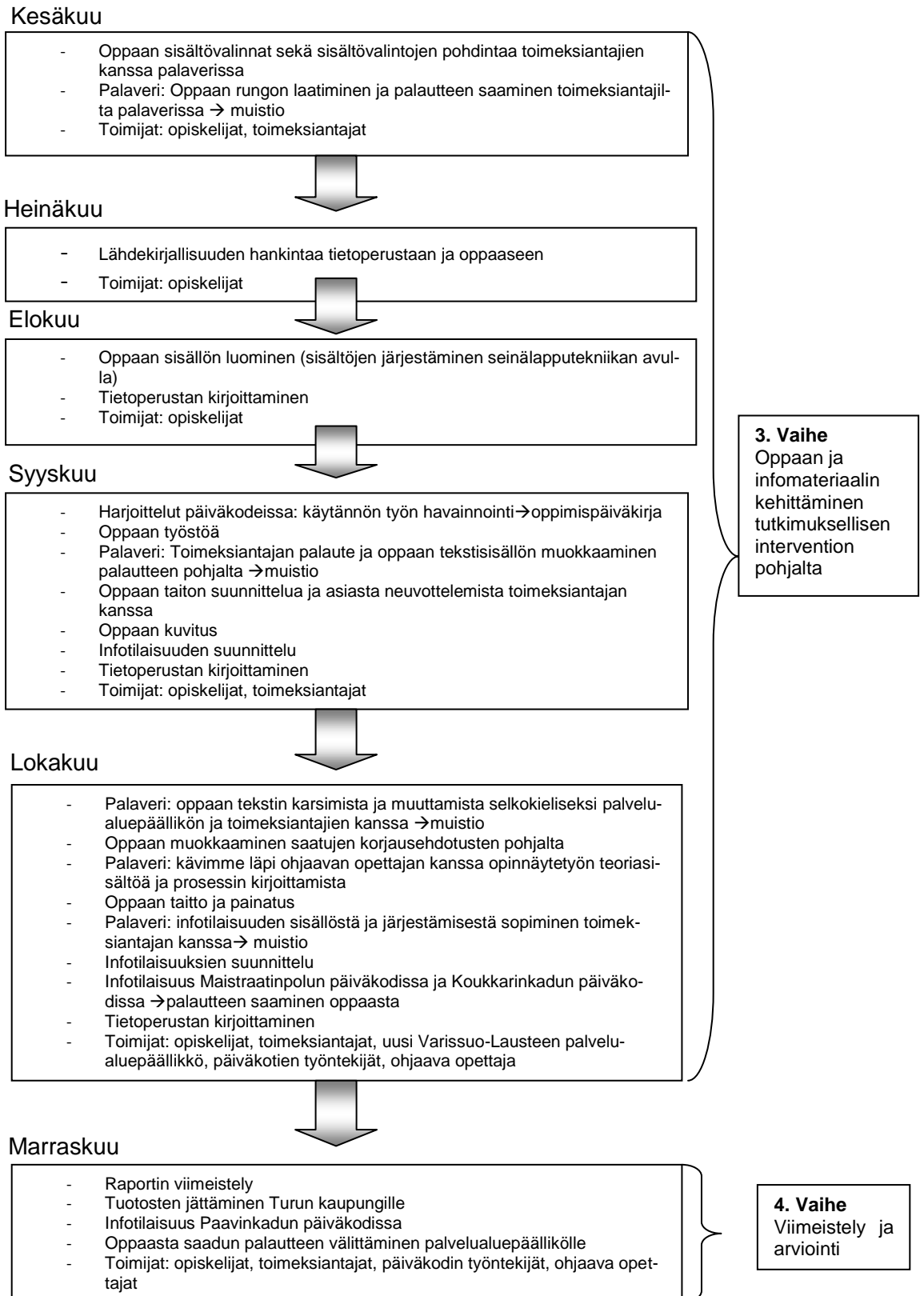
- Palaveri: Valmiin opinnäytetyösuunnitelman esittely toimeksiantajille,
- Haastattelurungon teemojen ja kysymysten valmistelu (aivorihi, mielekartta)
- Haastattelurungon laatiminen
- Palaveri: haastattelurungon työsto toimeksiantajien kanssa ja toimeksiantosopimuksen allekirjoitus → muistio
- Harjoittelut päiväkodeissa: käytännön työn havainnointi → oppimispäiväkirja
- Haastatteluista sopiminen työntekijöiden ja vanhempien kanssa
- Lähdekirjallisuuden hankinta
- Tietoperustan kirjoittaminen
- Toimijat: opiskelijat, toimeksiantajat, päiväkotien työntekijät ja vanhemmat

Toukokuu

- Vanhempien haastattelujen toteuttaminen (nauhuri, kirjaaminen) → yhteenveto haastatteluista, vastausten teemoittelu
- Työntekijöiden kyselylomakkeiden laatiminen ja jako → yhteenveto kyselylomakkeista, vastausten teemoittelu
- Palaveri: Haastattelujen ja kyselyiden keskeisten tulosten esittely toimeksiantajille.
- Lähdekirjallisuuden hankinta
- Tietoperustan kirjoittaminen
- Toimijat: opiskelijat, toimeksiantajat, päiväkotien työntekijät ja vanhemmat, tulkit

1. Vaihe
Kehittämistyön suunnittelu ja tietoperustan hankinta

2. Vaihe
Tutkimuksellisen intervention suunnittelu ja toteutus

Kuvio 5. Kehittämisen prosessin eteneminen vaiheittain.

Kuviossa olemme kuvanneet kehittämistyömme etenemisen ja siihen liittyvät toimet kuukausitasolla. Olemme jakaneet työmme eri vaiheisiin, jotka ovat näkyvissä kuvion oikealla puolella. Jokaisen kuukauden alle olemme kuvanneet mitä on tehty, ketä toimijoita on ollut mukana, mitä kehittämisen menetelmiä on käytetty ja miten työtä on dokumentoitu.

7.2 Tutkimuksellinen osuus

Teimme työtämme varten tutkimuksellisen osuuden kevään 2011 aikana. Keräsimme konkreettisten tuotosten pohjaksi aineistoa teemahaastatteluilla sekä lomakekyselyin, joita voidaan käyttää menetelminä erityisesti silloin, kun kehittämistyön pohjaksi tarvitaan sellaista tietoa, joka koskee kokemuksia, asenteita, mielipiteitä ja havaintoja (Anttila 2006, 195). Tällä tavoin pyrimme kohderyhmälähtöisen tuotteen luomiseen, mikä on yleisin syy käyttää tutkimuksellisia menetelmiä toiminnallisissa opinnäytetöissä (Vilka & Airaksinen 2003, 57). Haastatteluja ja kyselyjä hyödyntämällä keräsimme oppaan ja infotilaisuuksien pohjaksi aineistoa muun muassa työssä kohdatuista haasteista sekä vanhempien tiedoista, ennakkoluuloista ja odotuksista päivähoitoa kohtaan.

Haastatteluista ja kyselylomakkeista saadusta aineistosta poimimme niitä oleellisia seikkoja, joita voimme hyödyntää opasta kehittäessämme sekä tuoda esille infotilaisuudessa. Tarkoituksena oli, että aihevalinnat oppaaseen tehdään haastatteluissa ja kyselyjen vastauksissa esille tulleiden tarpeiden pohjalta ja oppaassa tullaan antamaan tietoa niistä asioista, jotka erityisesti aiheuttavat haasteita. Lisäksi haastatteluilla ja kyselyillä pyrimme vastaamaan toimeksiantajiemme toiveisiin infotilaisuuksien sisällöstä. Infotilaisuuksissa meidän toivottiin jakavan päiväkodin työntekijöille vanhempien kokemuksia päiväkodin toiminnasta ja arjessa esiintyvistä haasteista. Tavoitteena oli tuoda esille myös perheiden omassa kulttuurissa vallitsevia kasvatuksen ja lastenhoidon käytäntöjä.

Metodien valinta

Metodien valinnassa hyödynsimme tutkimusmenetelmiin liittyvää metodikirjallisuutta ja vertailimme haastattelun toteuttamisen tapoja. Pohdimme vaihtoehtoina sekä kyselylomaketta että teemahaastattelua. Päädyimme vanhempien haastattelussa teemahaastatteluun, koska koimme kyseisen asiakasryhmän kohdalla olevan tärkeää, että haastateltavat voisivat tutustua teemoihin ennalta. Metodien valintaan vaikutti myös oletus siitä, että vastauskato voisi kyselylomakkeessa olla häiritsevän suuri. Emme myöskään halunneet ottaa riskiä mahdollisista ymmärtämisongelmista. (Valli 2007, 106 & 102; Hirsjärvi & Hurme 2000,36). Strukturoidussa kyselylomakkeessa kysymykset olisi ollut valmiiksi määriteltä, joten kysymysten muoto olisi voinut aiheuttaa helposti virheitä tutkimustuloksiin (Valli 2007, 102). Vastauksia olisi voinut helpommin värittää kulttuurisista eroista johtuvat sekä kielen tulkintaan liittyvät väärinymmärrykset verrattuna kasvokkain tapahtuvaan haastatteluun.

Teemahaastattelussa väärinymmärrysten todennäköisyys on vähäisempi sillä etuna on, että haastattelija voi antaa lisäinformaatiota tarvittaessa. Teemahaastattelusta puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys, mutta se ei ole kuitenkaan täysin vapaa haastattelu. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa, jotka ovat kaikille samat. Ominaista on, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.) Haastattelua tehdessä on myös lomakekyselyä suuremmat mahdollisuudet motivoida henkilöitä ja koska kieltäytymisprosentti on usein pienempi, on lyhyessä ajassa mahdollisuus tavoittaa enemmän henkilöitä (Hirsjärvi & Hurme 2000,36).

Työntekijöiden näkökulman selvittämiseksi käytimme puolestaan strukturoitua kyselylomaketta, sillä siihen koimme sen sopivan paremmin. Kyselyn toteutimme postikyselyn tapaan siten, että emme itse olleet paikalla vastaustilanteessa (Valli 2007, 106). Valitsimme työntekijöiden haastatteluun menetelmäksi juuri kyselylomakkeen, koska siinä on etuna se, että kuhunkin vastaukseen kuluu yleensä melko lyhyt aika (Hirsjärvi & Hurme 2000, 45). Työntekijöiden ajan ra-

jallisuuden vuoksi haastatteluja olisi oletettavasti ollut hankala sopia, joten kyselylomaketta käyttämällä saimme haastatteluun suuremman kohderyhmän. Lomakekysely oli helppo täyttää työn lomassa haastateltavalle sopivana ajankohdana (Valli 2007, 106). Oletimme myös, että työntekijöiden kohdalla riski vastausprosentin vähäisyydestä ei olisi niin suuri, sillä aihe liittyy kiinteästi alueella työskentelevien arjen työhön.

Kyselylomakkeen suhteellisen helppo analysoitavuus vaikutti myös oleellisesti valintaan. Strukturoitu kyselylomake sopii menetelmäksi erityisesti silloin kun vastaukset halutaan analysoida helposti ja nopeasti (Hirsjärvi & Hurme 2000, 45). Koska vanhempien haastattelujen aineiston käsittelyyn kului huomattavasti aikaa, koimme helposti analysoitavan aineiston palvelevan parhaiten tarkoitusta työntekijöiden näkökulman selvittämisessä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä kuluu lisäksi runsaasti aikaa tuotoksen kehittämiseen, joten haastatteluiden tekemiseen käytettävä aika oli suhteellisen rajallinen.

Haastattelurungon ja kyselylomakkeen laadinta miellekartan ja aivoriihen avulla

Ennen teemahaastattelun teemojen ja tukikysymysten sekä kyselylomakkeiden kysymysten laadintaa tutustuimme kehittämistyömme aiheeseen liittyvään teoriapohjaan ja kirjallisuuteen. Kysymysten ja teemojen laadinnassa käytimme apuna aivoriihimenetelmää (engl. brainstorming) sekä miellekarttaa. Aivoriihi on menetelmä, jonka tavoitteena on tuottaa spontaanisti mahdollisimman paljon ideoita tiettyyn aiheeseen liittyen. Ideoita ei arvioida vielä alkuvaiheessa vaan kaikki ideat huomioidaan ja arvioidaan vasta myöhemmin sekä valitaan niistä kehityskelpoisimmat. Lähtökohdaksi tarvitaan jokin kysymys tai ongelma, johon on olemassa useita vastauksia tai ratkaisuja. Aivoriihen tarkoituksena on kannustaa aktiiviseen osallistumiseen sekä innostaa luovaan ja ennakkoluulottomaan ajatteluun, jotta kaikki mahdolliset ideat tulisivat esille. (Meisalo ym. 2003, 65.) Tavoitteenamme aivoriihessä oli tuoda esille kaikkia niitä asioita, joita ha-

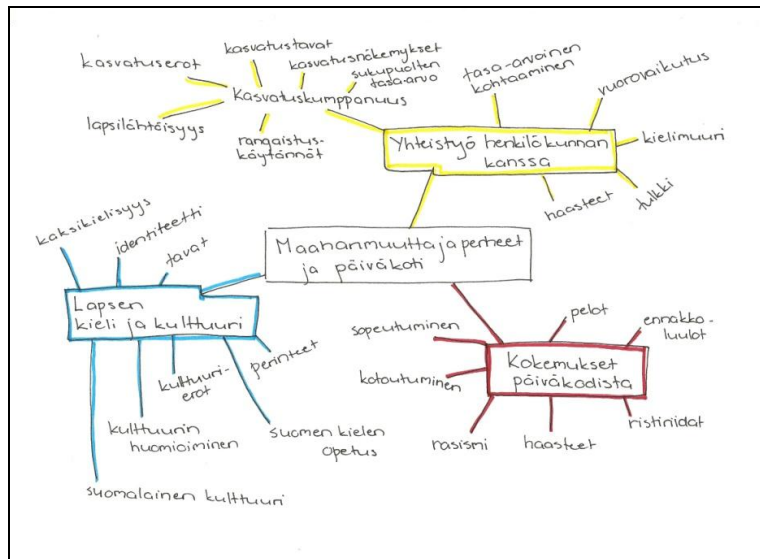
lusimme tietää ja selvittää liittyen aiheeseen ”maahanmuuttajaperheiden ja päivähoiton kohtaaminen”.

Ideointivaiheessa emme siis vielä suorittaneet minkäänlaista valikointia vaan kirjoitimme kaikki aiheesta mieleemme tulleet asiat ylös. Kun asiat oli kirjattu, luokittelimme ne värien avulla siten, että asiat, jotka liittyivät jollakin tavalla yhteen, saivat saman värikoodin. Näin saimme nostettua esille aiheeseen liittyviä tärkeitä teemoja.

Kuva 1. Aivoriihi.

Aivoriieissä sinisen värikoodin saivat jollakin tavalla kulttuuriin liittyvät asiat, punaisen maahanmuuttajien henkilökohtaisiin kokemuksiin liittyvät asiat ja keltaisen mielestämme jollakin tavalla päiväkodin ja perheiden yhteistyöhön liittyvät asiat. Aiheiden perusteella muodostimme miellekartan, johon sijoitimme aivoriieissä esille tulleet asiat teemoittain, jotta ne olisi helpompi hahmottaa.

Kuva 2. Miellekartta aivoriihen pohjalta.

Miellekartan teemoiksi muodostuivat tässä vaiheessa: ”Lapsen kulttuuri ja kieli”, ”Kokemukset päiväkodista” sekä ”Yhteistyö henkilökunnan kanssa”. Miellekartat ovat yleinen apuväline kehittämistoiminnassa. Ne ovat luonnoksia toisiinsa liit- tyvistä asioista ja koostuvat olennaisista avainsanoista, jotka ovat teemoittain ryhmiteltyjä. (Toikko & Rantanen 2009, 133.) Miellekartta jäsentää tiettyä aihe- kokonaisuutta esimerkiksi assosiaatioiden perusteella ja sitä käytetään työn luovassa kokoamisvaiheessa (Meisalo ym. 2003, 128).

Miellekartan muodostamisen jälkeen tarkastelimme teemojen ja aiheiden sopi- vuutta teorian pohjalta sekä kävimme keskustelua toimeksiantajiemme kanssa palaverissa. Muokkasimme teemoja ja tulimme yhdessä siihen tulok- seen, että päivähoidon aloitus on maahanmuuttajaperheiden ja päivähoidon kohtaamisessa niin suuri ja oleellinen kokonaisuus, että se oli syytä lisätä mu- kaan omana erillisenä teemana. Tämä oli mielestämme perusteltua, sillä päi- vähoidon aloitus ja siitä saadut kokemukset ovat pohjana koko päivähoidon ja perheiden yhteistyölle ja aloittamisessa esiintyy usein runsaasti haasteita eten- kin kun kyseessä on vieraasta kulttuurista tuleva perhe.

Palaverissa tuli esille myös, että henkilökunnalla on jo entuudestaan tietoa eri kulttuureista ja mahdollisista kulttuurieroista, mutta tietoa siitä, miten lastenhoito perheiden kotimaissa on järjestetty ja millaisia asioita lastenhoidossa pidetään

tärkeänä, on puutteellisempaa. Tästä syystä päädyimme ottamaan viidenneksi teemaksi ”Lastenhoidon kotimaassa”. Tämän teeman halusimme ottaa mukaan erityisesti infotilaisuuden kannalta ja jakaa tietoa kentälle, vaikka se ei oppaan sisällön kehittämisessä ollutkaan oleellinen. ”Yhteistyö päiväkodin henkilökunnan kanssa”-teeman muutamme tässä vaiheessa ”Kasvatuskumppanuudeksi”, ja ”Lapsen kulttuuri ja kieli”-teeman ”Lapsen kaksikulttuurisen identiteetin tukemiseksi”, sillä koimme ne kuvaavimmiksi. Lopullisia teemoja muodostui siis viisi: ”Kokemukset suomalaisesta päiväkodista”, ”Lastenhoito kotimaassa”, ”Päivähoidon aloitus ja siihen liittyvät haasteet”, ”Kasvatuskumppanuus” sekä ”Lapsen kaksikulttuurisen identiteetin tukeminen”.

Seuraavassa vaiheessa sijoitimme jokaisen teeman kohdalle niihin mielestämme oleellisesti liittyvät kysymykset, joista muodostettiin kysymykset kyselyihin ja teemahaastatteluihin. Vanhempien teemahaastatteluun tuli kysymyksiä jokaiseen edellä mainittuun teemaan liittyen. Työntekijöiden kyselyiden kysymykset puolestaan liittyivät ainoastaan kahteen viimeiseen. Kysymysten laadinnan jälkeen hyväksytimme teemarungon (Liite 1) sekä kyselylomakkeen (Liite 2) vielä toimeksiantajillamme ja muokkasimme niitä heidän muutosehdotustensa pohjalta.

Vanhempien haastattelu

Ennen varsinaisten haastattelujen aloittamista teimme yhden esihaastattelun teemarungon testaamiseksi. Esihaastattelun tavoitteena oli rungon toimivuuden, aihepiirien järjestyksen ja kysymysten muotoilun testaaminen. Näin mahdolliset ongelmat olisi voitu havaita ja muokata runkoa vielä ennen kuin haastatteluja suoritettaisiin lisää. Esihaastattelulla pyrimme saamaan kuvaa myös haastattelun keskimääräisestä pituudesta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 72.) Koska runko osoittautui toimivaksi ja otimme sen käyttöön, meidän oli mahdollista hyödyntää myös tämän haastattelun tuloksia kehittämistyössämme.

Ennen haastattelujen suorittamista teimme kullekin haastateltavalle selväksi haastattelujen anonyymien luonteen, miksi ja mihin tarkoitukseen haastattelua

tehdään sekä mitä sen avulla halutaan kehittää. Haastatteluista tulee aina etukäteen informoida kohderyhmää ja pyytää lupa haastatteluihin. Tärkeää on kertoa tutkimuksen pääaiheet, tavoitteet sekä se, mihin haastatteluilla pyritään. Haastateltavien motivoimiseksi on hyvä kertoa myös tutkimuksella tavoiteltavista hyödyistä. (Kuula 2006, 105.)

Jokainen haastatteluun osallistuva vanhempi sai ennen haastatteluun tuloa saatekirjeen (Liite 3), jossa kerroimme etukäteen haastattelun tarkoituksesta, mahdollisesta nauhurin käytöstä sekä mitä teemoja on tarkoitus käydä läpi. Vaikka alun perin oli tarkoitus toimeksiantajiemme toiveen mukaisesti esitellä myös tukikysymyksiä tarkemmin, koimme että pelkät teemat olivat parempi ratkaisu. Tarkoituksena oli antaa vain tärkeimmät tiedot, jotta kysymysten runsas määrä ei pelästyttäisi etukäteen. Myös Hirsjärvi ja Hurme (2000, 20) muistuttavat teoksessaan liian informaation ja oleellisen tiedon välillä kulkevasta rajasta. Haastateltavia informoidessa tulee olla tarkkana, ettei anna liikaa tietoa kerralla, sillä se saattaa pahimmassa tapauksessa vinouttaa tutkimustuloksia tai tutkittavan käyttäytymistä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 20).

Haastattelun valmisteluun kuului oleellisesti myös oma valmistautumisemme. Haastattelutilanteessa, jossa on läsnä kahden eri kulttuurin edustajia, täytyy tähän kiinnittää erityistä huomiota. Eri kulttuurien edustajien kohtaaminen tarjoaa parhaimmassa tapauksessa mahdollisuuden monikulttuurisuuden kehittämiseen sekä rikastaviin kokemuksiin. Tämä kuitenkin edellyttää toisten kulttuurien ymmärtämistä ja ennakkoluulojen voittamista. (Juujärvi ym. 2007, 267.) Maa-hanmuuttajia haastatellessa kulttuurien väliset erot kokemuksissa ja tavoissa vaikuttavat oleellisesti haastattelutilanteeseen. Erilaiset tavat voivat haastattelutilanteessa vaikuttaa joskus jopa niin voimakkaasti, ettei haastattelulla saavuteta sille asetettuja tavoitteita. (Rastas 2005, 85.)

Haastatteluihin valmistautuessa jouduimmekin pohtimaan paljon omaa asennoitumista ja valmistamaan itseämme haastatteluun. Ennen jokaista haastattelua oli tärkeää orientoitua haastatteluun etukäteen. Rastaa (2005, 84) mukaan hyvä keino tähän on haastateltavan kulttuuriin tutustuminen kirjallisuuden avulla (Rastas 2005, 84). Jouduimme pohtimaan paljon kulttuurieroja sekä erityisesti

sitä, miten tuomme itsemme esille haastattelutilanteessa. Ennen haastatteluja oli myös oleellista tunnistaa omat ennakkokäsitykset ja jakaa niitä toistemme kanssa. Haastattelutilanteisiin valmistautuminen kehitti omaa ammatillista osaamistamme, sillä oikeastaan kenelläkään meistä ei ollut etukäteen kokemusta haastatteluista.

Haastatteluun osallistuvat vanhemmat pyrimme hankkimaan sen perusteella, että kokemus päivähoidon aloituksesta olisi melko tuore. Ajatuksena oli, että tällöin sekä positiiviset että negatiiviset päivähoitoon ja sen aloittamiseen liittyvät asiat olisivat hyvin muistissa. Koska meillä ei kuitenkaan ollut mahdollista saada tulkkia kaikkiin haastatteluihin ja haastateltavia oli vaikea saada, haastateltaviksi valikoitui myös jo pidempään Suomessa olleita. Saimme apua haastateltavien hankintaan alueen päiväkotien työntekijöiltä sekä opinnäytetyömme toimeksiantajilta.

Haastattelimme yhteensä yhdeksää vanhempaa, joista seitsemän oli naisia ja kaksi miehiä. Haastateltavamme olivat kotoisin Vietnamista, Somaliasta, Virossa, Armeniasta, Iranista, Venäjältä ja Bosniasta. Haastateltavista kolme oli asunut Suomessa kahdesta kolmeen vuotta ja loput yli kahdeksan vuotta. Haastattelupaikkoina toimivat Varissuon alueella olevat päiväkodit ja haastatteluai-ka sovittiin usein lapsen hakutilanteeseen. Haastattelutilanteissa käytimme nauhuria, mikäli haastateltava antoi siihen luvan. Kolmessa haastattelussa oli mukana myös tulkki.

Teimme osan haastatteluista käytännön syistä niin, että haastattelijoita oli kaksi. Koska meillä ei ollut kaikilta haastateltavilta etukäteen lupaa nauhurin käyttöön, jouduimme valmistautumaan siihen, että nauhoittaminen ei onnistu ja haastattelut joudutaan dokumentoimaan kirjaamalla. Tällöin on haastattelun sujumisen kannalta hyvä, että kirjaaja on eri kuin haastattelija. Kun pyritään saamaan aikaan mahdollisimman luonteva ja vapautunut tunnelma ja keskustelu, haastateltajan tulee voida toimia ilman kynää ja paperia (Hirsjärvi & Hurme 2000, 92). Näin vältytään haastattelun tauottamiselta ja pitkiltä hiljaisilta hetkiltä.

Kyselyt päiväkotien työntekijöille

Kyselylomakkeessa emme käyttäneet valmiita vastausvaihtoehtoja vaan kaikki kysymykset olivat avoimia, jotta saisimme vastaajien mielipiteen selville mahdollisimman perusteellisesti (Valli 2007, 124). Kyselylomakkeen laadinnassa oli tärkeää ottaa huomioon lomakkeen pituus ja kysymysten kielellinen muotoilu, jotta vastaajan motivaatio lomakkeen täyttämisen suhteen olisi mahdollisimman hyvä. Kysymyksiä ei voinut olla kovin montaa, sillä liian pitkä lomake saa vastaajan helposti luopumaan vastaamisesta. (Valli 2007, 104.) Kyselylomakkeeseen tuli lopulta yhteensä kuusi kysymystä.

Annoimme lomakkeet täytettäväksi kahteen eri päiväkotiin Varissuolla ja lomakkeisiin vastasi 12 työntekijää, joista kaikki oli naisia. Halusimme saada haastatteluihin mahdollisimman monipuolista näkökulmaa, joten valitsimme kohdepäiväkodit työyhteisön maahanmuuttajatyökokemuksen perusteella. Toisessa työyhteisö oli uusi ja työntekijöillä vähän kokemusta maahanmuuttajatyöstä, kun taas toinen työyhteisö oli työskennellyt maahanmuuttajaperheiden kanssa jo pidemmän aikaa. Vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa ja kaikkiin annettuihin kyselylomakkeisiin vastattiin.

7.3 Muut kehittämismenetelmät osana työskentelyä

Kehittämisprosessimme kokonaisuuden hahmottamisen sekä suuntaamisen ja arvioinnin kannalta keskeisiä menetelmiä olivat neuvottelevan arvioinnin palaverit sekä dokumentointi. Hyödynsimme neuvottelevan arvioinnin menetelmää kehittämistoimintamme jatkuvaan arviointiin sekä suuntaamiseen. Neuvottelevan arvioinnin arviointiprosessissa on kyse eri toimijoiden välisestä neuvottelusta, jolla suunnataan kohti kaikkia osapuolia tyydyttävää lopputulosta. Neuvottelevien tarkoituksena on toimia myös arviointifoorumeina siihen asti tehdylle työlle. (Toikko & Rantanen 2009, 84.) Toisin sanoen kävimme säännöllisesti välipalavereita toimeksiantajiemme kanssa. Näissä palavereissa kävimme läpi sen hetkistä aineistoa ja arvioimme tavoitteiden toteutumista sekä asetimme tavoit-

teet, jotka saavutamme seuraavaan tapaamiseen mennessä. Palavereiden välillä toimimme tavoitteiden saavuttamiseksi. (Heikkilä ym. 2008,127; Toikko & Rantanen 2009, 82- 83.)

Arviointiasetuskehittämispöytäkirjassamme noudatti mallia, jossa tietoa kerätään ja arvioidaan vaiheittain, jolloin käytännön toiminta sekä arviointi vuorottelevat. Tällöin arviointi ei ole erillinen tehtävä prosessissa vaan sitä tehdään koko prosessin ajan, ei vasta sen loputtua. Toteutusvaiheen aikana arvioidaan työn etenemistä ja päätösvaiheessa kaikkea toimintaa sekä tuloksia. Kehittämistyössä aineistoja kerätään ja arvioidaan jatkuvasti, jotta toimintaa voitaisiin tämentää ja kohdentaa. (Heikkilä ym. 2008,127; Toikko & Rantanen 2009, 82- 83.) Pääajatuksena palavereissa oli luoda yhteisiä näkemyksiä ja sovittaa yhteen sekä omia että toimeksiantajien ideoita mahdollisimman hyvän tuotoksen aikaan saamiseksi.

Kehittämistyön tarkalla dokumentoinnilla pyrimme hahmottamaan prosessin kokonaisuutta sekä helpottamaan sen aukikirjoittamista raportointia varten. Dokumentointi on tärkeä kehittämismenetelmä ja olennainen osa kaikenlaisten hankkeiden kokonaisuutta (Heikkilä ym. 2008, 115). Kehittämistoiminta edellyttää, että toteutusta seurataan jatkuvasti erilaisten dokumenttien avulla. Tällä tavoin prosessia voidaan suunnata ja arvioida (Toikko & Rantanen 2009, 80).

Omassa työssämme dokumentoimme kehittämispöytäkirjan etenemistä ja omaa oppimistamme palaverimuistioon (Liite 4) sekä kalenteri- ja oppimispäiväkirjamerkinnoin. Jokaisesta kehittämistyötämme eteenpäin vievästä palaverista kirjoitimme palaverimuistion, jotka ovat kehittämistyömme virallista dokumentointiaineistoa (Toikko & Rantanen 2009, 81). Muistioihin dokumentoimme kehittämispöytäkirjan etenemistä. Näin meidän oli helpompaa pysyä selvillä sovituista asioista sekä hahmottaa, miten kehittämistyö on edennyt. Muistioihin dokumentoimme prosessin etenemisen kannalta tärkeimmät seikat: esimerkiksi ketä palaverissa on ollut paikalla, mitä on käyty läpi, mitä on päätetty ja mitkä ovat tavoitteet seuraavaan palaveriin mennessä.

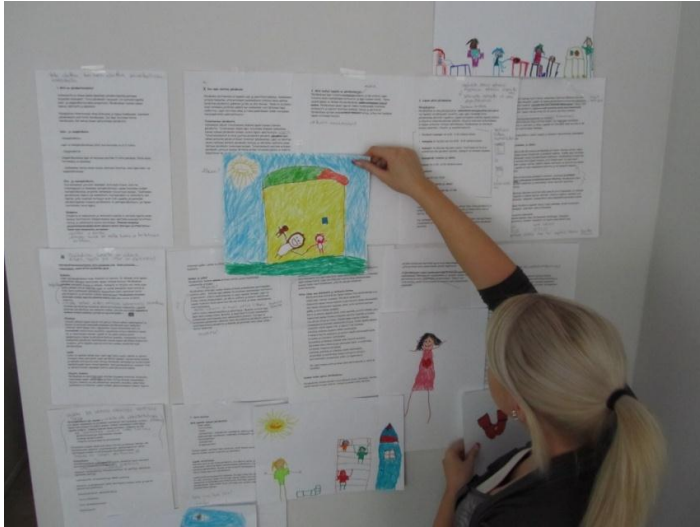
Kehittämistyömme epävirallinen seuranta puolestaan koostui omista oppimispäiväkirjoistamme, joissa olemme reflektoineet omaa oppimistamme ja kirjanneet matkan varrella mieleen tulleita oivalluksia ja ideoita sekä kuvanneet prosessin etenemistä omasta näkökulmastamme (Toikko & Rantanen 2009, 80). Oppimispäiväkirjat dokumentoivat omaa oppimistamme mutta samalla toimivat jokaisen omien kokemusten kautta myös opinnäytetyömme arvioinnin välineenä.

Opinnäytetyömme etenemisen seuraamiseksi kuvasimme toimintaa lisäksi kalenterin avulla, johon kirjasimme työmme etenemisen kannalta tärkeimmät toimenpiteet. Kalenterimerkinnöistä on jälkepäin mahdollista hahmottaa kehittämisprosessin etenemistä eli mitä on käytännössä tehty ja ketkä tahot toimintaan ovat milloinkin osallistuneet (Toikko & Rantanen 2009, 81). Päiväkirjatyyppisiä merkintöjä on hyvä pitää pienistäkin tapahtumista kuten sähköpostiviestinnästä, puhelinkeskusteluista, neuvotteluista, päätöksistä, havaituista ongelmista ja muutoksista (Heikkilä ym. 2008, 115).

Koko prosessin etenemiseen liittyvien menetelmien rinnalla käytimme myös tuotoksen muokkaamiseen soveltuvia, pienimuotoisempia menetelmiä. Oppaan työstämisen aloitimme haastattelujen ja kyselyjen tulosten purkamisella, jossa käytimme menetelmänä teemoittelua. Purkaessamme aineistoa kirjoitimme materiaalin puhtaaksi ja teemoitimme niistä keskeiset asiat. Teemoittelun avulla helpotimme sekä tulosten aukikirjoittamista infotilaisuutta varten että tulkintaa oppaan sisältövalintoja tehdessä.

Kun oppaan alustava asiasisältö oli saatu kohtalaisen valmiiksi, järjestelimme aihealueita seinällejärjestelytekniikkaa hyväksi käyttäen, jotta saisimme luotua johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Järjestelyvaiheessa järjestelimme papereille tulostetut oppaan sivut seinälle loogiseen järjestykseen. Näin eri osalueiden paikkoja oli helppo vaihdella ja kokonaisuus oli helpompi hahmottaa sen sijaan, että olisimme tehneet sen tietokoneen ruudulla.

Kuva 3. Oppaan sisällön järjestelyä seinäjärjestelytekniikalla.

Hahmoteltuamme oppaan etenemisjärjestyksen aloitimme tekstin karsimisen ja selkokielistämisen. Koska opas on suunnattu maahanmuuttajaperheille, oli tärkeää, että oppaasta tulisi mahdollisimman selkokielinen ja kohtalaisen lyhyt, jotta se olisi helposti ymmärrettävissä ja tulisi todelliseen käyttöön. Tekstin selkokielistäminen ja karsiminen ilman, että oleellisin sisältö muuttuisi liikaa, osoittautuikin melko aikaa vieväksi ja haasteelliseksi prosessiksi. Oppaan lopullinen versio on lähes kaksi kolmasosaa ensimmäisestä versiosta, mikä antaa hieman kuvaa tämän prosessin laajuudesta.

Kuva 4. Lapsilla piirätettyjä kuvia.

Jotta oppaasta tulisi selkeä ja houkutteleva myös muilta osin, päädyimme piirättämään lapsilla kuvituksen oppaaseen, jotta saisimme luotua siitä mahdollisimman lukijaystävällisen ja värikkään kokonaisuuden. Piirätimme kuvia päiväkodin toimintaan liittyvistä aiheista Varissuo-Lausteen palvelualueen päiväkotien lapsilla. Ideana oli myös, että piirättämisen myötä oppaassa näkyisi myös lasten kädenjälki ja siitä tulisi ulkoasultaan mahdollisimman hyvin päiväkotiympäristöön sopiva.

8 TUOTOSTEN MUODOSTAMINEN

8.1 Tutkimusaineistojen yhteenveto

Tutkimuksellisen osuuden jälkeen lähdimme työstämään opasta ja infotilaisuuksia haastatteluista ja kyselyistä kerätyn materiaalin sekä tietoperustan pohjalta. Koska opinnäytetyömme oli toiminnallinen ja haastatteluista riittää siten niin sanottu suuntaa-antava tieto, haastattelujen litterointi ei ollut välttämätöntä (Vilka & Airaksinen 2003, 63-64). Aineiston purussa emme käyttäneet litterointia, sillä osassa haastatteluista oli mukana tulkki ja lisäksi kaikki vanhemmat eivät halunneet haastatteluun nauhoitettavan. Aineiston purussa kirjoitimme materiaalin puhtaaksi ja teemoitimme niistä keskeiset asiat alla olevaan kuvioon. Tuloksia lukiessa on hyvä muistaa, että haastattelujen ja kyselyjen tuloksia ei aineiston suhteellisen pienestä koosta johtuen voida yleistää, eikä se ole tarkoitukseen.

Lastenhoito kotimaassa	Kokemukset suomalaisesta päivähoitosta	Päivähoidon aloitus ja siihen liittyvät haasteet	Kasvatuskumppanuus	Lapsen kaksikulttuurisen identiteetin tukeminen
<ul style="list-style-type: none"> - kotona hoitaminen monessa maassa yleisempää kuin Suomessa - jonkin verran myös päiväkotitoimintaa ja kodin ulkopuolista hoitoa - monessa maassa kasvatustavat tiukempia ja vanhanikäisempia - kasvatustavat suomalaisessa päiväkodissa ovat leppompia 	<p><i>Hyvät puolet:</i> hyvä perushoito, lapsen suomen kielen oppiminen, ystävälliset työntekijät</p> <p><i>Huonot puolet:</i> Suuret ryhmäkoot, työntekijöiden kiire</p>	<ul style="list-style-type: none"> -aloituksessa oli lähes kaikkien kohdalla esiintynyt vaikeuksia -lapsen hoitoon jättäminen vaikeaa, vanhemmat jännittivät lapsen pärjäämistä - aloitus haastavaa sekä vanhemmille että lapsille -kielimuuri - kirjallisen infon puute 	<ul style="list-style-type: none"> -kielimuuri aiheuttanut väärinkäsityksiä -kasvatuserot ja kulttuurierot aiheuttavat ristiriitoja -työntekijöiden mukaan käytännön asioiden ymmärrys vaikeaa vanhemmille→ esim. vaikeudet oikeanlaisten vaatteiden tuomisessa päiväkohtiin - vanhemmilla vaikeaa pysyä hoitoajoissa -vanhemmilla vaikeaa ymmärtää kasvatuskumppanuuden merkitystä 	<ul style="list-style-type: none"> -uskonto ja kulttuuri näkyy eniten ruokailutilanteissa ja lapsen juhliin osallistumisessa -ruokailua ja kirkollisia tapahtumia lukuun ottamatta vanhemmilla ei erityisiä vaatimuksia oman kulttuurin tukemisesta -vanhemmat pitävät huomattavan tärkeänä lapsen suomalaiseen kulttuuriin sopeutumista ja kielen oppimista, erityisesti kielen oppimista kohtaan suuret toiveet

			<ul style="list-style-type: none"> -vanhemmat jännittävät kanssakäymistä - vanhemmat toivoivat tiedon vaihtoa toivotiin enemmän lapsen päivän tapahtumista, sillä työntekijöillä usein kiire - sekä vanhemmat että työntekijät toivoivat tulkkien käyttöä lisättävän - vanhemmat toivoivat enemmän kirjallista infoa - työn tekijöiden mukaan kasvatuskumppanuus vaatii kulttuurien ymmärrystä ja kärsivällisyyttä -tutustumisen myötä yhteistyö sujuu vanhempien mielestä paremmin 	<ul style="list-style-type: none"> - vanhemmat sitä mieltä että oma kulttuuri opitaan kotona ja suomen kulttuuri päiväkodissa - Suomen kielen oppimista tuetaan päiväkodissa toiminnallisesti arjen tilanteissa, apuna vuoro-vaikutuksessa on selkeä puhe, toistot ja kuvat sekä viittomat
--	--	--	---	--

Kuvio 6. Aineistojen yhteenveto teemoittain.

Teemoissa ”Kasvatuskumppanuus” ja ”Lapsen kaksikulttuurisen identiteetin tukeminen” on vastauksia molemmista aineistoista. Teemat ”Lastenhoito kotimaassa”, ”Kokemukset suomalaisesta päivähoitosta” sekä ”Päivähoidon aloitus ja siihen liittyvät haasteet” koskevat puolestaan vain vanhempien haastatteluaineistoa. Aineistojen analysoinnin teimme anonymisti eivätkä haastateltavien tai kyselyihin vastanneiden nimet tule ulkopuolisten tietoon missään vaiheessa, mikä on tärkeää haastateltavien yksityisyyden kannalta (Kuula 2006,130).

Haastattelujen ja kyselyjen yhteenvedon perusteella nostimme oppaaseen aihealueiksi niitä asioita, joista vanhemmat olivat kokeneet saaneensa liian vähän tietoa sekä pyrimme kiinnittämään huomiota niihin seikkoihin, jotka vanhemmat olivat kokeneet haasteellisiksi. Oppaan asiasisältöön vaikuttivat myös työntekijöiden kokemukset, joita keräsimme kyselylomakkeen avulla. Pääasiassa oppaan sisältövalinnat suunniteltiin tutkimusosiossa ilmenneiden seikkojen pohjalta mutta otimme siinä huomioon myös omat havaintomme käytännön työstä

sekä toimeksiantajiemme toiveet. Toimeksiantajillamme oli jo aluksi joitakin toiveita oppaan sisällön suhteen, joita kävimme yhdessä läpi.

Infotilaisuuksissa hyödynsimme samaa tietoa kuin oppaan sisällönkin luomisessa mutta toimimme sen esille laajemmassa mittakaavassa. Esittelimme infotilaisuuksissa haastattelujen ja kyselyjen tulokset yhteenvedon omaisesti ja nostimme esille esimerkkejä, haastateltavien vastauksista. ”Lastenhoito kotimaassa” - teema kuului haastattelurunkoon nimenomaan infotilaisuuden vuoksi. Infotilaisuuksien sisältö muodostettiin suoraan tutkimusaineiston pohjalta, joten siihen ei vaadittu yhtä laajaa kehittämistyötä kuin oppaan työstämisessä. Tämän vuoksi opasta onkin käsitelty huomattavasti laajemmin tekstissämme.

8.2 Opas

Kehittämistyönämme luodussa oppaassa tuodaan esille tietoa päiväkodin aloittamisesta ja käytännöistä sekä kerrotaan päiväkodissa tapahtuvasta toiminnasta, jotta vanhemmat ymmärtäisivät paremmin toimintaperiaatteita ja olisivat tietoisia lapsensa päivän kulusta. Opas toimii apuna myös päiväkodin henkilökunnan ja maahanmuuttajavanhempien yhteistyössä. Se on suunniteltu erityisesti ensimmäistä kertaa päiväkodin asiakkaiksi tuleville perheille, joilla ei ole vielä juuri lainkaan tietoa toiminnasta ja suomalaisesta varhaiskasvatuksesta.

Turun kaupungin päivähoidolla ei ole aikaisemmin ollut käytössä vastaavanlaisia opasta, minkä vuoksi se onkin koettu tarpeelliseksi ja työelämälähtöiseksi. Oppaan materiaali jää Turun kaupungin käyttöön ja mahdollisuuksien mukaan sitä tullaan tulevaisuudessa kääntämään suuremmille kieliryhmille. Jos oppaasta huomataan puuttuvan jotain, voidaan sitä muokata uusia tarpeita vastaavaksi.

Oppaan tarkoituksena on, että sen myötä arjen työ ja kasvatuskumppanuuden toteuttaminen helpottuisivat, kun asioiden kertomisessa olisi apuna konkreettinen työväline. Työntekijät voivat käyttää opasta tukena esimerkiksi alkukeskusteluissa kertoessaan päiväkodin toiminnasta maahanmuuttajaperheille. Lisäksi perheet voivat itse kotona kerrata oppaasta päiväkotiin liittyviä asioita. Oppaan

tarkoituksena on siis ennaltaehkäistä yleisimpiä maahanmuuttajaperheiden ja päiväkodin kohtaamisessa esiintyviä haasteita.

Oppaan aihealueita ovat päiväkotitoiminta, päiväkodin aloitus, lapsen päivä päiväkodissa, kodin ja päiväkodin yhteistyö, lapsen kaksi kieltä ja kulttuuria sekä lapsen sairastumiseen liittyvät asiat. Lapsen päivä päiväkodissa sisältää lisäksi omat osuutensa pukeutumiseen, ulkoiluun, ruokailuun, päivälepoon, leikkiin ja ohjattuun toimintaan sekä retkiin ja juhliin liittyen. Oppaan loppuun olemme lisäksi koonneet muistilistan siitä, mitä päiväkotiin tulee ottaa mukaan. Jotta oppaasta tulisi jokaiselle perheelle henkilökohtainen, laadimme alkuun lapsen oman hoitopaikan tiedoilla täytettävän lomakkeen. Seuraavissa alaluvuissa ”Tutkimusaineistojen näkyvyys oppaan sisältövalinnoissa” sekä ”Oppaan muodostuminen” käymme tarkemmin läpi, miten opas on saanut nykyisen muotonsa.

Tutkimusaineistojen näkyvyys oppaan sisältövalinnoissa

Jo pelkästään oppaamme tarpeellisuus sai vahvistusta haastatteluista, sillä usea vanhempi koki, että olisi etenkin alkuvaiheessa hyötynyt kirjallisesta materiaalista ja ohjeistuksesta. Kodin ja päiväkodin välisen tiedon vaihdon kannalta hankalaa oli, kun ohjeet esimerkiksi vaatetuksesta tai keskusteluajoista annettiin ainoastaan suullisesti. Vanhemmat olisivat toivoneet enemmän kirjallisia ohjeita, joihin olisi voinut perehtyä paremmin suomea puhuvan puolison tai sukulaisen kanssa. Alussa sattui paljon väärinymmärryksiä, kun vanhemmat olivat ymmärtäneet annetut ohjeet tai säännöt väärin. Eräs vanhemmista muun muassa kertoi, että hänen huonoa suomea puhuva vaimonsa ei ymmärtänyt suullisesti annettuja ohjeita. Hän ei kuitenkaan kehdannut kysyä asioita uudestaan, sillä häpesi ymmärtämättömyyttään. Hän myös ajatteli, että häntä saatetaan pitää huonona äitinä, mikäli näyttää, ettei osaa toimia eri tilanteissa.

Koska vanhemmat kokivat päivähoidon aloituksen usein vaikeaksi ja saavansa työntekijöiden kiireen vuoksi liian vähän tietoa lapsen päivän tapahtumista, muotoutuivat ensimmäiset oppaamme osa-alueet päiväkodin aloituksen ja toi-

minnan ympärille. Vanhemmat keskustelivat henkilökunnan kanssa yleensä lasten kehitykseen liittyvistä asioista sekä päiväkodin käytännön asioista esimerkiksi vaatetuksesta ja aikatauluista mutta jopa neljä vanhempaa yhdeksästä oli kuitenkin sitä mieltä, että päivän tapahtumista kerrottiin usein liian vähän. Tämän vuoksi koimme aloituksen kannalta tärkeäksi, että vanhempi on oppaamme avulla heti tietoinen edes yleisellä tasolla päiväkodin toiminnasta. Tällöin hän osaa myös itse paremmin kysyä lapsensa päivästä.

Vanhemmat kokivat päiväkodin aloittamisessa erityisen vaikeaksi ja ahdistavaksi lapsen hoitoon jättämisen. Lasta pelotti aluksi päiväkotiin jääminen ja myös vanhemmalla oli huoli itkevän lapsen hoitoon jättämisestä, minkä koettiin joskus myös haittaavan vanhemman itsensä työn tekoa tai opiskelua. Päivähoidon aloittaminen koettiin erityisen vaikeaksi ensimmäisen lapsen kohdalla, jolloin kaikki oli vielä uutta. Päiväkodin aloitusta helpottaaksemme pyrimme kertomaan oppaassa lyhyesti aloittamiseen liittyvistä käytännöistä sekä siihen mahdollisesti liittyvistä kokemuksista ja selventämään myös päiväkodin päiväjärjestystä. Kun vanhempi on heti alussa tietoinen lapsensa päiväkotipäivän kulusta, on hänenkin mahdollista totutella asiaan ja keskustella siitä lapsensa kanssa. Kerroimme oppaassamme myös tärkeimmät lapsen hoitoaikoihin sekä haku- ja tulotilanteisiin liittyvät käytännöt, jotta näissä esiintyneitä haasteita voitaisiin välttää.

Pukeutumisen ohjeistaminen sai oppaassamme laajemman osuuden, sillä sekä vanhempien että työntekijöiden vastauksista tuli ilmi, että pukeutumiseen liittyviä ohjeita on usein hankala ymmärtää. Etenkin suullisesti annetut ohjeet tuottavat hankaluuksia. Työntekijät kokivat, että Suomen sääolosuhteet aiheuttavat pukeutumisen suhteen maahanmuuttajavanhemmille helposti vaikeuksia ja pyynnöistä huolimatta vanhemmilla oli vaikeuksia oikeanlaisten vaatteiden tuomisessa päiväkotiin. Tästä syystä koimmekin tärkeäksi opastaa erityisesti sade- ja pakkassään vaatetuksesta tuotoksessamme.

Halusimme oppaassamme kiinnittää huomiota myös erityisesti niihin asioihin, joissa maahanmuuttajalapsen oma kulttuuri näkyy selkeimmin päivähoidossa. Työntekijöiden vastausten mukaan ruokailutilanteet vaativat usein erityistä

huomiota ja juhliin osallistumisessa saattoi olla rajoituksia. Muutoin kulttuuria ei päivähoitossa juuri erikseen vastaajien mukaan huomioida. Tästä syystä halusimme kertoa juuri näistä asioista oppaassamme. Ruokailutilanteessa uskonto näkyy yleisimmin siinä, että lapsi ei saa syödä sianlihaa mutta myös muunlaisia kulttuuriin liittyviä seikkoja oli tullut vastaan jonkin verran. Ongelmia saattoi syntyä, kun työntekijät eivät olleet tietoisia kaikista uskontoihin liittyvistä tavoista. Tiettyjen uskontojen edustajat eivät saa esimerkiksi pitää haarukkaa vasemmassa kädessä. Ongelmia aiheutui, kun lasta yritettiin opettaa pitämään ruokailuvälineitä oikealla tavalla, eikä lapsi osannut selittää, miksi ei suostunut niin tekemään.

Perusteena aiheen valinnalle oli myös se, että vanhempien toiveet oman kulttuurin ja uskonnon huomioon ottamisesta liittyivät usein pääasiassa ainoastaan ruokailuun. Vanhemmat tunsivat lisäksi usein huolta uskontoon kuuluvan ruokavalion huomioon ottamisesta. Tästäkin syystä halusimme kertoa päiväkodin ruokailukäytännöistä oppaassamme ja muistuttaa, että lapsen ruokavalio otetaan kaikin tavoin huomioon.

Aikakäsitysten eroavaisuus tuntui olevan työntekijöiden vastausten mukaan yksi suuremmista yhteistyötä vaikeuttavista haasteista, joten pyrimme oppaassamme kautta linjan korostamaan aikataulujen tärkeyttä erityisesti lapsen hoitoaikeihin liittyen. Lisäksi halusimme esimerkillä päiväjärjestyksestä tuoda esille aikatauluja esimerkin omaisesti. Suomalaisen aikakäsityksen ja täsmällisyyden omaksuminen on vanhemmille usein vaikeaa, mistä johtuen esimerkiksi hoitoaikojen noudattamisessa on esiintynyt haasteita. Työntekijät kokevat välillä joutuvansa joustamaan omien työaikojensa kanssa, sillä vanhemmat saattavat hakea lapsensa myöhässä. Myös erilaisista tapahtumista (keskustelut, vanhempainillat, neuvolakäynnit, juhlat, retket tms.) myöhästyminen niin lasten kuin aikuistenkin kohdalla on vastanneiden mukaan tavallista.

Yhteistyöhön ja kasvatuskumppanuuteen liittyvät ongelmat tulivat esille selkeästi sekä vanhempien haastatteluissa että työntekijöiden kyselyissä. Koska keskustelutilanteet tuntuivat olevan usealle vanhemmalle haasteellisia ja työntekijöiden vastausten mukaan myös yhteistyön tärkeys lapsen kannalta ei ollut

vanhemmille tarpeeksi selvää, päätimme ottaa kasvatuskumppanuuden käsitte-
lyyn oppaassamme. Heikon kielitaidon omaavat vanhemmat kokivat, että hei-
dän tulisi itse olla aktiivisia ja kysellä mutta yhteisen kielen puuttuessa, se tuntui
hankalalta. Sekä vanhempien että työntekijöiden vastauksissa tuli ilmi, että van-
hemmat usein pelkäsivät tai jännittivät tilanteita, joissa joutuivat sopimaan lasta
koskevia asioita. Vanhemmat eivät jääneet mielellään tulo- ja hakutilanteissa
päiväkotiin, vaan pyrkivät lähtemään mahdollisimman nopeasti.

Oppaassa kerromme lyhyesti, mitä yhteistyö päiväkodissa käytännössä on ja
mitä kaikkea siihen kuuluu. Korostamme osiossa vanhemman osallisuuden ja
yhteistyön tärkeyttä lapsen päivähoidon suunnittelussa työntekijöiden kanssa,
sillä tämä ei tuntunut olevan tarpeeksi selvää. Osa haastateltavista oli jättänyt
alussa jopa vanhempainillat väliin, koska ei ymmärtänyt niiden tarkoitusta ja
vasta ystävät tai sukulaiset kertoivat, mistä niissä oli kysymys. Koska etenkin
työntekijöiden vastauksissa tuli esille myös, että kasvatusta- ja kulttuurierot aihe-
uttavat runsaasti ristiriitoja, oli mielestämme näiden ristiriitojen vähentämiseksi
tärkeää opastaa vanhempia päivähoidon ja kodin välisestä yhteistyöstä.

Merkittävä asia maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelyssä on lisäksi
lapsen kaksikulttuurisen identiteetin tukeminen. Vanhemmille tuntui olevan
huomattavan tärkeää lapsen sopeutumisen kannalta, että hän pääsee mahdolli-
simman pian sisään suomalaiseen yhteiskuntaan ja oppii kielen. Välillä tätä
saatettiin korostaa jopa liikaa ja odottaa tuloksia liian nopeasti. Kaikilla haasta-
teltavilla oli suuret odotukset lapsen suomen kielen oppimisen suhteen. Päivä-
koti koettiin hyväksi paikaksi lapselle nimenomaan siksi, että lapsi oppisi
suomen kielen ja kulttuurin. Puolestaan oman kulttuurin tukemisen suhteen
vanhemmilla ei ollut erityisiä toiveita.

Kysyttäessä vanhemmilta haluavatko he lapsensa kasvavan enemmän suoma-
laiseen kulttuuriin, vai onko oman kulttuurin säilyttäminen tärkeämpää, van-
hemmat kokivat molemmat tärkeiksi. Vanhemmat toivoivat lapsen säilyttävän
oman kulttuurinsa mutta kuitenkin kasvavan myös osaksi suomalaista kulttuuria
ja omaksuvan siitä hyvät puolet. Oman kulttuurin säilyttämistä pidettiin tärkeänä
ennen kaikkea siksi, ettei lapsi vieraantuisi omasta suvustaan, tuntisi juurensa

ja voisi pitää yhteyttä kotimaassa asuviin sukulaisiinsa omalla kielellään. Suomalaisen kulttuuriin sopeutumista pidettiin myös hyvin tärkeänä, koska lapsi kuitenkin asuu Suomessa ja hänen tulevaisuutensa on täällä.

Koska vastauksista tuli esille varsin vahvasti toiveet suomalaisuuden omaksumisesta, halusimme korostaa myös oman kulttuurin tärkeyttä. Jotta vanhemmat tiedostaisivat oman kulttuurin ja kielen tukemisen merkityksen lapsen suomen kielen oppimisen kannalta, tuli lapsen kielen ja kulttuurin tukemisesta yksi tärkeä teema oppaaseemme. Osiossa korostetaan kodin roolia lapsen kielen oppimisessa ja oman kulttuurin tukemisessa sekä kerrotaan lapsen suomen kielen tukemisen tavoista päiväkodissa.

Oppaan muodostuminen

Koottuamme oppaan sisältövalinnat haastattelu- ja kyselyaineistojen pohjalta, pohdimme yhdessä toimeksiantajiemme kanssa aiheiden rajausta sekä oppaan tarkkaa käyttötarkoitusta. Tämä oli oleellista aihevalintojen sekä tekstisisältöjen kannalta. Jos opas olisi tullut käyttöön laajemmin esimerkiksi jo sosiaalitoimessa tai neuvolassa jaettavaksi ennen kuin perhe on edes hakenut päiväkotipaikkaa, olisi aiheita käsitelty hieman eri painotuksilla. Päädyimme kuitenkin siihen, että opas tulee jaettavaksi vasta päiväkodin toimesta uusille maahanmuuttajaperheille, minkä vuoksi tiettyjä asioita voitiin jättää kertomatta kovin tarkasti sillä oletuksella, että vanhempi jo tietää niistä jotakin. Muun muassa päivähoidon muodot ja hoitopaikan hakemiseen liittyvät asiat olivat tällaisia.

Oppaan tekstin luomisessa käytimme apuna kirjallisuutta sekä alueen päiväkotien maahanmuuttajakansioiden materiaalia. Tekstiä työstimme myös yhdessä toimeksiantajiemme kanssa palaverissa, joissa arvioimme yhdessä sen hetkistä tuotostamme ja otimme vastaan muutosehdotuksia tekstiin liittyen. Tekstin selkokielistä ulkoasuun emme tarkoituksella kiinnittäneet aluksi huomiota vaan keskityimme ensin ainoastaan asiasisältöön, jonka jälkeen lähdimme vasta selkokielistämään ja karsimaan tekstiä.

Oppaan tekstin karsimisessa kävimme arviointia siitä, mitkä asiat ovat tärkeimpiä ja mitkä mahdollisesti vähemmän tärkeitä tai eivät vaadi välttämättä opastusta kirjallisesti. Selkokielistämisessä pyrimme löytämään sanoille yksinkertaisempia synonyymeja ja muuttamaan lauserakenteita helppolukuisemmiksi. Pyrimme lisäksi poistamaan tekstistä niitä asioita, jotka koimme epäoleellisiksi tai liian hankaliksi ymmärtää. Koska tekstin selkokielistäminen ja karsiminen oli niin laaja ja työn kannalta oleellinen prosessi, saimme siihen apua myös toimeksiantajiltamme sekä Varissuo-Lausteen palvelualueen päälliköltä yhteisessä palaverissa. Tässä palaverissa kävimme neuvottelevassa ilmapiirissä keskustelua oppaan sisällöistä ja työstimme tekstin sen nykyiseen muotoonsa.

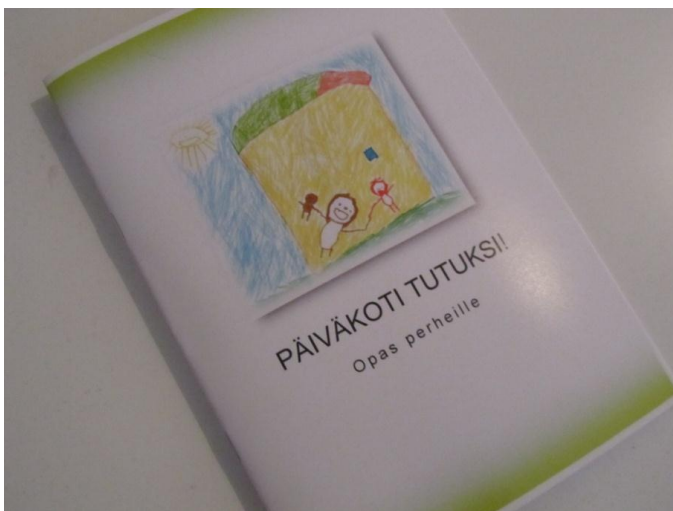
Alkuperäisessä tekstissä oli ollut esimerkiksi tarkemmin listattuna myös erityispäivähoidon muodot ja päivähoidon yhteistyötahot. Koimme tämän muokkaisuvaiheessa kuitenkin sellaiseksi tiedoksi, joka on oleellista vasta, jos se tulee vanhemmalle oman lapsensa kohdalla ajankohtaiseksi ja päädyimme siksi kertomaan niistä vain lyhyesti. Samalla pyrimme välttämään ylimääräisen informaation antamista, koska oppaan tarkoitus on helpottaa erityisesti päiväkodin aloitusta, ei niinkään kertoa kaikkea päiväkotiin liittyvää tietoa kerralla. Myös yhteistyöhön liittyvistä keskusteluista ja lapsen varhaiskasvatusta varten tehtävistä suunnitelmista pyrimme kertomaan vain pääasiat lyhyesti. Palautetta oppaasta saimme myös monikulttuuristen päiväkotien työntekijöiltä ja otimme tämän palautteen huomioon opasta muokatessamme.

Helppolukuisuuden lisäksi oppaan houkuttelevuuden kannalta oli mielestämme oleellista suunnitella opas ulkoasultaan mahdollisimman selkeäksi ja värikkääksi. Tähän pyrimme vaikuttamaan oikeanlaisella kuvituksella. Oppaan kuvituksessa käytimme pääasiassa lasten tekemiä piirustuksia. Koska oikeanlainen pukeutuminen on maahanmuuttajavanhemmille kuitenkin iso haaste, halusimme selkeyttää tätä aihetta opastavin kuvin, jotka piirsimme itse. Pukeutumisesta opastaessa käytimme kuvia säähän sopivasta vaatetuksesta asian selkeyttämiseksi.

Kuva 5. Oppaan kuvituksen piirtämistä.

Merkittävä osuus oppaan työstämisessä oli myös taiton ja ulkoasun suunnittelulla. Neuvottelimme oppaan taitosta aluksi eri tahojen kanssa ja pyysimme tarjouksia taitosta ja painamisesta. Lopulta kuitenkin päädyimme kustannussyistä tekemään taiton itse. Koska opas ei mene sellaisenaan julkaistavaksi heti opinäytetyömme valmistuttua, tarkoituksena oli luoda edullisesti versio, jota toimeksiantajat voivat vielä halutessaan muokata ennen julkaisua. Tämän vuoksi taiton tilaaminen ulkopuoliselta taholta ei olisi ollut tässä vaiheessa järkevää.

Kuva 6. Oppaan viimeisin versio.

Oppaan nimeksi pohdimme erilaisia vaihtoehtoja ja kirjasimme niitä ylös. Oppaan nimessä emme kokeneet sopivaksi tuoda maahanmuuttajaperheitä kohderyhmänä esille vaan halusimme nimestä mahdollisimman neutraalin ja kaikille perheille sopivan. Nimen tuli olla myös tarpeeksi selkeä, jotta jo nimestä kävisi selville mitä opas käsittelee ja mihin tarkoitukseen se on tehty. Oppaan nimeksi muodostui näin ollen ”Päiväkoti tutuksi! – Opas perheille”.

8.3 Infotilaisuudet

Oppaan valmistuttua järjestimme infotilaisuudet haastattelujen ja kyselyjen tulosten esille tuomiseksi sekä oppaan esittelemiseksi ja palautteen saamiseksi. Infotilaisuuksissa toimimme esille maahanmuuttajavanhempien mielipiteitä ja kokemuksia suomalaisesta päivähoidosta sekä nostimme esille työntekijöiden arjen työssä havaitsemia haasteita. Tilaisuuden tarkoituksena oli herättää keskustelua ja jakaa kokemuksia maahanmuuttajaperheiden kohtaamisesta alueella työskentelevien keskuudessa. Infotilaisuudella pyrimme herättämään työntekijöissä kiinnostusta ja innostusta kehittää maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävää työtä. Tilaisuuksissa työntekijöillä oli mahdollisuus tutustua myös oppaaseen ja esittää mahdollisia muutosehdotuksia.

Järjestimme yhteensä kolme noin tunnin mittaista infotilaisuutta kolmena eri päivänä. Ensimmäiset kaksi tilaisuutta pidimme toimintaympäristömme Varissuo-Lausteen palvelualueen päiväkodeissa. Tilaisuudet pidettiin peräkkäisinä päivinä, toinen Lausteella ja toinen Varissuolla. Kun tilaisuudet alueella järjestettiin kahtena eri ajankohtana ja eri päiväkodeissa, mahdollisimman moni alueen työntekijöistä pääsi kuuntelemaan ja työntekijöiden oli mahdollista valita, kumpaan tilaisuuteen osallistuvat. Ensimmäinen infotilaisuus järjestettiin Lausteella Maistraatinpolun päiväkodissa 25.10. ja toinen Varissuolla Koukkarinkadun päiväkodissa 26.10. Kolmas tilaisuus järjestetään Halisissa Paavinkadun päiväkodissa 23.11. varhaiskasvatuksen maahanmuuttajavastaaville. Ennen infotilaisuuksia laadimme kutsun (Liite 5), jonka toimeksiantajamme välitti kohdepäiväkoteihin.

Kuva 7. Infotilaisuus Koukkarinkadun päiväkodissa.

Infotilaisuuksista olimme keskustelleet jo aivan toimeksiannon alussa mutta varsinaisen infotilaisuuksien suunnittelun siirsimme vasta syksyyn. Infotilaisuuksia suunnittelimme yhdessä toimeksiantajien kanssa palaverissa. Infotilaisuuksien suunnittelu perustui toimeksiantajiemme toiveisiin ja yhdessä päädyimme siihen, että ne keskittyvät pääasiassa haastattelujen ja kyselyjen yhteenvetojen esille tuomiseen. Teimme tilaisuuksia varten esityksen tueksi PowerPoint-esityksen (Liite 6), jossa kerroimme opinnäytetyömme kulusta lyhyesti mutta pääpaino oli kuitenkin haastattelujen ja kyselyjen tulosten esille tuomisessa. Tutkimuksen tuloksia käsiteltiin infotilaisuudessa laajemmin ja keskityimme erityisesti havainnollistaviin esimerkkeihin.

9 ARVIOINTI

9.1 Tutkimuksellisen osuuden arviointi

Kuten olimme etukäteen olettaneetkin, maahanmuuttajavanhempien haastattelussa oli melko haastavaa saada vanhempia kertomaan päivähoidossa kohdattamista haasteista, ristiriidoista tai vaikeuksista. Myös omaan kulttuuriin liittyvistä kasvatustavien eroista oli osalle vaikea kertoa. Niiden vanhempien kohdalla, joiden kielitaito vaati tulkin käyttöä, tämä tuli selkeästi esille. Vaikka yritimme haastattelun aluksi mahdollisimman hyvin kerrata vielä keitä olemme, mitkä ovat haastattelun tavoitteet sekä mitä haastattelujen avulla halutaan kehittää, olisi siihen pitänyt mahdollisesti panostaa vielä enemmän. Vanhemmilla tuntui valmisteluista huolimatta olevan pelko kertoa negatiivisista asioista. Vähäiseen kritiikkiin määrään ja uskallukseen kertoa asioista monipuolisesti, vaikutti oletettavasti vanhemman lyhyt kokemus päivähoidosta sekä tulkin käyttö haastattelutilanteessa.

Tulkin käytössä haastattelutilanteessa oli sekä hyvät että huonot puolensa. Toisaalta yhteinen ymmärrys parantui tilanteessa huomattavasti ja vanhemman oli mahdollisesti helpompaa ymmärtää haastattelujemme tavoite. Toisaalta haastattelu jäi kuitenkin helposti hyvin pintapuoliseksi eikä keskustelemaa yhteyttä saatu syntymään. Koska alkuperäinen tarkoitus haastattelujen nauhoittamisesta ei onnistunut, oli tulkattavissa haastatteluissa haastateltavan lisäksi paikalla kolme ihmistä: haastattelijat, kirjaaja ja tulkin. Tämä eräänlainen ylivoima suhteessa haastateltavaan saattoi myös vaikuttaa negatiivisella tavalla haastattelun kulkuun siitäkin huolimatta, että pyrimme omilla eleillämme ja sanoillamme tekemään tilanteesta mahdollisimman mukavan.

Myös haastateltavien valinnalla ja heidän Suomessa asumisen ajallaan tuntui olevan merkitystä rohkeuteen kertoa negatiivisimmistakin asioista. Vaikka emme saaneetkaan haastateltaviksi lopulta kovinkaan montaa vasta Suomeen muuttanutta vanhempaa, se ei vaikuttanut onneksemme negatiivisesti haastat-

telun tarkoitukseen. Haastateltavien valikoituminen pääasiassa pidempään Suomessa asuneisiin vanhempiin, osoittautui lopulta haastattelumme tarkoituk- sen kannalta jopa hedelmällisemmäksi.

Haastateltavien vastauksissa oli selkeästi havaittavissa, että jo pidempään Suomessa olleet kertoivat huomattavasti avoimemmin omista kokemuksistaan. He kertoivat paljon erilaisia esimerkkejä ja nostivat esille myös negatiivisia puo- lia. Vasta muutama vuosi sitten Suomeen muuttaneet haastateltavat, joiden lapsi oli juuri aloittanut päiväkodin, kokivat että kokemus oli liian tuore. Päivähoi- toon liittyviä kehittämiskohteita sekä kulttuuri ja kasvatuseroja oli vaikea tuoda esille ja toisaalta he saattoivat myös olla epävarmempia kertomaan niistä. Myös kulttuurilla tuntui olevan jonkin verran vaikutusta siihen, mitä haluttiin tai uskal- lettiin kertoa.

Saadaksemme lisätietoa sekä mahdollisesti myös enemmän kritiikkiä ja kehit- tämisehdotuksia päiväkotityötä kohtaan, otimme yhteyttä Varsinais-Suomen monikulttuuristen yhdistysten liittoon (SONDIP) mahdollisten lisähaastateltavien saamiseksi. Ajatuksena oli, että heidän jäsenillään olisi erilaista tietoa suoma- laisesta päivähoidosta ja uskallusta negatiivisempienkin asioiden esille tuomi- seen. Saimmekin vastauksen mahdollisista lisähaastateltavista mutta ilmeisesti aikataulumme oli kuitenkin liian tiukka siinä vaiheessa, jotta haastateltavia olisi löytynyt niin nopealla varoitusajalla. Kaiken kaikkiaan haastatteluista nousi kui- tenkin hyvin esille asioita, joita pystyimme ottamaan oppaassamme käsittelyyn, joten lisähaastateltavien saaminen ei ollut välttämätöntä.

Haastatteluissa esille tulleita seikkoja vahvisti hyvin myös työntekijöiden kyse- lyissä ilmenneet asiat. Työntekijöiden kyselyissä kaikkiin kyselylomakkeisiin vastattiin. Lähes kaikissa vastauksissa näkyi myös, että aihe oli kiinnostanut ja vastauksia oli mietitty huolella, mistä voidaan päätellä, että onnistuimme kysely- lomakkeen laadinnassa hyvin. Kyselylomakkeista saatua tietoa pystyimme myös hyödyntämään tarkoituksen mukaisesti oppaan kehittämistyössä haastat- telujen rinnalla.

9.2 Kehittämistyön arviointi

Kaiken kaikkiaan kehittämistyö sujui kokonaisuutena hyvin. Kehittämistoimintamme sujumisen kannalta oleellista oli sekä oma innostuneisuutemme että toimeksiantajiemme sitoutuneisuus ja kiinnostuneisuus työtämme sekä ohjaamista kohtaan. Koemme saaneemme riittävästi tukea, arviointia ja ohjaamista työhömme. Opinnäytetyömme etenemistä kuitenkin hankaloittivat jonkin verran ohjaavan opettajan sekä palvelualueen päällikön vaihtuminen kesken prosessin. Tiedonkulussa oli katkoksia ja käytimme huomattavasti aikaa asioiden keräämiseen ja uudelleen perehdyttämiseen. Etenkin palvelualueen päällikön vaihtuminen viivästytti oppaan työstöä, sillä alussa yhteisiä tapaamisia oli vaikeampi sopia.

Säännölliset palaverit auttoivat kehittämistoiminnan suuntaamisessa ja tiivis yhteistyö toimeksiantajien kanssa mahdollisti oppaan jatkuvan arvioinnin ja palautteen saamisen, mikä on tärkeää, jotta opas tulisi todella käyttöön. Etuna oli myös tiivis yhteistyö muiden työelämän edustajien kanssa. Rungas palaute auttoi meitä oppaan sisältövalinnoissa ja eteenpäin viemisessä. Toisaalta kaiken palautteen huomioon ottaminen oli kuitenkin myös melko haasteellista. Palautetta tuli usealta eri taholta ja erilaiset palautteet saattoivat joskus olla tietyllä tavalla ristiriidassa keskenään. Toisaalta oppaasta toivottiin mahdollisimman selkeää ja tiivistä mutta samanaikaisesti sisältöön toivottiin myös erilaisia lisäyksiä. Koska erilaisia toiveita tuli niin runsaasti jouduimme itse pohtimaan ja arvioimaan, mikä on kaikkein oleellisinta ottaa huomioon. Lisäksi opasta karsittaessa ja selkokielistäessä ei voinut karsia tekstiä liikaa, jotta oleellinen viesti ei katoaisi.

Kaikkea palautetta ei myöskään ollut aikataulumme vuoksi mahdollista ottaa huomioon vielä oppaamme nykyisessä versiossa. Koska saimme oppaasta palautetta myös opinnäytetyömme jättämisen jälkeen järjestettävässä infotilaisuudessa, päädyimme välittämään tiedot eteenpäin Turun kaupungin julkaisemaa versiota varten. Annoimme palautteet palvelualueen päällikölle, joka vielä ennen julkaisua muokkaa oppaan viimeisimpien palautteiden ja tarpeiden pohjalta.

Omasta mielestämme saimme luotua oppaasta kuitenkin hyvän kokonaisuuden, joka vastaa kehittämistehtäväämme ja tavoitteita, siltä osin mitä pystymme sitä itse arvioimaan. Myös infotilaisuuden tavoite vuorovaikutuksen ja arjen työn tutkimisesta todellisia kokemuksia esille tuomalla, vaikutti ainakin tilaisuuksissa heränneen keskustelun perusteella tehneen tehtävänsä. Infotilaisuudet keräsivät kuuntelijoita yli odotusten, sillä molemmissa tämän raportin kirjoittamiseen mennessä pidetyssä tilaisuudessa oli paikalla yli 20 kuuntelijaa. Saimme tilaisuuksista hyvää palautetta ja haastatteluista saadut tutkimustulokset herättivät kiinnostusta ja keskustelua. Tilaisuudesta muodostuikin toiveidemme mukaisesti vuorovaikutteinen ja keskusteleva, jossa ajatuksia vaihdettiin puolin ja toisin.

Tutkimuksen käyttäminen oppaan ja infotilaisuuksien pohjana oli mielestämme onnistunut valinta ja auttoi hyvin sekä oppaan sisältövalinnoissa että työntekijöiden informoimisessa. Myös työntekijöiltä sekä toimeksiantajilta saimme hyvää palautetta ja he vaikuttivat tyytyväisiltä tuotoksiimme. Oppaan todellinen käytettävyyys ja hyöty voidaan arvioida kuitenkin vasta käytössä. Tarkoituksenamme oli pyytää palautetta myös kohderyhmältä eli maahanmuuttajavanhemmilta mutta ajan rajallisuuden vuoksi tämä jäi valitettavasti tekemättä.

9.3 Oman työskentelyn ja työnjaon arviointi

Koska työssämme oli kolme tekijää, oli aikataulujen sopimisessa sekä työnjaossa omat haasteensa. Koemme työn luonteen kuitenkin sellaiseksi että jokaisen panosta tarvittiin. Olimme alun perin suunnitelleet projektin ja asettaneet tavoitteet sen mukaisesti, että työ olisi tarpeeksi laaja kokonaisuus kolmen toteutettavaksi. Tästä johtuen työ tuntui joissain kohdin jopa liian laajalta ja sitä olisi voinut rajata tarkemmin.

Prosessin laajuus vaati tarkkaa työnjakoa ja aikataulutusta, jotta yhteistyö toimisi. Onnistuimme tässä hyvin ja selvisimme ilman suurempia ristiriitoja. Oleellista yhteistyömme onnistumisen kannalta oli yhteinen kiinnostus ja sitoutuneisuus aiheeseen sekä yhtenevät näkemykset tavoitteista.

Pyrimme jakamaan työt koko prosessin ajan tasaisesti. Jaoimme tietoperustan kirjoittamista ja tiedon hankintaa siten, että kukin kirjoitti ensin omasta osuudestaan ja yhdistimme sekä yhtenäistimme ne lopuksi yhdessä. Silloinkin kun pidimme itsenäisen työn jaksoja, tapasimme kuitenkin säännöllisin väliajoin, jotta voimme jakaa ajatuksia sekä keskustella mahdollisista kompastuskivistä työskentelyssä. Haastattelut suoritimme siten, että jokainen osallistui vähintään kolmeen haastatteluun. Haastattelujen yhteenvedot ja purut sekä oppaan työtön ja infotilaisuudet teimme yhdessä. Myös kaikissa palavereissa olimme kaikki läsnä.

9.4 Jatkotyöskentelymahdollisuudet

Jätimme oppaasta palvelualueen päällikölle sähköisen version jatkotyöstöä varten. Jo lähtiessämme työstämään opasta toiveenamme oli sen käännättäminen maahanmuuttajaperheiden omille äidinkielille, jotta siitä olisi mahdollisimman paljon hyötyä. Oppaan ollessa sähköisessä, muokattavassa muodossa, voidaan sitä työstää muuttuvien tarpeiden mukaan ja jos tarvetta on, käännättää helposti perheiden äidinkielille pienemmällä vaivalla.

Opasta voidaan helposti muokata myös eri yhteyksissä käytettäväksi. Tällä hetkellä opas on päiväkodin käyttöön suunnattu ja sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi alkukeskustelun tukena maahanmuuttajavanhempien kanssa. Jos tarvetta ilmenee, voidaan kuitenkin oppaan sisältöalueita hieman uudelleen muokkamalla ja tekstien painotuksia muuttamalla muokata siitä oma versionsa esimerkiksi sosiaalitoimen tai neuvolan käyttöön. Lisäksi opas soveltuu niin ikään pienillä muutoksilla myös muiden kuin maahanmuuttajaperheiden käytettäväksi.

Jatkotyöskentelyn kannalta voidaan ajatella myös tutkimusta oppaan käytettävyydestä. Oppaan tultua käyttöön, olisi mielenkiintoista ja jatkokehittelyn kannalta oleellista selvittää sen hyötyjä ja käytettävyyttä sekä maahanmuuttajaperheiden että työntekijöiden näkökulmasta. Käytettävyyttä arvioidessa olisi oleellista selvittää maahanmuuttajaperheiden kokemuksia päiväkodin aloituksesta oppaan käyttöönoton myötä sekä työntekijöiden arviointia siitä, onko oppaan

käyttöönotto helpottanut arjen työtä. Samalla voitaisiin selvittää, miten opasta on käytetty ja miten perheet ovat ottaneet sen vastaan. Tällaisen käyttäjäpaneelin myötä opasta voitaisiin jatkossa kehittää edelleen kohderyhmälähtöisesti sen mukaan, mitkä asiat siinä on erityisesti koettu hyödyksi ja mitä on mahdollisesti jääty kaipaamaan.

10 POHDINTA

Kehittämistyömme kautta oma ammatillinen osaamisemme lisääntyi huomattavasti etenkin erilaisten perheiden kanssa työskentelyyn ja monikulttuurisuuteen liittyen. Erityisesti omien asenteiden ja ennakko-oletusten pohdiskelu sekä perheen näkökulmaan samaistuminen olivat avainasemassa ammatillisen kasvun kannalta. Harjoitteluissa tekemiemme havaintojen sekä teorian tiedon perusteella nousi esille, että ilman ymmärrystä perheiden oman kulttuurin arvoista, asenteista sekä tavoista ei ole mahdollista muodostaa toimivaa kasvatuskumppanuutta henkilökunnan ja maahanmuuttajaperheiden välille.

Perehdyimme työtämme varten laajasti myös varhaiskasvatuksen teoriaan sekä maahanmuuttajalasten päivähoitoon liittyviin erityispiirteisiin, kuten oman kielen ja kulttuurin tukemiseen. Saimme paljon lisää tietoa ja menetelmiä monikulttuurisuuskasvatukseen liittyen, mistä on varmasti tulevaisuudessa suurta hyötyä. Maahanmuuttajien määrä Suomessa sekä päiväkodeissa lisääntyy jatkuvasti ja monikulttuuriselle osaamiselle on kysyntää. Turussa toimintaympäristömme edustaa kaupungin monikulttuurisinta aluetta, joten tämä tuli harjoitteluissamme selkeästi esille.

Maahanmuuttajien keskittyminen Varissuo-Lausteen alueelle aiheuttaa haasteita päiväkodin arjessa. Valtaosa ryhmän lapsista puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea ja lapsiryhmässä voi olla useita eri kieliä puhuvia lapsia. Tämä hidastaa lapsen suomen kielen oppimista ja aiheuttaa lapsissa levottomuutta sekä turhautumista, kun he eivät ymmärrä toisiaan eivätkä ryhmän aikuisia. Tällöin lapset eivät myöskään saa välttämättä tarpeeksi kehitystasolleen soveltuvaa toimintaa. Haastatteluissa tuli myös ilmi, että vanhemmatkin alkavat olemaan huolissaan lapsen kielen kehittymisestä alueen maahanmuuttajavoitossissa päiväkodeissa.

Myös kasvatuskumppanuudessa on suuria puutteita, sillä yhteistyö ja tiedonvälitys ovat aikaa vievää ja yhteistä ymmärrystä on vaikea saavuttaa. Tilanne on hankala sekä vanhempien että työntekijöiden kannalta ja yhteistyössä olisi tar-

vetta konkreettisille työvälineille, jotta työskentely helpottuisi. HavaitSIMME kuitenkin, että erilaisia välineitä käytettiin yllättävän vähän. Esimerkiksi kuvilla kommunikointia ei hyödynnetty vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä lainkaan. Myös tulkkeja ja omalle kielelle käännettyjä materiaaleja käytettiin vähäisesti.

Maahanmuuttajaperheiden kasvanut määrä päiväkodeissa on asettanut uudenlaisia vaatimuksia työntekijöiden osaamiselle ja erilaisten perheiden kanssa työskentely on yksi tärkeimmistä osaamisalueista. Ylipäätään myös perheiden huomioon ottaminen kokonaisuutena on tullut yhä tärkeämmäksi kasvatuskumppanuuden käsitteen myötä. Ongelmat perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä vaikeuttavat samalla myös työskentelyä lasten kanssa. Oppaan tarkoitus yhteistyön tukemisesta liittyykin siten kiinteästi tämän hetken tarpeisiin päiväkodeissa ja etenkin sosionomin osaamiseen.

Työssämme olikin oleellista tarkastella asioita erityisesti koko perhettä palvelevasta näkökulmasta. Lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että yhteistyö kodin ja päivähoidon välillä toimii. Tämä on tärkeää erityisesti sosionomin osaamisen kannalta, sillä sitä ei voida ymmärtää päiväkodissa vain lapsen kasvatukseen liittyvänä osaamisena, vaan perheiden ymmärtäminen ja yhteistyö koko perheen kanssa nousee lähes yhtä suureen asemaan. Oppaan tuottamisen kannalta tärkeää olikin, että pääsimme kehittämistyössämme todelliseen kontaktiin maahanmuuttajavanhempien kanssa haastattelujen sekä harjoittelukokemusten myötä.

Kuten harjoittelupaikoissamme oli havaittavissa, kaikenlaisissa tuotetuissa materiaaleissa on olemassa riski, että vaikka niiden tarve tiedostettaisiinkin, tuotteen omaksuminen osaksi arjen työtä ei aina toteudu toivotulla tavalla. Ongelma on haasteellinen, eikä ole olemassa suoranaista ratkaisua siihen, miten tuotteen käyttö voidaan taata. Tähän pyrimme kuitenkin vaikuttamaan omalta osaltamme ottamalla huomioon molempien kasvatuskumppanuuden osapuolten näkökulmat ja kartoittamalla todellisia tarpeita oppaamme kehittämisessä.

Kehittämistyössämme lähtökohtana ollut käyttäjälähtöisyys tuotoksen toteuttamisessa, on näkökulma jota pitäisi hyödyntää enemmän, kun kentälle valmistetaan uusia työvälineitä. Silloin, kun materiaalin toteuttamiseen voi itse olla jollakin tavalla vaikuttamassa ja tuottamisen pohjalla olevat tarpeet on kartoitettu, on ehkä oppaan käyttöönotto myös todennäköisempää. Vaikka samat sisällöt oppaaseen olisi saatu luotua ilman tutkimuksellista osuuttakin, emme olisi voineet kuitenkaan samalla tavalla vakuuttua sisältövalintojen oikeista painotuksista sekä tarpeellisuudesta.

LÄHTEET

- Adler, N.J. 1991. International Dimensions of Organizational Behavior. Boston, MA: PWS-KENT Publishing Company.
- Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa. Lasten varhaisen vuorovaikutustaitojen tukeminen. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.
- Alitolppa-Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Helsinki: Suomen mielenterveysseura.
- Alitolppa-Niitamo, A.; Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) 2005. Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheen kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos ja Kotipuu.
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. 2. painos. Hamina: Akatiimi Oy.
- Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.
- Bailey, R. 2008. Global Issues: Immigration and migration. New York: Infobase Publishing.
- Banks, J.A. 2009. Multicultural Education: Characteristic and Goals. Teoksessa: Banks, J.A. & McGee Banks, C.A. 2009. Multicultural Education. Issues and Perspectives. 7. Painos..Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 3-30.
- Berry, J.W.; Poortinga, Y.H; Segall, M.H. & Dasen, P.R. 1992. Cross-cultural psychology. Research and applications. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eerola-Pennanen, P. 2011. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 233-245.
- Ekholm, E. & Salmenkangas, M. 2008. Puhumalla paras- Ratkaisuja arjen etnisiin konflikteihin. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Eskola, J.; Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Forsander, A; Ekholm, E & Hautaniemi, P. 2001. Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia.
- Forsander, A; Ekholm, E. & Saleh, R. (toim.) 1994. Monietninen työ: haaste ammattitaidolle. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Frisk, O. & Tulkki, H. 2005. Kulttuuriavain. Helsinki: Otava.
- Froy, F. 2006. From immigration to integration: Comparing Local Practices. Teoksessa: Local Economic and Employment Development (Program) 2006. From immigration to integration: local solutions to a global challenge. Paris: OECD, 31-101.
- Halme, K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa: Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. 2011. Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 86-102.
- Hassinen, S. 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Helsinki: Finn Lectura.
- Heikkilä, A.; Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY.

- Heinämäki, L. 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Helsinki: Stakes.
- Hirsjärvi, S.; Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ikäläinen, S., Martiskainen, T. & Törrönen, M. 2003. Mangopuun juurelta kuusen katveeseen. Asiakkaana maahanmuuttajaperhe. Vantaa: Lastensuojelun keskusliitto.
- Immonen-Oikkonen, P. & Leino, A. Monikulttuurinen kouluyhteisö. Helsinki: Opetushallitus.
- Jarasto, P.; Sinervo, N. 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Jauhola, H.; Bisi, A.; Järvi, I. & Rusama, P. (toim.) 2007. Monikulttuurinen varhaiskasvatus. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA. Moniku-hanke.
- Juujärvi, S.; Myrsky, L. & Pessa, K. 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Kustannus osakeyhtiö Tammi.
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. R. & Rausku-Puttonen, H. (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Karila, K. & Nummenmaa, A-R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen kuvauskohteena päiväkoti. Helsinki: WSOY.
- Kaskela, M. & Kronqvist, E-L. 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki: Stakes.
- Kivijärvi, T. 2011. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 246-259.
- Kivilaakso, M. (toim.) 2009. Varissuon ja Lausteen alueen palveluopas 2009. Turku: Akseli kiinteistöpalvelu oy.
- Koulutuskeskus Salpaus 2007. Maahanmuuttajat työpaikalla. Opas monikulttuurisiin kohtaamisiin. Viitattu 2.9.2011. www.salpaus.fi > projektit > päättyneet projektit > Osuma, oppisopimuksella uusia mahdollisuuksia maahanmuuttajille > Maahanmuuttajat työpaikalla. Opas monikulttuurisiin kohtaamisiin.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kuusisto, A. 2010. Kulttuurinen, kielellinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus päiväkodissa: Haasteita ja mahdollisuuksia. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Monikulttuuriset lapset ja aikuiset päiväkodeissa (MUCCA)-hanke. Saatavilla <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/dd6f53004a176e2694f5fc3d8d1d4668/mucca.pdf?MOD=AJPERES>.
- Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/3.
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1215/2005.
- Maahanmuuttovirasto 2011a. Viitattu 18.5.2011. www.migri.fi > Sanasto > Maahanmuuttaja/maastamuuttaja.
- Maahanmuuttovirasto 2011b. Viitattu 18.5.2011. www.migri.fi > Tilastot > Oleskelulupatilastot > Hakemukset kansalaisuuden mukaan, suurimmat ryhmät > 2010.
- Maahanmuuttovirasto 2011c. Viitattu 18.5.2011. www.migri.fi > Tilastot > Oleskelulupatilastot > Hakemuksen kansalaisuuden mukaan, suurimmat ryhmät > 2006.
- Malmö Högskola 2008. Migration och psykisk ohälsa. Malmö: Malmö Högskola.

- Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöntutkimuslaitos.
- Meisalo, V.; Sutinen, E. & Tarhio, J. 2003. 2. uudistettu painos. Modernit oppimisympäristöt. Tieto- ja viestintäteknikka opetuksen ja opiskelun tukena. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Mikkola, P. 2001. Kahden kulttuurin taitajaksi. Maahanmuuttajaoppilaan monikulttuurinen identiteetti, tavoitteet ja toiminta. Turku: Turun yliopisto.
- Nieto, S. 2002. Language, Culture and Teaching. Critical Perspectives. New York-London: Routledge.
- Ojala, M. 1993. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. 4. Uudistettu painos. Helsinki: Kirjayhtymä
- Oksi-Walter, P.; Roos, J. & Viertola-Cavallari, R. 2009. Monikulttuurinen perhe. Helsinki: Kustannus Oy Arkki.
- Opetushallitus. 2010. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Tampere. Juvenes Print- Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Paavola, H. & Talib, M. 2010. Kulttuurien moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rastas, A. 2005. Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusuvoori, J. & Tiittula, L. 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 78-103.
- Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY.
- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Kustannusosakeyhtiö.
- Saaristo, K. & Jokinen, K. 2004. Sosiologia. Helsinki: WSOY.
- Savolainen, S. 2008. Päiväkotikasvatus monikulttuurisessa työskentely-ympäristössä. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Sektoritutkimuksen neuvottelulautakunta 2009. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Helsinki: Sektorinen neuvottelulautakunta.
- Sinkkonen, J. 2001. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9 Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla myös <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla <http://pre20090115.stm.fi/ka1197970411610/passthru.pdf>.
- Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. 2. tarkistettu painos Helsinki: Stakes. Saatavilla myös <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>.
- Talib, M-T. 2002. Monikulttuurinen koulu. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010. Tilastoraportti. Lasten päivähoidon 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 13.5.2011. Saatavilla http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2010/Tr32_10.pdf.

Tikka, I. 2004. Suomalainen lapsi maailmalla. Kolmannen kulttuurin kasvatit. Helsinki: Kansainvalistusseura.

Tilastokeskus 2011a. Viitattu 22.4.2011. www.tilastokeskus.fi > Tilastotietokannat > Tietokanta: PX-Web Staffin > Väestö/väestörakenne > Muuttajat ja luokat > Kansalaisuus iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990-2010.

Tilastokeskus 2011b. Viitattu 23.4.2011. www.tilastokeskus.fi > Tilastotietokannat > Tietokanta: PX-Web Staffin > Väestö/väestörakenne > Muuttajat ja luokat > Kieli iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990-2010.

Tilastokeskus 2011c. Viitattu 23.4.2011. www.tilastokeskus.fi > Tilastotietokannat > Tietokanta: PX-Web Staffin > Väestö/väestörakenne > Muuttajat ja luokat > Kieli iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990-2010.

Ting-Toomey, S. 1999. Communicating across cultures. New York: Guilford press.

Toikko, T.; Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Tampere university press.

Turku 2011b. Väkiluku suuralueittain 31.12.2005-2010. Viitattu 3.5.2011. www.turku.fi > Turku.info > Tilastot ja tutkimukset > Tilastotietoja aihealueittain > Väestö > Väkiluku suuralueittain 31.12.2005-2010.

Turku 2011c. Väestö alueittain 31.12.2005-2010. Viitattu 3.5.2011. www.turku.fi > Turku.info > Tilastot ja tutkimukset > Tilastotietoja aihealueittain > Väestö > Väestö alueittain 31.12.2005-2010.

Turun kaupunki 2005a. Varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 13.5.2011. www.turku.fi > Kasvatus ja opetus > Lasten päivähoito, esiopetus ja leikkitoiminta > Varhaiskasvatus > Varhaiskasvatussuunnitelma (pdf).

Turun kaupunki 2005b. Monikulttuuristen maahanmuuttajalapsen ja -nuoren -työryhmien loppuraportti. Turun kaupungin kotouttamisohjelma. Viitattu 28.9.2011. www.turku.fi > Maahanmuuttajat > Suomenkieli > Monikulttuuristen maahanmuuttajalapsen ja -nuoren -työryhmien loppuraportti.

Turun kaupunki 2011a. Turun kaupungin henkilöstölle tarkoitettu intranet-palvelu Netku. Viitattu 23.4.2011.

Työministeriö 2006a. Työhallinnon toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2007-2011. http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisu/07_julkaisu/thj360.pdf.

Työministeriö, 2006b. Miten kunnat kotouttavat? Kotouttamislain toimeenpanon seuranta-kyselyn tuloksia vuodelta 2005. Helsinki: Työministeriö.

Uusikylä, P.; Tuominen, A.; Mäkinen, A.K. & Reuter, N. 2005. Maahanmuuttajien kotoumiskoulutuksen arviointi. Helsinki: Työministeriö.

Valkonen, T.; Isotalus, P.; Siitonen, M. & Valo, M. 2009. Puheviestinnän vuosikirja 2009. Jyväskylä: Prologos ry.

Valli, R. 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J.; Valli, R. (toim). Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2., korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 102- 124.

Ward, C.; Bochner, S. & Furnham, A. 2001. The Psychology of culture shock. New-York-London: Routledge.

Vilkama, K. 2006. Asuntopolitiikka ja vieraskielisen väestön alueellinen keskittyminen Helsingissä vuosina 1992-2005. Helsinki: Helsingin yliopisto, Maantieteellinen laitos.

Vilka, H.; Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vuoriheimo, M. 2004. "Minua ahdistaa" –Maahanmuuttajien ja viittomankielisten lasten vanhempien ja opettajien ajatuksia ja kokemuksia oman kulttuurin ja kielen turvaamisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Väestöliitto 2006. AHAA! Avaimia monikulttuuriseen kohtaamiseen-koulutusmateriaali. Viitattu 2.6.2011 <http://www.ahaa-avaimia.fi/>.

Yhdistyneet Kansakunnat 1989. YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 14.8.2011 http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/LOS_A5fi.pdf.

Teemahaastattelurunko

Taustatiedot

Mistä maasta olette kotoisin?

Milloin saavuitte Suomeen?

Kauan lapsenne on ollut päiväkodissa?

Lastenhoito kotimaassa

Miten lastenhoito kotimaassanne eroaa suomalaisesta?

Onko kotimaassanne päiväkoteja?

Mitä asioita kulttuurissanne pidetään tärkeänä lapsen hoitamisessa ja kasvatuksessa?

Kokemukset suomalaisesta päivähoidosta

Mitä asioita pidätte hyvänä päivähoidossa? Mitkä asiat ovat huonoja?

Onko päiväkotiki mielestänne hyvä paikka lapselle?

Viettekö mielellänne lapsenne päiväkotiin vai hoitaisitteko heitä mieluummin kotona?

Onko mielestänne hyvä, että ryhmässä on sekä maahanmuuttajalapsia että suomalaislapsia?
Miksi?

Mitä toiveita ja odotuksia teillä on lapsenne päivähoidosta?

Päivähoidon aloitus ja siihen liittyvät haasteet

Mitä tiesitte suomalaisesta päivähoidosta ennen kuin lapsenne aloitti päiväkodissa?

Mistä saitte tietoa päivähoidosta? Millaista tietoa ja oliko riittävästi?

Mitä tietoa jätitte kaipaamaan? Millaisista asioista olisi ollut hyvä kertoa enemmän?

Oliko kirjallista tietoa riittävästi vai olisiko sitä tarvittu enemmän?

Tarjottiinko teille perhepäivähoitoa ja millaista tietoa saitte siitä?

Oliko alussa jotakin vaikeuksia? Millaisia?

Millainen oli ensimmäinen käyntinne päiväkodissa? Mistä asioista kanssanne keskusteltiin?

Miten lapsenne suhtautui päiväkodin aloittamiseen? Miten itse suhtauduit? Oliko jotakin ennakkoluuloja?

Yhteistyö päiväkotihenkilökunnan kanssa

Onko päiväkotihenkilökunnan kanssa helppo puhua eri asioista?

Mistä asioista keskustellette henkilökunnan kanssa?

Saatteko riittävästi tietoa lapsenne päivän tapahtumista?

Mitkä asiat ovat hankalia tai haastavia yhteistyössä?

Onko keskustelutilanteissa käytetty tulkkia?

Onko tullut jotain väärinkäsityksiä? Millaisia? Miten ne on selvitetty?

Oletteko joistakin asioista erimieltä päiväkotihenkilökunnan kanssa? Jos, niin mistä?

Millaisia eroja olette huomanneet perheen ja päiväkodin kasvatustavoissa?

Lapsen kaksikulttuurisen identiteetin tukeminen

Miten lapsen oma kulttuuri on otettu huomioon päiväkodissa?

Miten haluaisitte, että kulttuurinne otetaan huomioon?

- perushoitotilanteet: ruokailu, pukeminen, nukkuminen, ulkoilu
- sosiaaliset tilanteet, ryhmätilanteet: leikki, laulu, liikunta
- suomen kielen oppiminen/oman äidinkielen tukeminen

Pidätkö tärkeänä oman kulttuurin säilyttämistä vai haluatteko että lapsi kasvaa enemmän suomalaiseen kulttuuriin?

Miksi oman kielen ja kulttuurin säilyttäminen on mielestänne tärkeää?

Mitä asioita haluaisitte henkilökunnan tietävän kulttuuristanne?

Työntekijöiden kyselylomake

Olemme kolme sosiaalian opiskelijaa Turun ammattikorkeakoulusta ja valmistumme sosionomeiksi joulukuussa 2011. Teemme opiskeluihin liittyvää opinnäytetyötämme aiheesta ”**Monikulttuuristen perheiden ja päivähoiton kohtaaminen**”. Olemme haastatelleet työtämme varten perheitä Varissuo-Lausteen palvelualueelta ja nyt tarkoituksena olisi saada selville myös työntekijöiden näkökulmia kohtaamisen haasteista.

Vastaathan kysymyksiin 20.5.2011 mennessä. Kiitos!

1. Poikkeako kanssakäyminen maahanmuuttajavanhempien ja suomalaisten vanhempien välillä? Jos, niin miten?

2. Onko arjen vuorovaikutuksessa maahanmuuttajaperheiden kanssa ilmennyt haasteita? Millaisia ja miten ne vaikuttavat työhön?

3. Onko ilmennyt eettisiä ristiriitatilanteita (esim. kasvatusnäkemykset, uskonto, rangaistukset)?
Jos, niin millaisia?

4. Millaisia menetelmiä käytätte kommunikointiin maahanmuuttajalasten kanssa?

5. Millä tavalla maahanmuuttajalapsen omaa kieltä ja kulttuuria tuetaan? Entä suomen kielen oppimista?

6. Miten kasvatuskumppanuutta voitaisiin kehittää maahanmuuttajaperheiden kanssa työskennellessä?

Saatekirje vanhemmille

Hyvät vanhemmat,

Olemme kolme sosiaalian opiskelijaa Turun ammattikorkeakoulusta. Valmistumme sosionomeiksi joulukuussa 2011.

Teemme opiskeluihin liittyvää **päättötyötämme. Aiheena on monikulttuuristen perheiden ja päivähoidon kohtaaminen. Tarkoituksenamme on selvittää perheiden odotuksia ja toiveita päivähoitoa kohtaan sekä saada tietoa mahdollisista ongelmista ja haasteista.** Tutkimuksemme avulla haluamme parantaa päiväkodin ja perheiden yhteistyötä.

Nyt toivommeikin saavamme teiltä haastattelun päättötyötämme varten.

Haastattelut tulevat ainoastaan meidän käyttöömme ja haastateltavien henkilöllisyys pidetään salassa. Jos vain mahdollista, nauhoitamme haastattelut, jotta saamme kaikki tarvittavat tiedot talteen. Mikäli haluat, haastattelu voidaan tehdä myös ilman nauhoitusta.

Haastattelutilanteeseen tulee varata aikaa noin puoli tuntia. Haastatteluisa keskustellaan seuraavista aihealueista:

- Lastenhoito kotimaassa
- Kokemukset suomalaisesta päivähoidosta
- Päivähoidon aloitus ja siihen liittyvät haasteet
- Yhteistyö päiväkodin henkilökunnan kanssa
- Lapsen oma kulttuuri ja sen tukeminen

Ystävällisin terveisin,

Outi Koskinen, Maria Sinkko ja Jaana Karjala

Esimerkki palaverimuistiosta

PALAVERIMUISTIO 4.4.2011

- **Paikalla:** Outi, Maria, Jaana ja toimeksiantajat
- **Käytävät asiat:**
  1. Opinnäytetyösuunnitelman esitys
  2. Haastattelurungon esitys
  3. Marian haastatteluiden miettiminen
  4. Toimeksiantosopimus

Opinnäytetyösuunnitelman esitys:

- Maahanmuuttajaperheille tarkoitetun oppaan sisältö:
  - Mitä kaikkea tarjotaan?
  - Perhepäivähoito
  - Puistotoiminta
  - Päivähoidon idea
  - Erityistukea tarvitseville annettu tuki on mahdollisuus -> kustannukset alhaisia
  - Mitä tapoja päiväkodissa on ja miksi toimitaan, niin kuin toimitaan
  - EI KUVIA -> päiväkodin lapsista tai henkilökunnasta ei saa laittaa kuvia oppaaseen eikä loppuraporttiin
  - Käännetäänkö Turun kaupungin toimintaperiaatteet käännetään vanhemmille?
- Henkilökunnalle ei tehdä erillistä opasta -> järjestetään infotilaisuuksia, joissa kerrotaan tutkimustulokset
- Infotilaisuuksia järjestetään ainakin niissä päiväkodeissa, joissa on tehty haastatteluja -> n. 3 kertaa, järjestetään loka-marraskuussa

Haastattelurungon esitys:

- Haastatteluja varten ei tarvitse hankkia erillistä tutkimuslupaa Turun kaupungilta.
- Toinen teema erittäin tärkeä!
- Tuleeko huomioida eettiset kysymykset?
- Kysymykset tai teemat vanhemmille etukäteen
- Lisätään kysymys siitä, mitä kautta vanhemmat ovat saaneet tietoa päivähoidosta
- Lähetetään korjattu versio rungosta 2 viikon sisällä

Marian haastatteluiden miettiminen:

- Pyritään järjestämään haastattelu ***** päiväkodissa -> kysytään lupaa johtajalta
- Ehdotuksena ***** ryhmä -> mahdollista saada ainakin yksi haastattelu Vietnammista kotoisin olevalta vanhemmalta

**Seuraava tapaaminen 26.5.2011 Seikossa klo. 13.15 -> käydään läpi haastattelu-
tulokset**

Kutsu infotilaisuuteen

KUTSU INFOTILAISUUTEEN!

Turun ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat ovat tehneet vuoden 2011 aikana opinnäytetyötä aiheesta **“Maahanmuuttajaperheiden ja päivähoiton kohtaaminen”**. Keväällä 2011 opinnäytetyötä varten on haastateltu maahanmuuttajavanhempia sekä kerätty työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä Varissuo-Lausteen palvelualueella.

Infotilaisuudessa tarkoituksena on tuoda esille maahanmuuttajavanhempien mielipiteitä ja kokemuksia suomalaisesta päivähoidosta sekä nostaa esille työntekijöiden havaitsemia haasteita.

Infotilaisuutta on mahdollisuus tulla seuraamaan kahtena ajankohtana:

- **Tiistaina 25.10.2011** klo 12.30-13.30 Maistraatinpolun päiväkotia
- **Keskiviikkona 26.10.2011** klo 12.30-13.30 Koukkarinkadun päiväkotia

Tervetuloa!

PowerPoint-esitys infotilaisuuteen

”Kokemuksia maahanmuuttajaperheiden ja päiväkodin kohtaamisesta”

Jaana Karjala, Outi Koskinen, Maria Sinkko

OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

- Opinnäytetyö tehtiin vuoden 2011 aikana
- Tarkoituksena kehittää maahanmuuttajaperheiden ja päiväkodin henkilökunnan välistä yhteistyötä
- Muodostimme maahanmuuttajavanhemmille oppaan helpottamaan päiväkodin aloitusta
- Opinnäytetyön esivaiheessa teimme pienimuotoisen tutkimuksen, jota hyödynsimme oppaan sisältövalinnoissa

TUTKIMUKSEN TAUSTAA

- Kevään 2011 aikana toteutettiin tutkimuksellinen osuus, jonka tarkoituksena oli selvittää kokemuksia päivähoiton ja maahanmuuttajaperheiden välisestä yhteistyöstä.
  - Haastattelut 9 vanhemmalle, joista kolme toteutettiin tulkin avulla
  - Haastateltavat Vietnamista, Somaliasta, Virosta, Armeniasta, Iranista, Venäjältä, Bosniasta
  - Kyselyt 12 työntekijälle
  - Tutkimus tehtiin Varissuon päiväkodeissa

TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA

- **Vanhempien haastattelut**
  - Mukana vanhempia, joilla oli jo kokemusta päiväkodista pidemmältä ajalta sekä vanhempia, jotka olivat vasta Suomeen muuttaneita.
  - Pidemmän aikaa Suomessa olleet vanhemmat uskalsivat kertoa kokemuksistaan avoimemmin.
  - Juuri Suomeen muuttaneet vanhemmat eivät tuoneet esille lainkaan negatiivisia kokemuksia.
- **Työntekijöiden kyselyt**
  - Kaikkiin kyselylomakkeisiin vastattiin
  - Vastauksissa tuotiin hyvin esille vuorovaikutuksessa esiintyviä haasteita

HAASTATTELUIJEN YHTEENVETO

- Teemat:
  - Lastenhoito kotimaassa
  - Kokemukset suomalaisesta päivähoidosta
  - Päivähoidon aloitus ja siihen liittyvät haasteet
  - Yhteistyö henkilökunnan kanssa
  - Lapsen kaksikulttuurisen identiteetin tukeminen

Lastenhoito kotimaassa

- Lastenhoito kotona yleisempää, kuin Suomessa
- Kaikkialla muualla paitsi Somaliassa jonkinlaista päiväkotitoimintaa
- Kasvatustavat kotimaassa usein tiukempia ja vanhanaikaisempia
- Joissakin maissa käytetään myös fyysistä kuritusta

Kokemukset suomalaisesta päivähoidosta

- Hyvät puolet:
  - Perushoito
  - Lapsen taitojen kehittyminen
  - Suomen kielen ja kulttuurin oppiminen
- Huonot puolet:
  - Maahanmuuttajalasten suuri määrä ryhmissä
  - Suuret ryhmäkoot
  - Työntekijöiden kiire

Päivähoidon aloittaminen ja siihen liittyvät haasteet

- Virallista tietoa päiväkodeista oli saatu vähän
- Ensimmäinen käynti päiväkodissa koettiin usein hyödylliseksi
- Aloituksen yhteydessä oltaisiin toivottu lisää kirjallista tietoa
- Lapsen jättäminen hoitoon koettiin ahdistavaksi tilanteeksi

Yhteistyö henkilökunnan kanssa

- Neljä vanhemmista piti tiedon vaihtoa puutteellisena ja viisi vastaajista puolestaan oli tyytyväisiä.
- Päivän tapahtumista saatiin liian vähän tietoa, ellei ollut itse aktiivinen
- Puutteellisen kielitaidon vuoksi vuorovaikutustilanteita jännitettiin ja siinä tapahtui väärinkäsityksiä
- Tiedon vaihdon kannalta vaikeinta oli, kun ohjeet annettiin suullisesti
- Tulkkien käyttöä toivottiin lisäävän

Lapsen kaksikulttuurisen identiteetin tukeminen

- Vanhemmilla oli suuret odotukset lapsen suomen kielen oppimisen suhteen
- Suurimmalla osalla ei ollut erityisiä toiveita lapsen oman kulttuurin tukemiseen päiväkodissa
- Lasten haluttiin kasvavan osaksi suomalaista kulttuuria, mutta olevan myös tietoisia oman kulttuurinsa tavoista ja arvoista

KYSELYJEN YHTEENVETO

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen

- Kasvatuskumppanuus maahanmuuttajavanhempien kanssa koettiin haasteelliseksi
- Kielimuuri ja kasvatuskäytäntöjen erot tuottivat eniten vaikeuksia
- Työskentely perheiden kanssa vei suuren osan arjen työstä
- Myös työntekijät olivat havainneet vanhempien pelkäävän keskustelutilanteita
- Tulkkien käyttöä toivottiin lisäävän

PÄIVÄKOTI TUTUKSI!

Opas perheille

Tervetuloa _____ päiväkotiin!

Lapsesi on tämän toimintavuoden _____ ryhmässä.

Ryhmän aikuisia ovat _____
_____
_____

Päiväkodinjohantajana toimii _____

Puhelinnumero päiväkotiin _____

Tämä opas on tuotettu Turun ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoiden (AMK) opinnäytetyönä yhteistyössä Turun kaupungin kanssa.

Teksti: Jaana Karjala, Outi Koskinen ja Maria Sinkko

Lasten piirustukset: Varissuo-Lausteen palvelualueen päiväkodit

Sisällysluettelo

Päiväkotitoiminta Turussa	6
Kun lapsi aloittaa päiväkodin	7
Lapsen päivä päiväkodissa	8
Kodin ja päiväkodin yhteistyö (Kasvatuskumppanuus)	12
Lapsen kaksi kieltä ja kulttuuria	13
Kun lapsi sairastuu	14
Hyvä muistaa!	15

1. Päiväkotitoiminta Turussa

Turun päiväkodit tarjoavat 1-6-vuotiaille lapsille koko- ja osapäivähoitoa sekä esiopetusta. Vuorotyötä tekevien vanhempien lapsille on tarjolla myös ilta- ja viikonloppuhoitoa vuoropäiväkodeissa.

Päiväkodissa tuetaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapset on jaettu päivähoitossa pääsääntöisesti iän mukaisiin ryhmiin.

Päivähoito on maksullista ja maksu määräytyy vanhempien tulojen mukaan.

Esiopetus

Esiopetus on tarkoitettu kaikille 6-vuotiaille lapsille ennen koulun aloittamista. Lapsi aloittaa esiopetuksen sen vuoden elokuussa kun lapsi täyttää 6-vuotta. Toimintaa järjestetään 4 tuntia päivässä. Esiopetuksessa lapsi opettelee koulussa tarvittavia taitoja ja valmistautuu koulun aloitukseen. Esiopetus on maksutonta. Jos lapsi tarvitsee esiopetuksen lisäksi päivähoitoa, siitä sovitaan erikseen päiväkodin johtajan kanssa.

Päiväkodissa lapsesi

- oppii suomen kieltä
- tutustuu muihin lapsiin ja saa ystäviä
- leikkii ja askartelee
- oppii erilaisia taitoja
- tutustuu suomalaiseen kulttuuriin

2. Kun lapsi aloittaa päiväkodin

Hoitosopimus

Vanhemmat tekevät hoitosopimuksen päiväkodin johtajan kanssa. Hoitosopimuksessa sovitaan lapsen päivittäinen hoitoaika, hoitopäivien määrä sekä lapsen hakijat. Hoitoaika sovitaan perheen tarpeiden mukaisesti. Sovittu hoitoaika vaikuttaa päivähoitomaksun suuruuteen. Hoitosopimus uusitaan, jos lapsen hoidon tarve muuttuu.

Päiväkodin aloittaminen on lapselle uusi ja jännittävä kokemus. Erityisesti ensimmäisinä viikkoina lasta saattaa pelottaa päiväkotiin jääminen ja hän voi olla itkuinen. Tämä on normaalia ja menee pian ohi.

On kuitenkin tärkeää, että lapsi ja vanhemmat tutustuvat yhdessä päiväkotiin. Tutustumisen aikana lapsi totuttelee päiväkodin arkeen, muihin lapsiin sekä hoitajiin. Tutustumisesta sovitaan erikseen päiväkodin johtajan kanssa. Riittävän pitkä tutustumisjakso helpottaa lapsen päivähoiton aloitusta.

3. Lapsen päivä päiväkodissa

Päiväjärjestys

Jokaisella ryhmällä on oma päiväjärjestyksensä. Päiväjärjestys on joka päivä samanlainen.

Esimerkki päiväjärjestyksestä:

Pikkukarhujen päiväohjelma:

- Lapsi tulee päiväkotiin
- Aamupala klo 8.00
- Aamupiiri
- Aamupäivän toimintaa (ohjattua toimintaa tai vapaata leikkiä)
- Ulkoilua
- Ruokailu klo 11.00
- Lepohetki
- Välipala klo 14.00
- Vapaata leikkiä
- Ulkoilua

Kun vanhempi tuo lapsen päiväkotiin, hän huolehtii lapsen ulkovaatteiden riisumisesta käsien pesusta ja tuo lapsen ryhmän aikuiselle.

Kun lapsi haetaan kotiin, täytyy vanhemman ilmoittaa lähdöstä aina lasta hoitavalle aikuiselle. Jos joku muu kuin vanhempi hakee lapsen, asiasta ilmoitetaan päiväkotiin. Lasta ei voida luovuttaa muille kuin ilmoitetuille hakijoille. Lapsen hakijan pitää olla 18 vuotta täyttänyt henkilö.

Lapsen hoitoajoista sovitaan hoitosopimuksessa. Tulo- ja hakuaikojen muutoksista ilmoitetaan aina päiväkotiin.

Miksi hoitoajoissa pysyminen on tärkeää?

- Jos lapsi tulee myöhässä, toiminta on saattanut jo alkaa. Lapselle on tärkeää, että hän pääsee osallistumaan kaikkeen toimintaan.

- Työntekijöillä on tarkat työajat ja työvuorot suunnitellaan lasten hoitoaikojen mukaan.

8

Pukeutuminen ja ulkoilu

Lapsella pitää olla erikseen sisä- ja ulkovaatteet. Sisällä tarvitaan myös luistamattomat sisätossut. Tuo lapsellesi omat varavaatteet, jotta likaantuneet tai kastuneet vaatteet voidaan vaihtaa. Laita lapsesi vaatteisiin lapsen nimi. Lapsilla on usein samanlaisia vaatteita ja ne menevät helposti sekaisin.

Pue lapsellesi päiväkotiin mukavat ja joustavat vaatteet, jotka saavat likaantua päivän aikana. Päiväkodissa usein esimerkiksi maalataan ja askarrellaan, missä vaatteet saattavat tahrinutua.

Päiväkodissa ulkoillaan joka päivä. On tärkeää, että lapsella on sähän sopivat vaatteet.

Kun sataa:

Sadetakki

Kurahousut

Kurahanskat

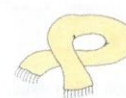

Kumisaappaat

Kun on kylmä:

Toppahaalari

Kaulahuivi

Pipo

Toppahanskat

Villasukat

Talvikengät

9

Ruokailu

Päiväkodissa tarjotaan aamupala, lounas ja välipala. Aamupala on tarjolla klo 8.00-8.30. Lapsi voi syödä aamupalan myös kotona. Ruokailussa lasta opetetaan hyviin pöytätapoihin ja erilaisten ruokien maistamiseen. Näin hän tottuu erilaisiin makuihin.

Otamme päiväkodissa huomioon lapsen allergiat ja uskontoon kuuluvan ruokavalion. **Lapsesi saa päiväkodissa vain niitä ruokia, joita hän saa syödä.**

Päivälepo

Lounaan jälkeen lapset käyvät WC:ssä ja riisuvat paksut päällyspaidat ja -housut ja siirtyvät lepohuoneeseen päivälevolle omiin sänkyihin. Aikuinen on aina lepohuoneessa kun lapset nukkuvat. Lepohetken alussa kuunnellaan satu tai rauhoittavaa musiikkia. Lapsen ei ole pakko nukkua, mutta kaikki ainakin lepäävät.

Leikki

Leikki on lapselle tärkeä asia. Lapsi oppii leikin avulla. Leikille on päiväkodissa varattu paljon aikaa joka päivä. Lapsi saa leikkiä toisten lasten kanssa ja opetella sitä kautta uusia taitoja. Päiväkodissa on paljon tiloja ja leluja lasten leikkiin.

Ohjattu toiminta

Päiväkodissa on aamupäivän aikana toimintaa, jota aikuinen ohjaa. Ohjatussa toiminnassa lapset oppivat erilaisia taitoja. Ohjattua toimintaa ovat satuhetket, musiikki, askartelu, pelaaminen tai liikunta.

Retket ja juhlat

Päiväkodista tehdään erilaisia retkiä, joista tiedotetaan vanhemmille erikseen.

Päiväkodissa vietetään vuoden aikana myös suomalaiseen perinteeseen kuuluvia juhlia. Juhlissa lapsi ja perhe tutustuvat suomalaiseen kulttuuriin ja perinteisiin. Juhlisiin osallistuminen on lapselle tärkeää. Lapsi voi tuntea itsensä ulkopuoliseksi, jos hän ei osallistu ja kaverit osallistuvat. Tule juhliin yhdessä lapsesi kanssa.

Juhlat ja niihin valmistautuminen ovat tärkeä osa päiväkodin toimintaa. Niihin kuuluu lauluja ja askarteluja. Jos et halua, että lapsesi osallistuu päiväkodin juhlaan tai retkeen, ilmoita siitä päiväkotiin. Lapsellesi järjestetään siksi ajaksi jotain muuta tekemistä.

4. Kodin ja päiväkodin yhteistyö (Kasvatuskumppanuus)

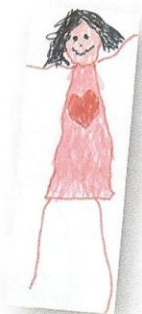
Päiväkodissa on tärkeää, että lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista voidaan keskustella avoimesti vanhempien kanssa. Päivittäisissä lapsen tulo- ja hakutilanteissa pyritään vaihtamaan kuulumisia lapsen asioista. Aina, jos vanhempi haluaa, voidaan lisäksi sopia keskusteluaika lasta hoitavan aikuisen kanssa. Päiväkodin työntekijöitä koskee salassapitovelvollisuus. Lasta ja perhettä koskevista asioista ei puhuta ulkopuolisille ilman vanhemman lupaa.

Lapselle tehdään yhdessä vanhemman kanssa varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma.

Jos vanhemmilla tai päiväkodin työntekijöillä on huoli lapsen kehityksestä, voidaan lapselle hankkia lisäapua. Asiasta sovitaan aina yhdessä vanhempien kanssa.

Vanhempainilta

Päiväkodissa järjestetään vanhempainilta 1-2 kertaa vuodessa. Vanhempainillassa kerrotaan päiväkodin toiminnasta ja tärkeistä asioista ja tutustutaan päiväkodin henkilökuntaan, tiloihin sekä muiden lasten vanhempiin.

5. Lapsen kaksi kieltä ja kulttuuria

Päiväkodissa lapsi oppii suomen kielen ja tutustuu suomalaiseen kulttuuriin. Suomen kieltä tuetaan lorujen, leikkien, satujen ja pelien avulla. Monissa päivähoitoryhmissä käytetään apuna kuvakortteja, joilla autetaan lasta ymmärtämään päivän tapahtumat.

Perheellä on vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä. Kun lapsi osaa hyvin omaa äidinkieltään, hän oppii helpommin suomen kieltä. Lapsi tarvitsee aikaa oppiakseen suomen kielen.

Miten tuet omaa äidinkieltä ja kulttuuria kotona:

- Puhu aina omalla äidinkielelläsi lapsen kanssa, vaikka lapsi vastaisi suomeksi
- Keskustele lapsen kanssa kaikista arjen asioista omalla äidinkielellä, esimerkiksi mitä vaatteita puetaan päälle ja mitä tänään syödään.
- Lue satuja, loruja ja runoja omalla äidinkielellä.
- Kuunnelkaa ja laulakaa yhdessä oman kielistä musiikkia.

Ole ylpeä omasta kulttuuristasi sekä äidinkielestäsi ja näytä se lapsellesi!

6. Kun lapsi sairastuu

Sairasta lasta ei saa tuoda päiväkotiin. Jos lapsi on sairas, vanhempi ilmoittaa sairastumisesta päiväkotiin. Jos lapsi sairastuu päiväkodissa, vanhemman täytyy hakea lapsi pois päiväkodista.

Lapsen pitää antaa parantua rauhassa. Jos lapsi tulee liian aikaisin hoitoon, lapsi voi helpommin sairastua uudelleen ja muut lapset tai hoitajat saavat tällöin tartunnan. Pidä lapsi kotona yhden kuumeettoman päivän!

7. Hyvä muistaa!

Mitä lapselle mukaan päiväkotiin?

- Omat vaipat
- Tutti/unilelu
- Tossut
- Varavaatteet –yksi vaatekerta, sukkia ja käsineitä
- Sadevaatteet: kurahousut, sadetakki, kurahanskat ja saappaat
- Ulkoiluvaatteet
- Sisävaatteet
- Jumppavaatteet

Kirjoita nimi lapsesi vaatteisiin!

